

Ntoo yĩ Nsigìnè yĩ MATEO à le ηηwà'ànè aà

NJI'INNŪ ANWÀ'ANƏ YŪ

A anwà'ànè yũ aa a le ηηwà'ànə Mateo, ηgànṭoo Kristo yĩ mə ikũm yĩ yĩ mɔ'ɔ le mbə Levi aà. Ntoo yĩ n̄sigìnè yĩ mə Mateo à le ηηwà'ànè aa i swonḡ ni mə Yesu à n̄i Ayo'ò Nwĩ wa mə Nwĩ à le ηkà'à mə yu ka yĩ too tâ à zi nyweensə b̄ə aà. Nswonḡ ni mə innũ tsim j̄i mə i le mfɛ'ɛ a nu Yesu bo b̄i j̄i mə à le ηghìrə aa, i le nyoḡ aa ajàn yĩ mə b̄i leè n̄tɛ'ɛ mfoo ηηwà'ànè t̄ètə a mum Mìkàà yĩ Lwèn, innũ tsim i fɛ'ɛ m̄boontə aa a m̄figìtə tâ b̄ə zi mə Yesu à ni tsi'ĩ Ayo'ò Nwĩ wá.

Mateo à nan̄sə n̄tan̄tə innũ j̄i mə Yesu à le si d̄i'ì aa a ni m̄anj̄i yĩ mə nd̄i'innũ a kònḡ ni mə tâ b̄i ghotə innũ j̄i mə a d̄i'ì aà. A ghìrə a nan̄sə n̄laa mə Yesu à le mbə Rabbi, Nd̄i'innũ yĩ ηwè yĩ mə à le si ghàà n̄i àdà'à aà. B̄ima b̄i innũ b̄i mɔ'ɔ b̄i mə Yesu à le ηghàà ghu aa a b̄ə ànnũ Nwĩ a atu n̄ta'a (5-7), ànnũ n̄too b̄ə a m̄úm m̄bi tâ b̄i aa n̄sɛensə n̄i n̄too yĩ n̄sigìnè (10), ànnũ n̄l̄i'ìnə ìfansənnũ b̄ə a m̄úm ηghòtə, ànnũ mbə ηḡanj̄yeḡənnũ (18) innũ n̄lwĩ'ijn̄j̄m bo b̄i ànnũ ajàn mə ànnũ n̄ifò Nwĩ a z̄i aà (24-25).

Mateo à nan̄sə nd̄i'ì tsi'ĩ sigìnè mə Yesu à n̄i n̄fò, ηki n̄tigə n̄lɔgə noò ηghaa n̄lonḡ annũ n̄ifò aburə. (Mateo, tsò mə à le mbə ηũ baYuda,

ɲwa'anə aa a mbo baYuda ya'a aa, a gha'a ntwoŋə nî ànnù nifò Nwî aa nî ànnù nifò aburə. Aburə a təə aa ni ɪkùm Nwî yîi mə bo le si bɔ'ɔ a ntwoŋ aà.) Nɲghirə bi yə mə Yesu à lògə noò ndi'i bə ghu ajànə mə bi tswe a mûm ànnù nifò Nwî aà. 'Mbure nanşə nɔɔ ni mə tâ bə bîtsim a nî itoò tsim bi zî ntoo yî nşigìnə ya nlonə annù nifò aburə (24.14). Mateo à lwî'isə nî ndi'i yî ɲwè ya mə tâ bi ɲghɛ ɲghirə tâ ɲgwè'ɛ mu ɲù nîtsim fàa mbi tigə ɲgənyəgənnù Kristo tă ki tigə yu'unə nii a nî innù jii mə à le ndi'i aà (28.18-20).

Bi yatə àɲwà'ànə yû aa laà:

1. ɲwè'ɛ Yesu Kristo bo bi ajàn mə bi le ɲjwe yi aà 1.1—2.23
2. Afà'à Jɔn Nɲgəɲmùrə bə ɲkì 3.1-12
3. Ajàn mə bi le mmurə Yesu a ɲkì bo ajàn mə bi le ɲkwà'ànə yi aà 3.13—4.1
4. Afà'à Yesu a Galilea 4.12—18.35
5. Ajàn mə à le nɔ a Galilea ɲkɔ'ɔ ni Yerusalem aà 19.1—20.34
6. ɲgyà yî nɲwî'injîm a Yerusalem bo bi maa mbèè àla'a 21.1—27.66
7. Ajàn mə à le nyweenə ni nìwo ndi'i ibîinù yi a mbo bə aà 28.1-20

ɲgəɲətsə Kristo

(Lk. 3.23-28)

¹ Bi sən bîtà bi atşə bi Yesu Kristo, yîi mə à le mfè'è a atşə David, mu Abraham aa mə:

² Abraham à le mbə ta bi Isaac,
Isaac a bə ta bi Yakob,

Yakob a bə ta bi Yuda bo bi bɔɔ bi maà bi bi mbâɲnə,

- ³ Yuda a bə ta b̀ Perez bo Zerah ỳi ǹdè wàà à
 ɛ mbə Tamar aa,
 Perez a tigè m̀bə ta b̀ Hezron,
 Hezron a tigè m̀bə ta b̀ Ram,
⁴ Ram a bə ta b̀ Amminadab,
 Amminadab a bə ta b̀ Nashshon,
 Nahshon, abə ta b̀ salmon,
⁵ Salmon a bə ta b̀ Boaz, ỳi mə ǹdè ỳi à ɛ mbə
 Rahab aa,
 Boaz a bə ta b̀ Obed ỳi ǹdè ỳi à ɛ mbə Ruth,
 mbə ta b̀ Jesse, ⁶ Jesse tigè mbə ta b̀ Mfò
 David.
 David, ỳi mə à ɛ mbə ta b̀ Solomon ỳi ǹdè ỳi
 à ɛ mbə ɲgwɛ Uriah aà,
⁷ Solomon a bə ta b̀ Rehoboam,
 Rehoboam a bə ta b̀ Abijah,
 Abijah a bə ta b̀ Asa,
⁸ Asa a bə ta b̀ Jehoshaphat,
 Jehoshaphat a bə ta b̀ Joram,
 Joram a bə ta b̀ Uzziah,
⁹ Uzziah a bə ta b̀ Jotham,
 Jotham a bə ta b̀ Ahaz,
 Ahaz a bə ta b̀ Hezekiah,
¹⁰ Hezekiah a bə ta b̀ Manasseh,
 Manasseh a bə ta b̀ Amos,
 Amos a bə ta b̀ Josiah,
¹¹ Josiah a bə ta b̀ Jechoniah, ỳi mə à ɛ
 njwe waa b̀ bɔɔ bi maà bi fyâ noð mə
 bi ɛ ǹlògè baYuda ɲghɛ ni bu a ala'a
 Babylon tsò ib̀u' u ntsò aà.
¹² Bo ghèè m̀ ntswe a ala'a Babylon aa,
 Jechoniah a bə ta b̀ Shealtiel,
 Shealtiel a bə ta b̀ Zerubabel,

13 Zerubabel a bə ta bì Abiud,
 Abiud a bə ta bì Eliakim,
 Eliakim a bə ta bì Azor,

14 Azor a bə ta bì Zadok,
 Zadok a bə ta bì Achin,
 Achin a bə ta bì Eliud,

15 Eliud a bə ta bì Eleazar,
 Eleazar a bə ta bì Matthan,
 Matthan a bə ta bì Yakob,

16 Yakob a bə ta bì Joseph, yïi à lɛ mbə ndoo
 Mary, Mary mə à lɛ njwe Yesu yïi bì
 tɔwɔŋ ni Kristo aà.

17 Ma la a bə mə bɪta bì atsə bì Yesu, nìlɔgìnə
 a nu Abraham ŋkɔ'ɔ nywe'e a nu David, bì lɛ
 mbə nìghùm ntsò nìkwà, m̀bu nlò a nu David
 ŋkɔ'ɔ nywe'e fyá noò mə bì lɛ nlògè waa ŋghɛɛ
 nì bu a ala'a Babylon tsɔ̀ ibù'u ntsò aa, bo kî
 m̀bə nìghùm ntsò nìkwà, ñki mbu nlògìnə wa
 noò ibù'u ntsò ñkɔ'ɔ nywe'e a nu Kristo bo kî
 m̀bə nìghùm ntsò nì kwà.

*Ajàŋ yïi mə bì lɛ njwe Yesu aà
 (Lk. 2.1-7)*

18 Bì lɛ njwe Yesu Kristo aa laà mə: Joseph à
 lɛ kosə Mary, ndè bì Yesu nî ñgwê yï, lâ m̀bɔŋ
 tâ nòò nìyɔ'ɔ yï à ku'u, Mary a yə mə Azwĩ Nwĩ
 a b̀aŋnə mə ñghirə yu tswe nì mú! 19 Tsɔ̀ mə
 Joseph à lɛ mbə ñú yï m̀innù mi mi tsinə aa,
 kaa à lɛ ŋwa'à kòŋ mə yu d̀r̀isə atu Mary a nsi
 bə. A lɛ ntigə nlɔɔ nì m̀anjĩ yï mə yu ka ŋe'esə
 tuu Mary ghu. 20 A kà mə aa kwa'atə nî àtu nì
 ma yù ànnù, Angel Mmə'àmbi a zĩ ghu mbo nì
 a n̄jèè, n̄swɔŋ mə: “Joseph, mú n̄fɔ David, tsuu

lõ bɔ'ɔ a lɔgɛ Mary nɪ ɲgwê ghò bê, ɲlon mɛ mu wa mɛ à tswe nɪ ghɹ aa a fâ Azwĩ Nwĩ yĩ mɛ a laa mǎnsɛ aà. ²¹ A ka jwe mǔmbǎɲnɛ tǎ ò tswe ikǔm yi nɪ Yesu* ɲlon mɛ à ka yĩ yweensɛ bê bi nɪ ìbɪ waa aà.”

²² Ma yũ ànnù a lɛ mfɛ'è tsi'ĩ tsɪm ma mùu ajàn aa, tǎ ànnù yĩ mɛ Mmà'àmbɪ à lɛ ghɪrɛ ɲgàɲntoò yĩ a swon aa, tǎ à fɛ'ɛ mbòontɛ tsi'ĩ maa ajàn mɛ:

²³ “Yê nɪ, Múɲgòò mǎngyè à ka yĩ tswe nɪ mu, i jwe mǔmbǎɲnɛ,

tǎ bɪ tswe ikǔm yi nɪ Emmanuel,”

(ɲji'ĩ ikǔm ma ghú i bɛ mɛ, “Nwĩ à tswe bi'inɛ”).

²⁴ Joseph à bɪnɛ mɛ wa nɲè, ɲyɔ'ɔ Mary tsi'ĩ wa ajàn mɛ Angel Mmà'àmbɪ wa à lɛ nswon ghɹ mbo mɛ tǎ à ghɪrɛ aà. ²⁵ Lá kaa à lɛ ɲwa'à nɪ ghɹ nɔɲ ɲywe'e a noò yĩ mɛ Mary à lɛ nɲwe mú yĩ yĩ mǎɲnɛ wa aà. A jwè mɛ aa Joseph a tswé ikǔm yi nɪ Yesu.

2

Ajàɲ yĩ mɛ ɲgǎɲnlii mǎɲjɔɲ i lɛ nzì ɲkwe'etɛ Yesu aà

¹ Bɪ lɛ nɲwe Yesu aa a ala'a Bethlehem a mbù'ù Yudea, wa noò wa yĩ mɛ Herod à lɛ mbɛ Mfò aà. Ma mùu noò, bè bɪ mɔ'ɔ bɪ mɛ bi lɛ si lí nɪ mǎɲjɔɲ aa, bɪ lɛ nɔ a mbɪ nsa'a noò, ɲzi a Yerusalem. ² Bo zɪ mɛ aa, m̀betɛ mɛ: “Bɪ jwe mu wa mɛ à ka yĩ bɛ Mfò baYuda aa fɛ aa ɛ? Bɪ'ĩ lɛ nyɛ fɪɲjɔɲ fɪ a ajàn yĩ mɛ fɪ lɛ mfɛ'è a mbɪ nsa'a

* **1:21** Nɲi'ĩ Yesu ì bɛ aa “Nɲàɲywèensɛ bê.”

nòò wa nòò yïi bi le njwe yi aà. Bì'í zi aa a mmïi yi.”

³ Mfò Herod à yù'ù mē laà, ntōŋ yi i lwī, nū yī i tsiŋinè, ìdìgè i kīi ntigè ntsiŋinè tsi'í tsiŋinè a Yerusalem. ⁴ A le ntwon bilii bi ngǎŋmaa'anwī bi tsim bo bi ngǎŋndì'i nòŋsè tsim bi zī a betè a mbo bo mē: “Bì le ntswe nī ñjwe Nyo'ò Nwī wa aa a fə aa ε?” ⁵ Bo kwi'i mē, “A njò'ò àla'a Yerusalem a mbù'ù Yudea. Yulà à nī ànnù yī mē ñgànŋtoò Nwī à le ñŋwà'ànè aà:

⁶ 'Wò, àla'a Bethlehem, a mbù'u Yudea, wò, kaa ò sī kə'ətè bē, a titii ìla'a jī wè jīi mē i tswe a mbù'ù Yudea aà;

ñlon mē ntsyàsè bē à ka yī fè'è a titii wò; ñù yīi mē à ka yī kī tsiè nī bē bā, baIsrael aà.' ”

⁷ Herod à yù'ù mē lálà, ntwon ngǎŋnlii mìnjòn jya bo bo tswé ñŋe'esè ñghaanə, a betè waa bo nanşè ñswonə noò wa yīi mē bo le nyə fīnjòn fya ghu aà. ⁸ A yù'ù mē, ntigè ntoo waa a wa Bethlehem ñswon mē: “Nì ghεε nanşə nlɔɔ mu wā; bεε nì lɔɔ nyə, nì tigè m̄bu mbii ñswonə a mbo mē, ta mē kī ñghεε mmii yi.” ⁹ Bo yù'ùtè mē ànnù ya mē mfò wa à swòn aa, ntigè mfe'ε ñghèè waa. Fīnjòn fya mē bo le nyə a mbī nsà'a nòò aa, fī tigè ñghεε nī mbii bo, ñghεε ntəə wa adigə yīi mē bi le njwe mu wa a tswe ghu aà.

¹⁰ Bo yè mē fīnjòn fya mburə ndoritə tsi'í a mbē ànnù. ¹¹ Bo ghεε ñkuu wa nda, ñyə mu wa bo ñdè yi Mary, ñwo ghu nsi, m̄mii yi. Bo m̄i mē yi, ñŋa'a ìbàà jyaà n̄fi'i njoo jīi mē bo le nzi a ntsà'àtə mu wa nì ju aa, mfa ntəŋə yi ghu; bo

le mfa aa gold, ni frankinsense a bò'ɔ ni mæ̀è ghu mbô. ¹² Bo fè'è mē ñka mbīi waa fu mban̄nə ntigə ntsya ni mán̄jī yī dān̄ ñlon̄ mæ̀ à le si bə̀ aa bon̄ ñjè̀è ì lè mē waa, Nwī a swon̄ a mbo bo mæ̀ tâ bo tsuu bú bīi ghè̀è fu wa a mbè̀ε mfò Herod.

Ajàn̄ yīi mæ̀ bi le nlògè̀ Yesu ñkhə̀ ñghè̀è ni ghu a ala'a Egipto aà

¹³ Nòò yīi mæ̀ bo le mmà'atè̀ ñghεε waa laa, angel Mmà'àmbi a zī a mbo Joseph a mūm ñjè̀è ñswon̄ ghu mbo mæ̀, “Wa Herod à ka ki lòò mu wa mæ̀ yu zwitə̀, b̄in̄ə nlògè̀ yi bó̀ ñdè̀ yī, ñkhə̀ ñghè̀è ni ghu a ala'a Egipto, ñtigə ntswe ghu nywe'e a noò yīi mæ̀ ka yī bú swon̄ə a mbo wò aà.”

¹⁴ Joseph à le mb̄in̄è̀ ñlògə̀ mu wa bó̀ ñdè̀ yī tsi'ī ñitugə̀, ñghè̀è a ala'a Egipto, ¹⁵ ñtigə ntswe ghu nywe'e a noò yīi mæ̀ Herod à le ñkwo aà. Ma yū ànnù a le mfè'è̀ aa a nlwensə̀ ànnù yīi mæ̀ Mmà'àmbī à le ghìrè̀ ñgàntoò yī a foò ñswon̄ aa mæ̀, “Mè le ntwon̄ə̀ mú ghà a fε'è̀ aa a ala'a Egipto.”

Ajàn̄ə̀ bi le nzwitə̀ bôñkhə̀ aà

¹⁶ Nòò yīi mæ̀ Herod à le nyə̀ mæ̀ bè bya mæ̀ bi le nlò a mbī nsa'a nòò bi bwe'esə̀ yi aa, ñtôn̄ i le nlwī tsi'ī si'ī si'ī. A too bè mæ̀ tâ bi ghεε nzwitə̀ bɔɔ mbân̄nə̀ bitsim̄ a ala'a Bethlehem bo bī ni a ìla'a jīi i le ntswe ghu mbè̀è aa, ñlòginə̀ ni bɔɔ bīi bi le mbə̀ ilòò ji baa aa ntigə̀ nsigə̀, ñyon̄ə̀ aa wa ni nòò wa mæ̀ bè bya le nswon̄ mæ̀ f̄injòn̄ fya le mfè'è̀ aà.

³ “Ɔon à le mbə aa nù wa mə Ɔgàntoò Nwĩ Yesaiah à le nswon nlon yi mə, ‘Njĩ nù i tɔnə ni a atu nta'a miwèè miwèè nswonə ni mə,

Nì nanşə a mânjĩ Mmà'àmbi, nnanşə iyaa ji tâ ì tsinə!’ ”

⁴ Ɔon à le si wɛ'ɛ itsə'è jii bi le nanşə nĩ inon kamel aa, Ɔkii Ɔwɛ'ɛ nĩ ikò Ɔgùù a atii yu; mii mi le mbə Ɔgweenə bo nwu yĩ ntà'à. ⁵ Bè le si zĩ ghu mbèè nlo ni a Yerusalem, bo bĩ a mbù'ù Yudea ntsim, bo bi nĩ ìla'à tsim jii i le ntswe Ɔkarisə Ɔkĩ Jordan aà. ⁶ Bo le si bii nĩ ifansennũ jyaa, Ɔon a tigè m̄murə nĩ waa a Ɔkĩ Jordan.

⁷ Lá nòò yii mə à le nyə baFarisai bí ghà'àtə bo bi baSadukai bi zĩ ghu mbo mə tâ à murə waa a Ɔkĩ aa, a le nswon a mbo bo mə, “Bũ bɔɔ bi nò! A ghuu aa a wà'àsə wò mə tâ nĩ khê àlwintonə Nwĩ yii mə a zĩ aa ɛ? ⁸ Nì ka Ɔkoonə m̄ntà m̄i mə mi d̄i'ì ni mə nĩ bənkè m̄ m̄nti'ì muu, m̄ma'atə ibi'ì ghuu aà. ⁹ Nì tsee ki m̄ontə ni mə mbə nĩ yĩ Ɔkhə njo Nwĩ nlon mə ni swonə ni mə, ‘Taà yĩ'ì à ni aa Abraham.’ Mè swonə a mbo bù mə mbə Nwĩ à zĩ àjàn mə mbə yu bənkè Ɔgò'ò jùlà i tigè bɔɔ bi Abraham! ¹⁰ Tsi'ì tsitsonə wa bi nonşə m̄ n̄jàà nlo nĩ Ɔwà itĩ ghu tsi'ì m̄ngan! Itĩ tsim jii mə kaa i si m̄ntà m̄ siginè koonə aa, bi ka wà mmà'a a m̄'ò tâ ì khi.

¹¹ “Mə murə ghuu aa a Ɔkĩ a ndi'ì mə nĩ bənkè m̄ m̄nti'ì muu, lá nù yĩ m̄'ò a yonə a n̄im mə, yii mə à kò'onə ntsyàtə ghâ, kaa mə wa'à kù'unə tsi'ì tugitə ibakorè ji. A ni yu wa yii à ka yĩ ki

murə ghuu a mûm Azwĩ yĩ Làà ni a mum mɔ'ɔ aà. ¹² Ayoo nsəgə mĩsàŋ a tswe ghu abo, à ka səgə mĩsàŋ mya i tii ntsà'a tsim fi'isə i tigə ghotə mĩsàŋ mya a mûm àta yu, i bàŋnə tɔɔ ntsà'à jya a ni mɔ'ɔ yĩ mə i khi kaa wa'à m̃mè aà.”

Ajàŋ mə bi lɛ mmurə Yesu a ŋkì aà
(Mk. 1.9-11; Lk. 3.21-22)

¹³ Yesu à lɛ ntigə nlo a Galilea nzi a mbèɛ Jɔn a ŋkĩ Jordan mə tâ à murə yi a ŋkì. ¹⁴ Jɔn à lɛ ŋka nɔɔ ntuù, ñswoŋə ni mə, “A ku'unə mə boŋ a mùrə wò m̃murə gha a ŋkì, ò bàŋnə m̃bu nzi bə a mbo m̃è aa ɛ?” ¹⁵ Yesu a kwi'i ghu mbo mə, “Mà'àtə tâ à bə laà tsitsòŋə; ñloŋ mə àà àjàŋ yĩ mə a ku'unə mə tâ bì ghìrə tâ ìnnù tsim i tsinə aà.” Jɔn à lɛ ntigə mbii mmurə yi a ŋkì.

¹⁶ Nòò yĩ bi lɛ mmurə Yesu a ŋkì aa, à lɛ ŋghèsè m̃fɛ'ɛ wa mûm ŋkì ŋkɔ'ɔ ntəə a nta'à. Àbùrə a lɛ ŋŋa'anə a yə Azwĩ Nwĩ a sigə, mbə tsɔ bugirəm̃kuu ntəə ghu atú. ¹⁷ Njĩ Nwĩ i tigə ñghaa nlo a aburə nswəŋ mə, “Aa mú ghà yĩ m̃bàŋnə yĩ mə m̃è kòŋə aa à ghulà, mə nan̄sə ndoritə nloŋə yĩ.”

4

Ajàŋ yĩ mə Satan à lɛ ŋkwà'ànə Yesu aà
(Mk. 1.12-13; Lk. 4.1-13)

¹ Ma yaa ànnù a ghè mə ki tsyà, Azwi Nwĩ a tsyàsə Yesu a atu nta'a miwèè miwèè mə tâ Devil à kwa'anə yi ghu. ² A lɛ ntswe ghu mitugə mi njwi m̃ghum mi ñkwà, a si'inə bo bì a t̃itugə, ñtuu njĩ, njĩ i yan̄ə yi. ³ N̄gàŋkwà'ànə bə wa a zĩ

ghu mbo nswon mə, “Mbə ò bə Mu Nwĩ, ò swon a mbô ñgò'ò jũ mə tá ì bəñkə ntigə abaà.”

⁴ Yesu a kwi'i mə, “Bi ñwa'anə a múm àñwà'ànə Nwĩ mə,

'Kaa ñù à si ntì tswə nlon aa tsi'ĩ àbaa yu yu bə, a kii nloɔ miğhàà mi tsim mii mi fè'ε a ntsu Nwĩ aà.' ”

⁵ Devil a bú nlogə Yesu ñghεε ni ghu wa njò'ò àla'a yĩ nlaà mañsə, ñtε'ε yi wa atu nidòò ni ndâmà'anwĩ, ⁶ ñswon ghu mbo mə, “Mbə ò bə Mu Nwĩ, ò tso'ɔnə ñlo fàa atu nda nnàñə a nsyê; ñlon mə bi ñwa'anə múm àñwà'ànə Nwĩ mə, 'Nwĩ à ka swon annù a mbo baangel bi nlonə ghô.’

Mbu nswon mə,

'Bo ka tigə ηεε gho i tugitə a mbo bo a ndəñ mbi'ĩ ò tumə àkòré yo a nĩ ñgò'ò.’ ”

⁷ Yesu a kwi'i mə, “Bi bú ñwà'ànə a múm àñwà'ànə Nwĩ mə, 'Tsùu Mmà'àmbi Nwĩngon ghó kwà'ànə.’ ”

⁸ Devil a ku'ùsə m̀bu nlogə Yesu ñkɔ'ɔ ñghεε ni ghu a atu nta'a yĩ a le ñkɔ'ɔ njɔñnə aa, ñdi'ĩ itoò tsim jii mə bífò bi mbi bù sa'a aa bo bi ñigha'à nyaa ghu mbô. ⁹ Nswon ghu mbo mə, “Mè ka fa ñgòn ñjoo ma jũ tsim a mbo wò mə mbə ò wo a nsyε mmii ghâ.” ¹⁰ Yesu a kwi'i ghu mbo mə, “Ló ñghèè, Satan! Bi ñwa'anə a múm àñwà'ànə Nwĩ mə,

'Ka mii tsi'ĩ Mmà'àmbi Nwĩngon ghò, ñkii ñka mfa'a tsi'ĩ ghu mbo yuyu.’ ”

¹¹ Devil à le ntigə mma'atə Yesu, baangel bi zî nfa'a ghu mbô.

Ajàŋ yïi mə Yesu à le nlògìnə afà'â yi a Galilea aà

(Mk. 1.4-15; Lk. 4.14-15)

¹² Yesu à yù'ù mə mə bi niŋə Jɔn Ngàŋmùrə bè a ŋkì a atsaŋ, ntigə nlo ŋghèè a Galilea. ¹³ A ghèè mē ghuu aa, mma'atə Nazareth ŋghεε ntigə ntswe a Kapernaum, a mbèè àtsumə Galilea, a mbù'u Zebulem bo Naphtali. ¹⁴ A le mfè'è laa a nlwensə annù yïi mə ŋgàŋntoò Nwî Yesaiah à le nswonə aa mə,

¹⁵ “Ala'a Zebulum ni ala'a Naphtali, jïi mə i tswə a mbèε ŋkì miyaa, a njii ŋkì Jordan, Galilea, wò àla'a bîtizi Nwî!

¹⁶ Bè bïi mə bi le si tswə a mûm mfiï idìgè aa bi yè mə ŋkà'à yî wè, bè bïi mə bi le si tswə a ala'a yïi mə àliləŋə niwo a le ntswe ghu aa, ŋkà'à i tà mə a nu bo.”

¹⁷ Nlògìnə maa noò Yesu a lɔgìnə ŋka nswonə nî ànnù Nwî nswonə ni mə, “Nì bəŋkə mîntîi muu, mma'atə ibî ghuu, nlon mə annù nifō aburə a tigə a abô.”

Ajàŋ yïi mə Yesu à le ntwonə ŋgǎŋkô mbwè ji nìkwà aà

(Mk. 1.16-20; Lk. 4.14-15)

¹⁸ Yesu à kà mē aa ntəə nzi a aghəŋə ŋkì miyaa Galilea nyə ŋgǎŋkômbwè ji baa, a bə Simon yïi bi le si tswonə ni Peta aa, bo mumaà yî Andrew, bi tswé wa mûm ŋkì nìlə nî mbwè

nî àmbunjya. ¹⁹ Yesu a swon a mbo bo mə, “Nî zi ŋka nyonə nàâ, mè ka ghìrə tâ nì tigə mbə ŋgǎŋko bə.” ²⁰ Bo kî ŋghensə mmà'atə mbunjyá jyaa jya nyonə yi.

²¹ Bo bo kà mē aa ŋghentə a bú nyə bɔɔ bi ma bî mɔ'ɔ bi baa, a bə Jems bo Jon, bɔɔ bi Zebedee. Bo bì taà wàà Zebedee lɛ ntswe a mùm àkànu'u ŋkɛɛ nî mbunjyá jyaa. Yesu a twonə waa. ²² Bo kî ŋghesə mmà'atə akànu'ù yaa ya bo bì taà wàà nyonə yi.

Ajàŋ mə Yesu à lɛ ŋka ndi'i nî ànnù, nswonə nî ànnù Nwî ŋkii ŋghurə nî ŋgàŋ mighòò aà
(Lk. 6.17-19)

²³ Yesu à lɛ ntigə ŋkarə ni ala'a Galilea tsim ndi'i nî ànnù a ndághòtə baYuda, ŋkii nswonə nî ntoo yí n̄sigìnə ya nlonə annù nifɔ̄ aburə. ŋghurə ni mighòò mi tsim bo bì ìl'ɔ tsim jii i lɛ ntswe a nu bə aà. ²⁴ Annù nlonə ŋgàà yí a lɛ ntigə nseɛnə a mùm àla'a Syria tsimè. Bə tigə n̄logə nî ŋgàŋmighòò jyaa tsim, tsi'í bə bii bì lɛ si ghòò n̄ mighòò a mbuu mbuu, bo bə bii mə bì lɛ si yu'u nyanə a mbuu mbuu aa, bə bii mə bì demon lɛ ntswe a nu bo aa, ŋgǎŋwo abùbùrə, bo bì bìbwènkè n̄zi ni bo, a kii ŋghurə waa. ²⁵ M̄innòò mí ghà'atə lɛ ntigə nlo a mbu'u Galilea bo bì ni a Decapolis, n̄lo a Yerusalem, ni a Yudea, ni a njii ŋkí Jordan nyonə n̄i.

5

Annù Nwî yii mə Yesu à lɛ nswonə a atu nta'a

*Mbə fɪŋgwaŋ bô ñkà'à
(Mk. 9.50; Lk. 14.34-35)*

¹³ “Nì laa mbə fɪŋgwaŋ a mbô m̀bì. Lâ mbə fɪŋgwaŋ fi tuu n̄i b̄ ki l̄i bon̄ bi ka tigə b̄ ghìrə aa mə akə tâ fi b̄ ka n̄lii aa ε? Kaa fi s̄i n̄i àfà'à b̄ n̄tswe, ntigə mbə aa mə tâ b̄i me'e tâ b̄e tigə ntəəntə ghu ni m̄kòrə.

¹⁴ “Nì laa mbə ñkà'a mbi ghù. Kaa mbə bi wa'ă n̄jò'ò àla'a ȳi ì təə a atu n̄ta'a aa l̄ò'òsè. ¹⁵ Kaa b̄e si lâm kosə n̄n̄iŋə ni a m̄m̄ àntòò ñkuse, bi b̄an̄nè n̄tɛ'ε aa b̄e a atu atetè, ñkà'á ȳi wa i tigə n̄ta ñke'etə ni b̄e b̄ītsim a m̄m̄ n̄dâ. ¹⁶ Ma mùu ajàn, n̄i ghìrə tâ ñkà'á ghuu ka n̄ta a n̄si mi'i b̄e, tâ bo ka nyə innù j̄i siginè j̄i ni ghìrə aa ta tigə gha'asə Taà ghùu ȳi à tswe a aburə aà.

Ajàŋ ȳi mə Yesu a tɔ'otə n̄ŋsè Nwì aà

¹⁷ “Nì tsee wa'atə mə m̄e z̄i aa a mbwesə n̄ŋsè ȳi à tswe a m̄m̄ ñŋwà'ànè Moses kè ànnù ȳi a tswe a m̄m̄ àŋwà'ànè ñgǎntoo Nwì aà. Kaa m̄e s̄i z̄i aa a mbwesə n̄ŋsè, m̄e z̄i aa b̄e a n̄lwensè. ¹⁸ M̄e swon̄ tsi'í annù n̄iŋkon̄ a mbo bù mə kaa n̄li'i n̄i àŋwà'ànè n̄i fùurè kè àntsò'ònè ȳi fùurè kaa ka ȳi wa'à b̄we wa n̄i àŋwà'ànè n̄ŋsè ñywe'e a noò ȳi mə aburè bo n̄syε ka ȳi tsyà aà; bi ka ȳi ghìrə innù j̄i i tswe ghu aa tsi'í tsim ya'a. ¹⁹ Nù tsù ȳi mə a wò tsi'í n̄di'i ȳi kègə ȳi m̄ò'ò a n̄i n̄di'i ma j̄u, ñkii ntigə n̄di'i ni a mbo b̄e b̄i m̄ò'ò mə b̄i ka ñghìrə mala aa, bi ka ȳi twon̄ə yi ni ñu ȳi kè'ètə nsigə n̄lwi'i a m̄m̄ ànnù n̄if̄ aburə. Lâ ñu ȳi mə a l̄ə n̄di'i mà j̄u ñkii mm̄irisə ni b̄e b̄i m̄ò'ò mə b̄i kii ñka n̄ləə aa,

bi ka yĩ twonɔ̃ yi ni nù yĩ ñwè a mûm ànnù nifɔ̃ aburə.

²⁰ “Mè swonɔ̃ a mbo bù mə, mbə innũ juu tsuu tsinə i tsyatə ji ngǎɲndi'i nòɲsè bo bi ji baFarisai, bəə bon kaa ni ka yĩ wa'á a mum annù nifɔ̃ aburə kuù.

Annù ñlonɔ̃ alwintɔ̃ bo ñzwitə nù

²¹ “Ni yu'u mə bi le si swonɔ̃ a mbo bè a mbĩ mə, ‘Tsee nù zwitə; nù yĩ mə à ghìrə ma la aa bi ka lògè yi ghèè ni ghu a ndântsò'òtə mîsa'á.’

²² Lá, mè swonɔ̃ a mbo bù mə, ‘Nù yĩ mə à lwisə ntɔ̃ a nù ndîm yĩ aa,* a bon mə bi niɲ isa'a ghu nú.’ Nù yĩ mə à twonɔ̃ ndîm yĩ nî àtìrè aa, a bon mə bi logə nghèè ni ghu a nsi ngǎɲnsa'a mîsa'á. Nù yĩ mə twonɔ̃ ndîm yĩ nî àjìɲtə ayoo dàɲè dàɲè aa, a ku'unə mə tâ bi ma'a yi a mum mɔ'ɔ̃ ti mè.*

²³ “Mbə ò yĩ nzi nî ñjoo mmà'anwĩ jo a nsi ñikèntə ni mɔ'ɔ̃ ni mmà'a Nwĩ, ñwa'atə mə ò fànsə annù a mbo ndim ghò, ²⁴ ò ma'atə ñjoo mmà'anwĩ jya wa mbèè ñikèntə ni mɔ'ɔ̃, mfoo nghèè bú ndim ghò wa mǎɲsè ànnù ya, mbon tá ò zi mfa njoo mmà'anwĩ jo jyá.

²⁵ “Mbə nù yĩ à niɲ isa'a a nu wò a logə gho ɲka nghèè ni wò a kɔrè, ò swonɔ̃ bu yu mǎɲsè isa'a wa a mǎɲjĩ mbon ghèè kuu wá kɔrè; ñlon mə bu yu bə ghèè kuu ghu, bon à ka ghèè fa gho a mbo ñgǎɲnsa'a mîsa'a tâ à tigə mfa gho a mbô ñgǎɲmbé àtsàɲè tâ à ghèè nniɲə gho a atsaɲè.

* **5:22** Ñwa'anə ji mɔ'ɔ̃ i kù'ùsə a yuà annù mə, “Ti ghě mə à ghìrə ànnù tsu aa” * **5:22** “Raca” à ni ñghàà ni baGrikia (mbəgìtə)

26 Mè swǒŋ tsi'ĩ ànnù nâkon a mbo wò mē ò bē kuu wa atsaŋ boŋ ò ka tigē tswe ghu i ywe'e a noò yǐ ò ka yǐ mǎŋsə tu ŋkabə yǐ mē o tswa nii ghu aa tsi'ĩ n̄tsim, i sigə ywe'e n̄ ànini yǐ a lwi'i aà.”

Annù òlonə annǔ mâghàbè

27 “N̄i le nyu'u bi swon a mbǐ mē, ‘Tsee annǔ mâghàbè ghìrè.’ 28 Lâ mè swǒŋ a mbo bù mē, ñù yǐ mē à lèntə mǎŋgyè ñyə'ətə yi aa, à ghìrè mē annǔ mâghàbè bo yu a múm n̄tii yu. 29 Maa ajàn mbə ñili'ĩ no ñi mà'à ni ghìrə mē tâ ò wo a múm innù jǐ bi, ò twe'è m̄me'e! A boŋ mē tâ ò bwe adigə n̄u yo yǐ m̄'ɔ n̄tsyatə mē tâ bi yi mmà'a ibiinú gho tsim a mum m̄'ɔ Satan.* 30 Mbə abô yo yǐ mà'à a ghìrə mē tâ ò wo a múm innù jǐ bi, ò kwyê m̄me'e! A boŋ mē tâ ò bwe ñikwèè no ñi m̄'ɔ n̄tsyatə mē tâ bi yi mmà'a ibii nú gho tsim a mum m̄'ɔ Satan.

Annǔ nsà'a ñiy'ò

(Mt. 19.19; Mk. 10.11-12; Lk. 16.18)

31 “Bi le swon mē, ‘Ñù yǐ à fi'i ŋgwê yǐ a nda yu aa, tâ à yə mē yu fa àŋwà'ànə nsà'ànə ñiy'ò ghu mbô.’ 32 Lâ, mè swǒŋ a mbo bù mē, mbə ñù a fi'i ŋgwê yǐ a nda yu, n̄suu nlon aa annǔ atsùurə bə, bəə boŋ à ghìrè aa mē tâ à tigə mǎŋgyâ àjirè; ñumbâŋnè yǐ à y'ò yi aa, a ghìrè aa annǔ mâghàbè bo mǎŋgyè ma wâ.

Annù òlonə annǔ ŋka ŋkàâ

* 5:29 M̄'ɔ Satan, “Gehenna” a ñi ñìghàà ñi baGrikia, a bē àdìgə m̄'ɔ ti mē.

33 “Nì yu'u mə bi le si swonə a mbïi mə, ‘Nì tsuu ki kàà annù a mbwe'esə bè, lâ mbə ò tɛ'ɛ ŋkaa a mbo Mmà'àmbi mə ò ka ghìrə annù, ò ghìrə ànnù ma yâ.’ 34 La mè swonə a mbo bù mə, nì tɛ'ɛ tsuu burə ki kaa kàà. Nì yi ti kà'a annù nì tsuu ki kàà. Nì tsee nî àbùrè kàà, nlon mə àa adìgè yï mə àbèrè Nwî a tswe ghu aà; 35 kě a nsyɛ, nlon mə àa adìgè yï mə Nwî a tetə mìkòrə mí ghu aà; kě nî Yerusalem, nlon mə àa n̄jò'ò àla'a Mfò yî ñwè aà. 36 Nì tsee ki kàà nî àtú yuu, nlon mə kaa mbə nì wa'ă inun yî m̄fù'ù kè yî m̄fii ghìrè aà. 37 Tá ànnù yï mə nì ka ki swonə aa tâ bə tsi'î ‘ìñə’ kè ‘ñgan’; ànnù yi dan yï n̄ bì n̄swonə aa a tigə nlo aa a mbo ñù yï mbi wâ.

*Annù nlonə annũ ñkwi'inə ànnù yî bî
(Lk. 6.29-30)*

38 “Nì le nyu'u mə bi le nswonə mə, ‘Nìli'i a atu n̄li'i, bo bì n̄sònə a atu n̄sònə.’ 39 La mè swonə a mbo bù mə, tsuu ìbi yï ñù yï mbi a ghìrə a nu bù ki tuu. Lâ mbə ñù a fɛɛ n̄gha'à no ni abô mà'à, ò bəñkè nî m̄'ò mfa ghu mbô. 40 Mbə ñù a lɔɔ gho nì ìsa'a ŋka n̄lɔɔ mə yu kwɛrə atsè'ə yo yï mà'à, ò k̄i m̄fa akutè yo ghu mbô. 41 Mbə ñù a gaansə gho mə tâ ò kwetə yi tâ bu yu ghɛɛ malè yî m̄fùùrè, ò bii bu yu b̄an̄nè ñghɛɛ bi baà. 42 Mbə ñù a yi n̄lɔɔ ayoo a mbo wò, ò fâ, ñtsee tuu a ntso'osə ñù n̄ àyoò.

*Annũ a ŋka ñkõñ ñgàn kibàà
(Lk. 6.27-28,32-36)*

43 “Nì le nyu'u bi swonə mə, ‘Ka kònə a ndîm ghò, ñka mbaa ñgàn kibàâ ghò.’ 44 La mè swonə

a mbo bù mē, nì ka ηκωη ηγὰηkibàâ juu, ηka ntsa'atē nî Nwî a atu bè bii bì tso'ɔ akòrê yuu aa, ⁴⁵ tã tigē bē bɔɔ bi Taà ghùù yîi à tswe a aburē aà; ñloη mē a ghìrē nìnòò yîi a tâ nî a atu bè bì bì bo bì bì sigìnè, ηghìrē m̀b̀h̀h̀ i loò nì bè bii annù yaa a tsinē aa bo bì bii annù yaa s̀i tsinē aà. ⁴⁶ Mbē nì ka ηκωη aa tsi'î bè bii bì kòηh̀ ghuu aa, boη mbē Nwî a bù ñtso'ɔ ifà'à ghuu aa a ya aa ε? Tsi'î ηgǎηkwerē bìtax, bi si ma mùu ajàn ghìrē aa ε?

⁴⁷ “Mbē nì ka ntwon̄tē aa tsi'î bɔɔ bi maà buu, boη kwensē nî ànnù yîi nì ghìrē aa à nî àkè aa ε? Tsi'î bìtizi Nwî, bi si maa ajàn kii ηghìrē aa ε?”

⁴⁸ “Nì ghìrē tâ ìnnù juu ì boη màn̄sè tsi'î ajàn mē Taà ghuu a aburē à b̄ōη màn̄sè aà.”

6

Innù ñloη ηghìrē ib̀d̀h̀

¹ “Nì ka ntsyēsē ghuu ntsuu ìnnù j̄i mē ì tsinē aa a nsi mi'î bè k̄i ghìrē bē mē tâ bì ka nyē ghuu. Nloη mē nì bē k̄i ghìrē maa ajàn boη kaa nì ka wa'ǎ mitsɔ'ɔnè mi ifà'à a mbo Taà ghùù yîi à tswe a aburē aa kwērè.

² “Maa ajàn, nì yi ti fa ayoo a mbo ηgànḡf̄umē nì tsuu ntàn̄ k̄i tɔηē, tsi'î tsǒ ajàn mē ηgǎηabagilē ì ghìrē a ndan̄ghotē bo bì a nì m̄im̄f̄ān̄nè mē tâ bì ka ηgha'asē waa aà. Mē swòηē a mbo bù tsi'î annù n̄iηōη mē bo kwērè mē mitsɔ'ɔnè mi ifà'à myaa mitsimè. ³ Lā nì yi mbàn̄nè ti fa ayoo a mbo ηgànḡf̄umē, nì tsuu ghìrē mē tâ àbō yuu yî ηkwàbè à zi ayoo yîi mē àbo yî mà'à a tugitē aà. ⁴ Tã tâ ñjoo jya mē nì fa

aa tâ ì tswe a alò'òsè, boŋ Taà ghùu yïi mə a yə idigə a alò'òsè aa, à ka tso'ɔ ifà'â ghuu.

Annù ñlonj annũ ntsà'atə Nwĩ

(Lk. 11.2-4)

⁵ “Nì yi ti tsà'atə Nwĩ, nì tsuu bə tsi'ĩ tsǒ ŋgǎŋabagilè mə bo kòŋə mə bo ki biinè təə ni a ndaŋghotə kě a mbèè mĩmfáŋnè mə bə ka nyə waa aà. Mè swòŋə a mbo bù tsi'ĩ annù ñikonj mə bo kwèrè mē mītəŋnē myaa. ⁶ Lâ nì yi mbàŋnè ti tsà'atə Nwĩ, nì kuu ŋghèè a múm nja'à nda bù, ñtsetə abà'à, mbu'u mbo a mbo Taà ghùu yïi à tswe alò'òsè aa, boŋ Taà ghùu yïi a yə idigə a alò'òsè aa, à ka tso'ɔ ifà'â ghuu.

⁷ “Nì yi ti tsà'atə Nwĩ, nì tsuu bu'usè ki ghàà mighàà bē àdàŋè dàŋè tsi'ĩ tsǒ ajaŋ yïi mə bitizi Nwĩ bi ghìrə aà. Nlonj mə bo wa'atə ni mə Nwìŋgòŋ à ka yu'u niyè'ê nyaa i yòŋə aa mighàà mya mĩ ghà'à ŋgha'a. ⁸ Nì tsuu tsǒ bo bə, ñlonj mə Taà ghùu à zi njoo jya jii mə ni boŋə aa mbəŋ tâ nì ka mbetə. ⁹ Nì tigə ŋka ntsa'atə Nwĩ aa laà mə:

Taà yi'i a aburə,

ghìrə tâ bì ka ŋgha'asə Ìkùm ghô.

¹⁰ Tá ànnù nifô yo â zi,

Ta bãnsye aa nyu'u ndi'ì jo tsǒ bãburə.

¹¹ Fa miji mii mə mi ku'unə a mbo bi'ĩ sii aà.*

¹² Lĩ'ìnə ifansənnù ji'i a ajaŋ mə bi'ĩ kii nli'inə nĩ jĩ bē bii bi fànsè a nu bi'ĩ aà.

¹³ Ntsuu bii bi'ĩ kwo a ŋkìrə Satan bə. Lâ yweensə yi'i nĩ ìnnù jĩ bĩ.*

* **6:11** Kè àbaa yïi bi'ĩ ka lõ ji a yoo aà. * **6:13** Kè ŋgàŋmbù'ù ìnnù jĩ bi wá.

14 “Nloŋ mə nì bə ki lǐ'ìnə ifansənnù bê, bəə boŋ Taà ghùù yǐ à tswe a aburə aa à ka kii lǐ'ìnə juu. 15 Lâ mbə nì tsuu ifansənnù bê ki lǐ'ìnə bəə boŋ kaa Taà ghùù kaa à ka wa'à juu ka nli'inə.

Annù nloŋ annǔ nsi'isə ibii nu ti jǐ

16 “Nì yi ti si'isə ibiinú ghuu ti jǐ, nì tsuu ki jəŋnə tsi'ǐ tsǒ ŋǎŋəbagilə nloŋ mə bo tsuŋ mǐnsǐ myaa mə tâ bə ka nyə mə bo si'isə ibii nù waa ti jǐ. Mə swòŋə a mbo bù tsi'ǐ annù nŋŋkoŋ mə bo kwèrè mē mitsɔ'ɔnə mi ifa'á myaa mitsimə. 17 Lâ nì yi mbəŋnə ti si'isə ibii nù ghuu ti jǐ, nì ka nsi'itə mǐnsǐ muu nyo'ɔ, 18 tâ bə tsee yə mə nì si'isə ibiinú ghuu ti jǐ. Tâ Taà ghùù yǐ à tswe alɔ'ɔsə aa, tâ yə. Boŋ Taà ghùù wa mə a yə idigə a alɔ'ɔsə aa, à ka tsɔ'ɔ ifa'á ghuu.

Afù'ù a aburə

(Lk. 12.33-34)

19 “Nì tsuu afù'ù yuu a ità fàa nsye ki lèè, a adigə yǐ mə mbə nsəgə ì kurə kə ntsəbè ì kô, kə biyərə bəgə nyərə aà. 20 Nì baŋnə ŋka nləə afù'ù yuu bə a atǎ aburə, a adigə yǐ mə mbə nsəgə ì wa'à kurə, kaa ntsəbè wa'à kì ŋko, kaa biyərə wa'à kì mbəgə nyərə. 21 Nloŋ mə adigə yǐ mə afù'ù yo a tswe ghu aa, nti ghò ì ka kii tswe aa ghu.

Ŋkà'a ibii nù.

(Lk. 11.34-36)

22 “Nli'ǐ no laa mbə lám ibiinú ghô. Nli'ǐ no bə tswe siginə, bəə boŋ mbii nù yǒ ntsim ì luu nì ŋkà'à. 23 Lâ nli'ǐ mo bə tsuu ì siginə tswe boŋ mbii nù yǒ ntsim ì luu nì mfi idigə. Mbə ŋkà'à

yïi mæ i tswe a nu bù aa i bæ mfii idìgè bæø bon
à nî mfi idìgè yï ñswèrè ñswerè.

Nwĩngòŋ bo bì ñjoo

(Lk. 16.13; 12.22-31)

²⁴ “Kaa mbø ñù à wa'à a mbo bìtà bì afà'à bi
baa ka mfa'a; ñlon mæ à ka bàà yï mò'ò i bàŋnø
kòŋ yï mò'ò; kè a kâ mfa'a a mbo yï mò'ò nî ñtî
yï tsim, mbaŋnø ntsa'a ni yï mò'ò. Kaa mbø ò
wa'á a mbo Nwĩ bo bì a mbô ñkabø ka mfa'a.”

²⁵ “Ma mùu ajàn, mè tigè ñswõŋ a mbo bù mæ
nì tsuu innù ki wa'a nlon ntswëntî yùu, mæ nì ka
ji aa àkè, kè no aa àkè le, kè ñlonø ibiñú ghuu,
mæ nì ka wε'ε aa àkè le. Ntswê ñtî yùu, ì sî miji
tsyatè aa ε? Mìbìminú muu mi wa'a itsè'è ki
ntsyatè aa ε? ²⁶ Nì lentè bìsiŋ bìi bi dàrè a ndøn
aà. Kaa bi si waa njoo bwe'e, kaa wa'a kii mfu'u
nlèè ni a atà. Lâ Taà ghùu yï à tswe a aburè aa,
a jε'è nì waa. Ndùu ghuu i sî i waa tsyatè aa ε?

²⁷ Mbø ñù ñibú ghùu yï tsu a ku'ùsè mùbàŋtè a
nî ñtswëntî* yï ñlon mæ a wa'a innù aa ε? ²⁸ Nì
wa'a nî innù ñlon itsè'è aa aya aa ε? Nì lentè
ibwĩ'i ñgèè jii i kwe a ñgèè aà. Kaa i si nwùgìnè,
kaa ki'ì nî àsìsì kii mba'a. ²⁹ Mè swòŋø a mbo bù
mæ tsi'ì mfo Solomon, a mum ñigha'à ni ni tsim,
kaa à le ñki'i atsè'è yï tsu wε'ε tâ à bon mbø tsi'ì
tsô jyaa. ³⁰ Lâ mbø Nwĩngòŋ a ka nwe'ε itsè'è a
nú ñgèè a itu minta'a, yï mæ i kwe sii a lo ti bæ a
yoo bi tòò a abu aa, bon mbø a ki'ì itsè'è a nu bù
naŋsè ñwε'ε ntsyatè aa ε? Abiintî yuu a kè'è bi
laa aa a ya ε? ³¹ Ma mùu ajàn, a ku'unø mæ nì

* **6:27** Kè a nî ñsà'atè yï.

tsuu innù ki wa'a, i betə ni mə, 'Bĩ'ĩ ka ji aa àkè, kè bĩ'ĩ ka no aa àkè, kè bĩ'ĩ ka wε'ε aa àkè lε?'
³² Nlon mə b̀̀tizi Nwĩ bi lòò ma jú n̄joo tsimè; lá Taà ghùu a aburə à zi mə ni bon njoo mà jú tsi'ĩ tsimè. ³³ Lá tâ n̄i foo ŋka n̄lɔɔ bə ànnù nifò Nwĩ bo bi ànnù yi ȳi mə a tsinə aà, bon à ka kii fa njoo mà jú tsi'ĩ tsim a mbo bù.

³⁴ "Ma mùu ajàn, n̄i tsuu innù ki wa'a nlon annũ ayɔɔ b̄, nlon mə iyòò ka lɔ tswe ni ì jii innù. Tâ ñgi'ĩ ȳi sii tâ ì ku'unə sī."

7

Annũ ŋka ntwi m̄lò'ò mi b̄ b̄ m̄'ò (Lk. 6.37-38,41-42)

¹ "Tsuu m̄lò'ò mi b̄ ki twi tâ bi tsuu mo ì kii twi. ² Nlon mə ajàn ȳi mə o twi m̄lò'ò mi b̄ aa, à n̄i ajàn ȳi mə bi ka ȳi kii twi mô. Fìgè ȳi mə o fa ni a mbo b̄ aa, à ni fìgè ȳi bi ka kii fa ni a mbo wò aà. ³ A gh̄r̄ê àkè mə ò ka nyə n̄i abà'a ati ȳi mə a tswe nili'i nd̄m ghò kaa ŋki'ĩ n̄i koonə ȳi mə à tswe a nili'i wò aa yə aa ε? ⁴ Kè m̄bə ò tsyà aa la nswon a mbo nd̄m ghò mə, 'Zi ta m̄ fi'i abà'a ati a nili'i wò', mə koonə à b̄n̄nə ntswe a nili'i wò aa ε? ⁵ Wò ŋgàṅabagilè, foo ntyă mb̄i m̄fi'i koonə wa a nili'i wò, bon ò ka nan̄sə yə abà'a ati ya a nili'i nd̄m ghò ì fi'i.

⁶ "N̄i tsuu njoo jii ì laa m̄n̄sə aa a mb̄ m̄bu ki fa bon ì ka b̄n̄kə ì wò a nu bù. N̄i tsuu njoo at̄ind̄ū juu a mbo b̄kw̄nyàm ki fa bon bi ka n̄n̄tè ì ta ŋgi'ĩ ghu.

Mbetə, nìlɔɔ bô ñkwèntê

(Lk. 11.9-13)

⁷ “Nì ka mbetə boŋ bi ka ki fa a mbo bù. Nì ka nɔɔ boŋ nì ka yə. Nì ka ñkwèntə boŋ bi ka ŋa'a a mbo bù. ⁸ Nloŋ mə ñù ntsim yï a betə aa, a kwerə, ñù ntsin yï a kii nɔɔ aa, a yə. Nù yï mə a kwèntə aa, bi kii ñŋa'a ghu mbô. ⁹ Kè à ní m̄buu ñû ghuu yï mə à tswe a atitii bù mə mbə mù yï à betə yi mə tâ à fa abaa a mbo yu a bânɔnè m̄fa bê ñgò'ò ghu mbo aa ε? ¹⁰ Kè bæε mə a betə yi mə à fa fibwè a mbo yu a bânɔnè m̄fa bə no aa ε? ¹¹ Mbə bù bii mə nì ni ñgǎŋghirə innù jï bi, nì zi ajàn mə m̄bə nì ka mfa njoo jï siginè a mbo bɔɔ buu, boŋ mbə Taà ghùù yï à tswe aburə aa a ki'i njoo jï siginè a mbo bə bii mə bi betə aa ka mfa aa mə akə aa ε?

¹² “Ka ñghirə a nu bə i innù jya jïi mə o kòŋè mə bi ka ñghirə a nu wò aà. Nloŋ mə àà ànnù yï mə nòŋsè bo bi nìghàà ni ñgǎŋntoo Nwî swonə aa a yulà.

Ntsũ ñkya yï kəgê

(Lk. 13.24)

¹³ “Nì tsya ni ntsũ ñkya yï kəgə wa ñkuu, nloŋ mə ntsũ ñkya mà wa i jwaanə ntəə, m̄anji yï a kî m̄fwaatə, i ghèè aa a ntsũ nìwo ni nɔwî'i ñjìmè, bə kii n̄zwu nyonə ghu ñgha'a. ¹⁴ Lâ ntsũ ñkya yï mə i ghèè a múm n̄tswèntii aa i kə'ətə; m̄anji yï mə a kii ñghèε ghu aa a tsyânè, a bə tsi'i m̄bùmtè bê mə mbə bi yê.

Ati bo f̄intâ fi

(Lk. 6.43-44)

15 “Nì ka ntsyeseø ghuu nî ñgǎñntoo Nwí m̀bwe'esè, jii i zĩ a mbo bù m̀ma'a ñguù m̀bĩnjèrè a nu bo, lá m̀bañnè mbè naañgwyè m̀tsə'è aà. 16 Wa nì ka yĩ zi waa aa a ñjĩm m̀ntá myaa. Mbê àtĩ ñjòñ ñjòñ a koonè manjòlè aa ε? Kè ñtsibìnjòñ i koonè àjòò aa ε? 17 Wa àtĩ yĩ sigìnè a koonè aa m̀ntà mí sigìnè, àtĩ yĩ bi a ñkoonè aa m̀ntà mí bì. 18 Kaa mbè àtĩ yĩ sigìnè a kì'ì yi m̀ntà mí bì koonè. Kaa yĩ bi a wa'ǎ m̀ntà mí sigìnè kì ñkoonè. 19 Atĩ tsim yii kaa a si m̀ntà mí sigìnè koonè aa, bi wà m̀ma'a a mum m̀'ɔ. 20 Wa nì ka yĩ kì zi waa i yòñè aa a ñjĩm m̀ntá myaa.

Annù ñlonj bê bii bi bwe'esə ibìnnù waa àà
(Lk. 13.25-27)

21 “Kaa à sì ñù ñtsim yii m̀ə a twonə nàa m̀ə, ‘M̀m̀à'ambí, M̀m̀à'ambí’, aa bə m̀ə à ka yĩ kuu a m̀um ànnù ñifɔ aburə. A ka yĩ kuu tsi'ĩ bè bii m̀ə bi ghìrè annù yii m̀ə Taà ghà a aburə a lòò aà. 22 A ka yĩ bə wa ñjwi ñtsò'òtə m̀isa'a, tâ bè bii ghà'atè zi nswon a mbo m̀ə m̀ə, ‘M̀m̀à'ambí, M̀m̀à'ambí, bii'ĩ lɛ si swon ntoo yĩ ñsigìnè nî ñkùm gho, m̀fi'ĩ nî ñzwi jii bi nî ñkùm gho, ñkii ñghìrè nî ñnnù jii yèyerè jii ghà'atè nî ñkùm gho.’ 23 Tâ m̀ə swon a mbo bo nî ñsi nî ñsi m̀ə, ‘Wa m̀ə lɛ wa'á ghuu zĩ. Nì lo ghuu a mbèε m̀ə ñghèε mba a ñgǎñghìrè ñnnù jii bì!’

Bìbɔɔ bi nda bi baà
(Lk. 6.47-49)

24 “Ñù ñtsim yii a yu'u m̀ighàâ ma mù m̀fa ñi mu aa, à bè aa tsi'ĩ tsó ñù m̀tsyè yii m̀ə à b̀ò

ndâ yî a atû àlànşə ɲgò'ò; ²⁵ bæε mbèŋ ì zi nloo, ɲkî ì luu, àfisè a ki ntsya ntum nda ya, kaa ì ki'ì yi wô, ɲlɔŋ mə à ɛ mbɔɔ a atu alânşə ɲgò'ò aà. ²⁶ Lâ ɲù yîi mə a yu'u miğhàa ma mù kaa wa'à ni mu fa'a aa, à bə aa tsi'î tsǒ àjɲtè ɲû yîi mə à ɛ ghùrə ndâ yî a atû àwàŋə. ²⁷ Nòò yîi mbèŋ ì ɛ nloo, mìnki luuŋkè, à fisè a kii ntsya ntumə ní nda ya aa, ì wô tsi'î ni nìwò ní wè."

*Adà'a Yesu
(Mk. 1.21-22)*

²⁸ Nòò yîi Yesu à ɛ mmànşə a nswon ma jû ìnnù aa, ìkùrə nnòò bē wa ì yerè àjàŋ yîi mə à ɛ si dî'ì ànnù Nwî aa, ²⁹ Nlɔŋ mə à ɛ si dî'ì waa aa tsǒ ɲù yîi à tswe ní àdà'à, kaa wa'à aa tsi'î tsǒ ɲgǎŋndî'ì nòŋşə jyaa dî'ì bē.

8

*Ajàŋ yîi mə Yesu à ɛ ɲghùrə ɲû àkìkwen aà
(Mk. 1.40-45; Lk. 5.12-16)*

¹ Yesu à lò mē wa atu nta'a nsigə mábêm ɲnòò ì yonè yi. ² ɲù àkìkwen yî mǒ'ɔ à ɛ ɲkî nzi ntsi'ì yi, nswetə miku'utê mi ghu nsi, ɲswon mə, "Mmà'àmbî, ò bə kǒŋ, boŋ ò ghìrə nú yà ì laà."

³ Yesu a nâşə àbô yi mmɔɔntə yi ghu, ɲswon ghu mbo mə, "Mè kòŋê, tâ nú yò laa." Akìkwen ya a ɛ ki mburə ɲghesə nsigə ghu nu, a laà.

⁴ Yesu a tigè ɲswon ghu mbo mə, "Yê, ò ghεε, ò tsuu annù tsu a mbo ɲù lǒ swonə, la mbàŋnè ɲghεε ndî'ì ibii nú gho a mbó ɲgàŋmà'anwî, ɲkî mfa ayoo mma'anwî yîi mə Moses à ɛ lèè aa, tâ dî'ì a mbo bè mə nú yò ì làà mē."

*Ajàŋ yïi mə Yesu à le ŋghùrə ŋgàŋàfà'à àtu
bìsogyè ŋkhì ñù baRoma aà
(Lk. 7.1-10)*

⁵ Nòò yïi mə Yesu à le ŋghèè ñkuu a Kaper-
naum aa, àtu bìsogyè ŋkhì a le nzi ntsi'i yi, m̀bu'u
mbo ghu mbo mə à kwetə yi. ⁶ Nswon mə,
“Mmà'àmbí, ñìghòò bwentə a ŋgàŋàfà'à ghà, à
nòŋə a ndâ tsi'í ñì ñgi'ì.”

⁷ Yesu a tigè ñswon mə, “Wa m̀ə ka zǐ i ghùrè
yi.”

⁸ Atu bìsogyè ya a kwi'i mə, “Mmà'àmbí, kaa
m̀ə s̀i ku'unə mə mbə ò zǐ ñkuu a nda m̀ə; lâ,
ghènsə ŋghàà tsi'í ñìghàà ní fùurè bon ŋgàŋàfà'à
ghà ghú à ka tii. ⁹ Nlon mə m̀ə laa mbə ñù, ñtswe
ñì b̀ə b̀ii mə bi tswe ñì àda'a a atu m̀ə ñsa'a ñì
ghà, m̀ə k̀i ñtswe ñì àdà'a a atu bìsogyè b̀ii mə
mə sa'a aà: M̀ə b̀ə swon ñì yǐ m̀ò'ɔ mə, ‘Ghèè!’,
bon à ghèè; m̀ə k̀i nswon ñì yǐ m̀ò'ɔ mə, ‘Zí!’ a k̀i
ñzi; Bεε m̀ə k̀i nswon a mbo àbù'ù ya mə ‘Ghìrè
yulà ànnù!’ a k̀i ñghìrə.”

¹⁰ Yesu à yù'ù m̀ə ànnù ya yïi mə à le nswon
aa, nyerə, nswon a mbo b̀ə bya mə bi le si yònè
nii aa mə, “M̀ə swon tsi'í ànnù ñìŋkon a mbo bù
mə, tsi'í a ala'a bəlsrael, kaa m̀ə leè ñki'í abəŋə
abiintii mà yú yê. ¹¹ M̀ə swònə a mbo bù mə b̀ə
b̀i ghà'atè ka yǐ lò a mbi nsà'a nòò, ñì a mbi ntso
nòò, i zǐ tswe a atu atetè bo bì Abraham, Isaac,
ñì Yakob wa a múm ànnù ñifɔ aburə, ¹² lâ tá
b̀i baŋnə mmè'e bíbɔŋ bi ànnù ñifò Nwí a múm
m̀fii ìdìgè a abεε; tá bo tigə nyə'ə ghu ñkurə ñì
m̀isòŋê myaa.” ¹³ Yesu a tigè m̀bu nswon a mbo
atu bìsogyè ya mə, “Ka ŋghèè; wa ànnù ya mə ò

bïi aa a ka ghìrə ngàṅàfà'á ghò wá." Ngàṅàfà'á yï wa à le ṅki ntii tsi'ï maa noò.

*Ajàṅ yïi bi le mbù ṅghurə bə bï ghà'atə aà
(Mk. 1.29-30; Lk. 4.38-41)*

¹⁴ Yesu à le ṅghèè ṅkuu a nda Peta ñyə nòṅsə yï a nòṅ ṅghoo ni fibà. ¹⁵ A ghensə àbô yi mmooṅtə ghu, fibà wa a ma'atə yi, a biinè ñtigə nlɔɔ miji mfa a mbo bo bo jï.

¹⁶ A bè mē a noò ṅkwêfò bi zï nì bè bï ghà'atə bïi mə izwï jï bi i le ntswe a nu bo aà. Yesu a ghêsə ṅghaa nighàà nî fùurə ñfurə izwï jya, ṅki ṅghurə bè bïtsim bïi bi le si ghòò aà. ¹⁷ A le ghìrə ma yû ànnù aa a lwensə ànnù yïi mə ṅgàṅntoò Nwï Yesaiah à le nswon aa mə, "A le ṅkwerə ilò'ò ji'inè ṅki be'e mighòò mi'inè mitsimè."

*Annù bə bi baa bïi bi le si lɔɔ a ṅka nyòṅə Yesu aà
(Lk. 9.57-62)*

¹⁸ Ajàṅ mə Yesu à le nyə mīnòò mī ghà'á ṅgha'a mïi mə mi le karisə yi aa, ñswonə a mbo ṅgǎnyəgənnù ji mə tâ bì too ṅghεε wa njii àtsùm yï mɔ'ò.

¹⁹ Ngàṅndi'i nòṅsə yï mò'ò, à le nzï ñswon ghu mbo mə, "Ndì'innù, mə ka ki yòṅə nî gho a nî ṅgòṅ idìgə tsim jïi mə o ghèè ghu aà."

²⁰ Yesu a kwi'i ghu mbo mə, "Itsò i tswe nì mimbore myaa, bisiṅ kî ñstwe nî ndá jyaa; la kaa Mu Nù à sî nî àdìgè yïi mə mbə a nòṅsə àtú yi ghu mmiintə aa tswé."

21 Ngànyègênnù yî yî mò'ɔ à le ñki nswon ghu mbo mə, “Mmà'àmbî, lèə tâ mè biî ñghèè mfoo ntwiñə taà ya'a.” 22 La Yesu a swon ghu mbo mə, “Zi ñka nyòñè nàâ, nìma'atə tâ bìku ka ntwiñ bikû bi bê byaa.”

*Ajàñ yîi mə Yesu à le ñghirə afisè a bɔrè aà
(Mk. 4.35-41; Lk. 8.22-25)*

23 Yesu à le ntigə ñkuu a mûm àkànu'u, ñgãnyègênnù ji jya i kî ñyonə yi ñkuu ghu. 24 Bo kà mē aa ñghɛɛ, àfisè yî tîi a le ñghèsè m̀be'enə ñka ntsya wa mûm ñkî. Ìkàñə ñkî i tumè nî àkànu'u ya a tigè ñlɔɔ nî m̀bwɛ wa mûm ñkî. La Yesu à le mbàñnè ñnɔñ mbwii. 25 Bi le ñghèè ntsigítə yi nswon mə, “Yweensə yi'i, Mmà'àmbî; wa bî'í tigə ntswe aa a ntsu nì wô.” 26 Yesu a kwi'i mə, “Ni nanşə mbo'ɔ aa àkè laà aa ε? Abiintîi yuu a kə'ə bi laa a ya aa ε?” A le ntigə mbiinə, ñwenə afisè ya bo bì ñkàñnə ñkî jya, ìdigè i m̀bɔrə mə tük ntigə ñghɛɛ ni mə swee.

27 Bè bìtsim le nyerə ntigə nswonə ni mə, “Aâ m̀buu ñu akə à ghuà aa ε? Tsi'í àfisè bo bì ñkàñnə ñkî i yu'unè nii aa ε?”

*Ajàñ mə Yesu à le ñghùrə bê bi baa biî bi le
ntswe nî b̀idemon aà.
(Mk. 5.1-20; Lk. 8.28-34)*

28 Yesu à tòò mə atsùm ya, ǹfɛ'e a ala'a Gadara m̀bàñnè ji baa jii mə b̀idemon le ntswe a ito'o bo aa, bi lô a itu misyè ñzi ntsi'i yi. Bè ma bú le ntsə'ə si'i ñghirə mə tâ ñu tsee maa mánjî ki tsyà. 29 Bo ghèsè mē ñyə Yesu aa, ñka ntɔñnə nswonə ni mə, “Bî'inè tswɛ aa nì àkə aa ε, a Mu

Nwĩ? O zĩ faa mə o zĩ nniŋ ŋgi'i a nu bĩ'ĩ tighə nòò à kù'ù aa ε?"

³⁰ Akàrè bĩkwiŋyàm a le ntswe maa mbèè àdìgè nji. ³¹ Bìdemon bya bi tigè m̀bu'u mbo a mbo Yesu mə, "Mbə ò ka mfi'i yi'i, ò toò yi'i bĩ'ĩ ghèè ñkuu a nu àkàrè bĩkwiŋyàm yĩ."

³² Yesu a swon a mbo bo mə, "Nì ghεε." Bo le mfè'è ñghεε ñkuu a nu àkarè bĩkwiŋyàm yâ tsim, a ju'ù ñsigə mbaa yâ; ñtigə ñkon wa a mùm ñkĩ.

³³ Bè bii bi le si be bĩkwiŋyàm bya aa, bi le nlò ñkhə ñkuu wa ñjò'ò àla'a ñtigə nswon innù tsim bo bì ànnù yĩ a le mfè'è a nu bè bya bi baà. ³⁴ Bè bitsim le mfè'è wa ñjò'ò àla'a nzi ñtsi'i Yesu. Bo yê mē yi aa mbu'u mbo ghu mbo mə tâ à ma'atə mbù'ù àla'a yàà ya mburə ñghεε yi tâ àgha'a sa'a.

9

*Ajàŋ mə Yesu à le ñghùrə mbwenkə àà
(Mk. 2.1-12; Lk. 5.17-26)*

¹ Yesu à le ñkuu a mùm àkànu'u ntoo ñghεε a ñjò'ò àla'a bo. ² Bè le mbè'e a mbwenkə yi m̀'ò nĩ ìkùú yi nzi ni ghu ghu mbo. Yesu, à yè mə abiintii yaa, nswonə a mbo mbwenkə wa mə, "Tswa ntiì gho mbă mù ghà; wa bi lĩ'ìnə mə ibi ghô."

³ Ngãñndi'i nòŋsə jya ji m̀'ò i yu'u nswon bo ni bo mə, "Mbâ ghù a bègìtə aa Nwĩ."

⁴ Yesu à le nzi annù yĩ mə bo le si m̀òntə aa nswon mə, "Nì m̀òntə ijãñ innù jĩ bi juà a mùm m̀ntii bù aa a ya aa ε? ⁵ A waŋsə aa a swon mə,

'Bi li'i mē ifansənnù jo,' kè a nswon mē, 'Bìnnə ŋka ntəə ghèè aa ε?'

⁶ "Lá mē ka dī'i a mbo bù mē Mu Nù à tswe nì àdà'à fàa atu nsye a li'inê ìbî." A tigè m̀bu nswon a mbô mbwènkè wa mē, "Bìnnə mbè'e ikuù gho ŋghèè gho a ndùgè."

⁷ A le mbìnnè ñghεε yi a ndùgə yu. ⁸ Ajàn yì mē nnòò bē bya le nyə laà aa, bo le mbo'ɔ, ñtigə ŋgha'asə nî Nwî, nlon mē à fá àjànə ada'a ma ya a mbo bè aà.

*Ajàn yì mē Yesu à le ntwonə Mateo aà
(Mk. 2.13-17; Lk. 5.27-32)*

⁹ Yesu à lò mē maa adigə ŋka ntsya, nyə Mateo, nù ŋkwεrə bitax a tswé a ndáfà'a yu. A swon ghu mbo mē, "Ka nyònè nàà." A le mbìnnè ñyonə yi.

¹⁰ Yesu à ghèè mē ñtswe ŋka nji a nda Mateo, ñgǎŋkwεrə bitax jì ghà'àtè bo bì ñgǎŋghìrə innù jì bì i zì ñtswe bo bì Yesu nî ñgǎnyəgənnù ji wa atu atətè. ¹¹ Bafarisai yè mē aa, mbetə ñgǎnyəgənnù ji mē, "Ndì'innù ghùù a ji bo bì ñgǎŋkwεrə bitax nì bè bì bi aa a ya?" ¹² Yesu a yu'u, ñswon a mbo bo mē, "Kaa bè bìi mē bì tswe bitì aa si dokta lɔɔ, lá a lòo ñgàn̄mighòò.

¹³ "Lá nì ghεε nlòò ñji'i ñìghàà nì Nwî nya mē nì swon mē: 'Mē lòò aa annù ŋko m̀lìñnè, kaa mē si aa njoo mmà'anwì lɔɔ.' Kaa mē le ŋwa'à zì aa a ntwon bè bìi mē m̀nnù myaa mi tsinə aà, mē le nzì aa a ntwon bè bìi bì ghìrə innù jì bì aà."

*Abetè ñlonə annù nsi'isə nu tì jì
(Mk. 2.18-22; Lk. 5.33-39)*

kaa wa'à kentè aa, à le nyòŋ nìmɔɔntə atsəŋə atsè'è Yesu; ²¹ òlɔŋ mə à le nswonə a múm ntii yu mə, “Mè bə tɛ'ɛ mɔ̀ɔntə tsi'í atsè'ə yi bon jə mə ka tìì.”

²² Yesu à le ŋkarikə, òyə yi, nswon mə, “Tswa ntii ghò m̀ba mú ghà yí mànɣyè; wa àb̀iintii yo a ghìrè m̀ə ò tìì.” Mànɣyè wa à le mburə ŋki ntii tsi'í maa noò.

²³ Yesu a ghèè ŋkuu wa ndá ǹtsyàsə baYuda wa, òyə ŋǎŋmbu'u m̀kòò bo bì òǹɔ̀ ŋǎŋyə'ə ǹwo wa i tsigè ǹ ìdìgè, ²⁴ òswon mə, “Bè b̀tsim lòkè ǹ! Wa mumànɣyè ghú kaa à s̀i aa kwò kwò; a bwii aà bwii.” A swòŋ m̀ə laa aa bo ká ŋwye yi. ²⁵ Lá bì ghìrè m̀ə òǹɔ̀ wa i fɛ'è ŋghɛɛ a abɛɛ, a kuu ntswa abo mu wa, a b̀iǹə.

²⁶ Ŋgàn òlɔŋ ma yaà ànnù ì le nsèènè ŋghɛɛ idigè tsim wa ala'à.

Ajàŋ ỳi Yesu à le ŋghurè b̀fè'ènè bi baa aà

²⁷ Yesu à mà'atè mə adigə ma ya ŋka ŋghɛɛ, b̀fè'ènè bi baa ká òyonə nii, ǹtɔŋnə nswonə ni mə, “Ko m̀lèŋnè ỳ'í m̀bá mu David.”

²⁸ Yesu à ghèè m̀ə ŋkuu a múm nda aa, bì fè'ènè bya bi baa bì z̀i ntsi'í yi. Yesu a betè waa mə, “Ǹi bii mə mbə mè ghurè ghuu aa ɛ?” Bo kwi'í mə, “ŋ̀ŋə, Mmà'àmbi.”

²⁹ Yesu a tigè ǹmɔɔntə mi'í myaa nswon mə, “Annù ya mə ǹi b̀i aa, tâ à ghìrə ghuu.” ³⁰ Mi'í myaa mya le nlaa, bo ká òyə idigè. Yesu a wa'àsè waa tsi'í ǹtì òswon mə, “Ǹi tsee annù ỳú a mbo ŋ̀ú swonə.”

³¹ Lá bo le ǹlò ŋghɛɛ ntigə nsɛɛnsə annù òlɔŋ Yesu wa mbù'à àla'à ǹtsimè.

Ajàŋ yìi mæ Yesu à le nghùrè a tighàà àà

³² Nòò wa yìi mæ bi fè'è'nè bya le mfè'è òka nghèe aa, bè bî mɔ'ɔ le nzî ni ñù yìi mæ àzwî yî bi a le nghìrè kaa a wa'à ghàà aa a mbo Yesu.

³³ Yesu à fi'ì mæ azwî yî bi ya, ñù wa a logìnè òka nghaa; ñnòò bê wa i le nyerè mbu'u nî ñgòò mæ, “Kaa bî'ì leè ñwa'á mbuu annù yulà a ala'a Israel yâ.”

³⁴ BaFarisai bânñè ñswon mæ, “A fi'i bidemon aa nì m̀fò bidemon wa mæ à tswe ni ghu aà.”

Ajàŋ mæ Yesu à le ñko mìlèñnè bè bya aa

³⁵ Yesu à le si tigè ñkarè a múm ñjò'ɔ ala'a bo bì boɔ bi ala'a, ñdî'i nî ñighàà ni Nwî a múm ñdanghotè nswonè nî ñtoo yî ñsigìnè ya ñlonè annù ñifɔ aburè, ñkii nghurè ni mìghòò mìtsim bo bì ìlò'ɔ tsim jii i le ntswe a nu bè aà. ³⁶ Nòò yìi à le nyè minòò myaa, à le ko mìlèñnè wàà ñlon mæ bo le si tsinè ñkarè nî ñgi'i kaa wa'à nî àkwetè tswè tsɔ m̀binjèrè jii mæ kaa i sî nî ñtsèè tswe aà. ³⁷ Yesu a tigè ñswonè a mbó ñgãnyègènnù ji mæ, “Miji mi bè mæ a nsoo gha'a lâ bìfù'ù bânñè ñkè'ətè; ³⁸ nì ka ntsa'atè Nwî mæ tâ Mmà'àmbî mbôñ ñsòò à too ñgãñfà'à tâ ì ghèe mfù'ù mijî mi myâ.”

10

Ajàŋ mæ Yesu à le ntoo ñgãntoò jì jya ñighùm ñtsò baà aà

(Mk. 3.13-19; Lk. 6.12-16)

¹ Yesu a twônè ñgãnyègènnù ji jya ñighùm ñtsò baa mfa ada'a a mbo bo mæ bo ghèe ñka mfi'i

nî ìzwĩ jî bi ñkii ñghurə ni mighòò mitsim bo bì ìlò'ò tsim a nu bè. ² Aa mikhùm mi ñgǎntoo Kristo jya mi muà: Nttsyàmbi à le mbə Simon, yï mə bi kii ntwonə ni Peta aà; ni Andrew yï mə à le mbə muma bì Peta aà; Jems bo mumaà yï Jon, bɔɔ bi Zebedee; ³ Philip bo Batholomew; Thomas bo Mateo, yï à le mbə ñgǎnkwerə tax aa; Jems mu Alfeus, bo Thaddaeus, ⁴ Simon ñù Cananaan, ni Judas Iscariot, yï à le mfèè Yesu aà.

Ìfà'à yï mə bo bya ñighùm ntsò baa le mfà'à aà
(Mk. 6.7-13; Lk. 9.1-6)

⁵ Yesu à le ntoo waa ma bú ñighùm ntsò ji baa nswon a mbo bo mə: “Nì tsee ala'a bìtizi Nwĩ i lõ kuu, kə a njò'ò àla'a Samaria yĩ tsù. ⁶ Nì gheε tsi'ĩ a mbo mbi njèrè Israel jya mə i bwe aà. ⁷ Nì gheε ñka nswonə ni mə, ‘Wa ànnù nifó aburə a tigə a abó.’ ⁸ Nì ka ñghurə ñgǎnmighòò, mbiinsə ni bìku bi bê, ñghurə nì ñgǎnakikwen, ñkii mfurə nì ìzwĩ jî bi a nu bè. Nì kwèrə aa tì ñkabè, nì ki mfa tĩ ñkabè. ⁹ Nì tsuu a gold, kə silver, kə ñkabè koper lõ lògè; ¹⁰ Nì tsee abàa nniñ njoo, kě itsè'è ji baa, kě ntam, kě ati yĩ tswè'è lõ lògè. A ku'unə mə bì ka mfa miji a mbo ñgǎnàfà'à.

¹¹ “Nì yĩ ñghèè ñkuu a njò'ò àla'a yĩ tsù, kə a ni àla'a yĩ kègə, nì lòc ñù yï à kù'unə aa, ñka ntswe bu bo nywe'e a noò yï nì ka mmà'atè aà. ¹² Nì yi ñkuu a nda yï nì kùu ghu aa, nì swon mə, ‘Mbɔɔnə a mbo bù.’ ¹³ Bεε mə banda bya bi ku'unə, boñ mɔɔnə ya ì ka lwĩ'ĩ ghu; bεε mə nda ya ì sɪ ku'unə, mɔɔnə yùu ya ì bú mbiñ fu

a nu bù. ¹⁴ Βεε nì yĩ nghèè ñkuu a adigè ñu tsuu ghuu kwèrè, kè ñtsuu annù yĩi mè nì swonè aa yu'utè, nì yetè abirè yĩi mè a tswe a mikòrè bù aa mfe'ε ghuu maa nda kè maa ñjò'ò àla'à. ¹⁵ Mè swonè a mbo bù tsi'ĩ annù nñkonè mè, à ka yi bè wa njwĩ ñtsò'òtè mìa'a tâ Nwĩ à ko mìlìñnè Sodom bo Gomorrah ntsyatè yĩ ñjò'ò àla'a ma yâ.

Ajàñ yĩi mè bi ka yĩ ki tso'ò akòrè ñgãmbii Kristo aà

(Mk. 13.9-13; Lk. 21.12-17)

¹⁶ “Yè nì, mè too ghuu aa tsi'ĩ tsò bi too mbinjèrè a titìi bìtakurè. Maa ajàñ nì tseyesè tsi'ĩ tsò no, ñki mbònè mbè tsò bìbugilèmikuu. ¹⁷ Nì ka ntsyesè ghuu, bi ka yĩ ki lògè nî ghuu i ghèè nì bù a mbo ñgãñsa'a mìa'a, tâ bì ghoo nî ghuu a ndánghòtê. ¹⁸ Bi ka yĩ ki swùñè nî ghuu zì nì bù a nsi bìgúmnaà bo bì bìfò ñlonè ikùm ghâ, mè tâ nì zì nswonè ntoo yĩ ñsigìnè ya a mbo bo bìtìzì Nwĩ. ¹⁹ Βεε bi yi ñlògè ghuu ñghεε nì bù, nì tsee ki wa'a ñlonè annù yĩi nì ka swonè, kè mánjì yĩi nì ka swonè ghu aà. Wa nòò à bè kù'ù bonè bi ka fa annù yĩi nì ka swonè aa a mbo bù. ²⁰ Wa kaa à ka wa'a bu ka ñghaa. Mìghàà mii nì ka ki ghàà aa, mi ka ki lò aa a mbo Azwĩ Taà ghùù tâ à ka ñghaa ntsyà nì a nu bù.

²¹ “Nù à ka yĩ ki fa nì mumaà yĩ mè bì zwiè, tâ tà à ka mfa nì mù yĩ mè bì zwiè, tâ boò fa nì bìtaà byaa bo bì bìmaà byaa mè bì zwiè.

²² “Bè bìtsim ka yĩ ki bàà ghuu ñlonè ikùm ghâ. Là ñu yĩi mè à tswa ntìi yi nywe'e a ñlwĩ'ĩ aa, à ka yi yweenè. ²³ Βεε bi yi ti tso'ò akòrè yuu a

mûm ñjò'ò àla'a yĩ tsù, ñi khê ñghεε ñi yĩ dānè. Mè swonj tsi'ĩ annù ññkoy a mbo bù mē, nòò yii mē Mu Nù à ka yĩ bú bìi aa, kaa tâ ñi burə ti a mûm ñjo'ɔ ìla'a baIsrael tsim kuù.

²⁴ “Kaa ñgànyөгônnù kaa à si ndì'ì yĩ tsa, kaa ñgàñàfà'à a wa'a ñi ta àfà'à yĩ kii ntsyatə. ²⁵ Ñgànyөгônnù à bə bə tsi'ĩ tsǒ ñdì'ì yĩ boñ a ku'unê, ñgàñàfà'à a ki mbə tsǒ ta àfà'à yĩ a ku'unè. Mbə bi ka ntwoñə a tâ ñdùgè ñi Beelzebul, boñ bi ka tε'ε twonj bandùgè bya ñi ìkùm yii i bi'ì ntsyà ma wâ.

*Nù yii mē a ku'unə mē bì ka mbɔ'ɔ aà
(Lk. 12.2-7)*

²⁶ “Maa mùu ajāñ, ñi tsuu bē ki bɔ'ɔ; ànnù tsim yii mē bi bɔontə aa, a ka yĩ fē'ε yentə, kə yii mē bi lɔ'osə aa, a ka fē'ε bi yə.

²⁷ “Annù yii mē mē swonj a mbo bù a mfi ìdìgè aa, ñi swonjə a nlaa idìgè, ànnù yii mē mē tsùmtə a mbo bù aa, ñi tigə ntəə a atu ñidòò ñi nda ñkè'ènè. ²⁸ Ñi tsee ñù yii mē mbə a zwitə ìbìinù ghuu lâ kaa wa'ă nzwitə ñtì ghuu zi aa ki bɔ'ɔ; ñi ka mbɔ'ɔ ñù yii mē mbə a tsê ñgi'ì a ñi ñtì ghuu ñi ìbìinù ghuu mma'a a mum mɔ'ɔ ti mè.*

²⁹ “Tigə bi fēe nda'a ji baa aa ñi kabà aa ε? La kaa mbə ñda'a yĩ ñfùurè wa'ă a nsye wò tighê Taà ghùù à bii. ³⁰ Lâ ñghεε ñi yùu ñgaa, tsi'ĩ ñnōñ atu jii i tswe a itu bù aa, à sèñ mē tsimè. ³¹ Maa ajāñ, ñi tsee ki bɔ'ɔ; wa ñdùú ghuu i tii ntsyatə yi nda'a jii ghà'àtè!

* **10:28** Kə “Gehenna” a ñi ñigh àà ñi Grikiya aà.

*Bè bii bi bii, bo bi bè bii bi tuu Kristo aà
(Lk. 12.8-9)*

³² “Nù yïi mə a bii gha nì nsi nì nsi fàa mbi aa, mē ka yï ki bii yi a nsi mi'i Taà yïi à tswe a aburə aà; ³³ lâ nù yïi mə a tuu nàa a nsi mi'i bē aa, mē ka yï ki tuu yi a nsi mi'i Taà yïi à tswe a aburə aà.

*Kaa mē sî aa nì mbɔɔnə zï, mē zï aa nì munwî
ntsò
(Lk. 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ “Nì tsee wa'atə mə mē zï aa a mfâ mbɔɔnə a mbô mbî; kaa mē sî zï aa a mfâ mbɔɔnê, mē zï aa a nghirə mə bē ka nto nì munwî ntsò. ³⁵ Mē zï aa a nghirə mə tâ mumbânə bo taà yï tigə mfunə itû jyaa, tâ mumàngyè bo ndè yï tigə mfunə nî itû jyaa, tâ màngyè bo manè yï ki mfunə nî itû jyaa; ³⁶ Tâ ngàṅkibaa nù ì banə mbə aa bē ngəṅgwè'ê ji.

³⁷ “Nù yïi à kòṅə taà yï kě ndè yï ntsyatə gha aa, kaa à sî ku'unə a mbə ngàṅyègənnù ghà. Nù yïi a kòṅə mú yï yï mbânə kè yï màngyè ntsyatə gha aa, kaa à sî ku'unə a mbə ngàṅyègənnù ghà. ³⁸ Nù yïi mə kaa à sî ati abânə bânə yi be'è ṅka nyonə nàa aa, kaa à sî ku'unə a mbə ngàṅyègənnù ghà.

³⁹ “Nù yïi mə a lòo nlèə ntswéntî yï aa, à ka bânə bwe, nù yïi mə à bwe ntswéntî yï nlonṅ gaa yà aa, à ka banə lèə.

*Annù nlonṅ mitsɔ'ɔnə mi ifà'à
(Mk. 9.41)*

40 “Nù yïi mæ a kwɛrə nî ghuu laa, a kwɛrə aa ghâ; nù yïi mæ a kwɛrə naa laa, a kwɛrə yu wa yïi mæ à lɛ ntoo gha aà.

41 “Nù yïi mæ à kwɛrə ngàŋntoò Nwĩ nlon mæ à ni ngàŋntoò Nwĩ aa, à ka ka yï kii kwɛrə m̀tsɔ'ɔnè mi ifà'à m̀i à ni mi ngàŋntoò Nwĩ aà; nù yïi à kwɛrə n̄u yïi mæ ànnù yi tsinə nlon mæ a ghìrə innù j̄i i tsinə aa, à ka yï kwɛrə m̀tsɔ'ɔnè mi ifà'à m̀i à ni m̄i n̄u yïi mæ ànnù ji i tsinə aà.

42 “Nù yïi mæ à fa tsi'ĩ n̄d̄ɔŋ n̄k̄i ȳi fwètə a mbo m̀m̀nts̄ir̄ə nù gh̄u ȳi m̀d̄'ɔ nlon mæ à ni ngàŋyɛḡənnù ghà aa, m̀ə sw̄ɔŋ tsi'ĩ ànnù n̄ŋkɔŋ mæ kaa à ka yï wa'a m̀tsɔ'ɔnè mi ifà'à mi saà.”

11

Nḡəŋntoo j̄i mæ J̄ɔn Nḡəŋm̀r̄ə b̄ə n̄k̄i à lɛ ntoo aà

(Lk. 7.18-35)

¹ Yesu à m̀ans̄ə mæ a ndi'itə nḡəŋyɛḡənnù ji jya n̄gh̄um n̄tsò baa, n̄lo n̄kuu nḡhɛɛ ntigə ndi'i n̄i ànnù n̄k̄i nswɔŋə n̄i ànnù Nwĩ a m̀m̀m̀ n̄jɔ'ɔ ila'a jyaa maa kə'ə àdigə.

² Nòò yïi mæ J̄ɔn Nḡəŋm̀r̄ə b̄ə n̄k̄i à lɛ ntswe a nd̄ats̄an nyu'u innù ts̄im j̄i Kristo à lɛ si ghìrə aa, ntoo nḡəŋyɛḡənnù ji a mbo Yesu. ³ Mbetə yi mæ, “O ni yu wa yïi mæ à tswe n̄i n̄zi aa ɛ? Kə b̄i'ĩ ka nyu'utə ȳi d̄an aa ɛ?” ⁴ Yesu a kwi'i a mbo bo mæ, “N̄i ghɛɛ nswɔŋ a annù yïi mæ n̄i nyu'u n̄k̄i yə aa a mbo J̄ɔn; ⁵ mæ b̄i'ə'ənə b̄i yə idigə, b̄ibwènkə təə, nu nḡəŋâk̄ikwənə i laà, ikwotu yu'ù n̄i innù, bi b̄īns̄ə ni b̄iku bi b̄ə a niwo, n̄k̄i nswɔŋə n̄i n̄toò ȳi siḡinè ya a mbô nḡəŋəf̄umə.

⁶ Mbɔɔnə a mbo nù yïi mə à si nù yïi mə mə ni ghu aa jɪŋkə aà!”

⁷ Ngǎnyəgənnù Jɔn jya i mà'atə mə ñlo ŋka ŋghɛɛ aa, Yesu a lɔgɪnə ñka nswonə a mbo ñnɔ̀ò bə wa ñlonə Jɔn mə: “Nì lɛ mfɛ'è ñghɛɛ wa atu nta'a miwèè miwèè laa a nyə àkə? A nyə ñkɪŋkà'à yïi mə fɪfɛrè a tsìgè aa ɛ? ⁸ Nì lɛ nnaŋsə mfɛ'ɛ ŋghèè aa a nyə wò aa ɛ? A nyə nù yïi à wɛ'ɛ itsə'è nifò a nu yu aa ɛ? Yə nì, bə bii bi wɛ'ɛ ijǎŋ itsə'è ma jya aa, bi tswe aa a nto'ò. ⁹ Nì lɛ ntigə mfɛ'ɛ ŋghèè aa a ya aa ɛ? A nyə ŋgàŋntoò Nwĩ aa ɛ? Ʒŋə, mə swonə a mbo bù mə, nì lɛ nyə aa nù yïi à tsyàtə ŋgàŋntoo Nwĩ aà. ¹⁰ Wa àa yu wa yïi bi lɛ ŋwà'ànə ñlonə yi aà, mə, ‘Yê, mə ka too ŋgàŋntoò ghà a mbii wò, yïi à ka ghèɛ nnaŋsə mǎnjĩ a mbo wò aà.’

¹¹ Mə swon tsi'ĩ ànnù nɪŋkɔŋ a mbo bù mə, a titii bə bɪtsɪm bii mə bǎŋgyè bi jwe aa, kaa nù tsù à si ghu tswé yïi à kò'ònə ntsyàtə Jɔn Ngǎŋmùrə bə a ŋkɪ; lâ nù yïi à kə'ə nsìgə nɪwi'i a mùm ànnù nifò ni aburə aa, à kò'ònə ntsyàtə yi. ¹² Nlɔgɪnə wà noò yïi mə Jɔn Ngǎŋmùrə bə ŋkɪ à lɛ nzi aa, nyi nywe'e tsɪtsɔŋ, ànnù nifò aburə a yè mə ŋgɪ'i yĩ ñghà'atə, bə bí ghà'atə tonə ñlɔɔ nì ñkuu ghu aa bə nì mɪdà'à. ¹³ Nlon mə ŋgǎntoo Nwĩ tsɪm bo bì nòŋsə lɛ si tɛ'ɛ nswonə aa ànnù ñlon ànnù nifò aburə, ŋkɔ'ɔ nywe'e a noò Jɔn. ¹⁴ Mbə nì ka ŋkɔŋ nyu'u ñtoò yàà ya i bii, tǎ nì zi mə Jɔn à bə aa Elijah wa mə bi lɛ nswon mə à ka yĩ zĩ aà. ¹⁵ Nù yïi à tswe nì ìtònə aa, tǎ à yu'u.

16 “Mbə mə figìnə nìwàà nì bə búlà aa a nì àkè lɛ? Nì bə aa tsǒ bǒŋkhə bǐi bǐ tswe a nsaanə mǐtaa ndorə ntwoŋə nì bǐ mǔ'ɔ mə bǐ zǐ bo bo ka ndorə;

17 n̄swonə nì mə, ‘Bǐ’ǐ lɛ mbu’u ìkòò n̄iyɔ’ɔ a mbo bù kaa nì wa’à m̀bènê;

bǐ’ǐ bú n̄yɔ’ə, m̀ma’a atsàà n̄iwo, n̄i tuù m̀bǐi!’

18 “Jɔn à lɛ n̄zǐ n̄si’isə n̄i ìb̄iinú yǐ tǐ jǐ, kaa wa’à n̄i m̀lù’ù k̄ii nno, n̄i swonə mə, ‘A tswe n̄i demon!’

19 Mu ŋù a zǐ n̄jǐ ŋk̄ii nno, bə b̄ìtsim swonə mə, ‘N̄i yə a mb̄a ghù! Aa lɛɛnàà, m̀bə abàrə m̀lù’ù, ŋk̄i mbə nsúká’á ñgǎŋkwɛrə b̄itax bo b̄i ñgǎŋghirə innù jǐ b̄i!’ Ka mə a bə laà aa, b̄i zǐ m̄itsyè m̄i Nwǐ n̄yonə nì innù j̄ii mə a ghìrə aà.”

Annù ñlon ŋjɔ’ɔ ala’a j̄ii kaa i lɛ ŋwa’a ntoo ya b̄ii aà

(Lk. 10.13-15)

20 Yesu à lɛ ntigə n̄loginə ŋka ŋwenə bə b̄ii mə b̄i lɛ ntswe n̄i ñjò’ɔ ala’a jya j̄ii mə à lɛ ŋghìrə innù jǐ ȳeyerə jǐ wè ghɛ aa, ñlon mə kaa b̄i lɛ ŋwa’á m̄int̄ii myaa b̄en̄kè m̀ma’atə ìb̄i waa aà.

21 N̄wenə n̄i waa nswonə nì mə, “N̄gi’i yǐ ñwè a mbo wò mba Chorazin! N̄gi’i yǐ ñwè a mbo wò, Bethsaida! Nlon mə innù jǐ wè jǐ wè jya mə b̄i ghìrə a mbo bù aa, b̄i lɛ mbaa ghìrə aa mbo Tai bo Sidon bon bo lɛè m̀bənə kə m̄int̄ii myaa tsi’ǐ tètè, ñwe’ɛ itsè’ə ŋgi’i ŋk̄i mfu’u atú yaa n̄i àbù. 22 La mə swonə a mbo bù tsi’ǐ annù n̄ñkonə mə, àa yǐ bə wa ŋwǐ n̄tsò’òtə m̄isa’a tâ Nwǐ à ko m̀lèŋnə bə b̄i Tai n̄i Sidon n̄tsyatə ghùù! 23 A mbo wò, Kapernaum, ò bə tɛ’ɛ ŋentə ìb̄ii n̄u ghò i kò’ɔ ywe’e bə a aburə, bon baa yǐ sigisə ghò

i mà'a a bân̄syê. Nlon̄ m̄ə innù j̄i wè j̄i wè jya m̄ə bi l̄e ngh̄ir̄ə a nu wò aa, bi l̄e mbaa gh̄ir̄ə aa a ala'a Sodom, bon̄ kaa bi l̄e n̄wa'a yi bwes̄ə. ²⁴ La m̄ə swon̄ tsi'ï ànnù n̄n̄kon̄ a mbo bù m̄ə àa ȳi b̄ə wa n̄jw̄i n̄tsò'òt̄ə m̄isa'a tâ bi ko m̄il̄əḅn̄ə baSodom n̄tsya gh̄ù.

*Yesu a swon̄ m̄ə, “N̄i zi a mbo m̄ə ta m̄int̄ə”
(Lk. 10.13-15)*

²⁵ Yesu a tiḡə n̄swon̄ maa noò m̄ə, “M̄ə f̄a m̄bi'ik̄ə a mbo wò, Taà, Mm̄à'amb̄i àbur̄ə bó n̄sȳe, n̄lon̄ m̄ə ò l̄ò'òs̄ə innù juà a mbo b̄ə b̄ii b̄ə tswe n̄i m̄itsȳe ñki nzi innù aà, m̄baḅn̄ə nd̄i'ï a mbo b̄oɔ b̄i b̄or̄ə aà; ²⁶ ñḅə, Taà gh̄à, àa àjàḅ ȳi m̄ə a l̄e mb̄òḅə gho m̄ə tâ ò gh̄ir̄ə aà.

²⁷ “Taà gh̄à à f̄a m̄ə innù ts̄im a mbo m̄ə. Kaa ḅù tsù à si Mu z̄i, a ki nzi tsi'ï Tà. Kaa ḅù tsù wa'à Ta ki nzi, n̄tsyat̄ə Mu n̄i ḅù ȳi m̄ə Mu à tsò'ò m̄ə yu d̄i'ï yi ghu mbo aà.

²⁸ “N̄i zi a mbo m̄ə, bù bi ts̄im b̄ii ni nwùḡə n̄u juu n̄i ìf̄à'à ñki mbe'e ib̄è'è j̄ii m̄ə i d̄ir̄ə gh̄uu aà, bon̄ m̄ə ka gh̄ir̄ə n̄i fwet̄ə. ²⁹ N̄i kw̄er̄ə ik̄ò'ò gha n̄n̄iḅ a nt̄on̄ bù, ḅka nȳəḡə n̄i innù j̄ii m̄ə m̄ə gh̄ir̄ə aà; n̄lon̄ m̄ə m̄ə b̄òḅə ḅk̄ii nsiḡis̄ə n̄i ìb̄ii n̄u gha a n̄sȳe aa, bon̄ m̄int̄iḅ muu ka fwet̄ə. ³⁰ Nlon̄ m̄ə ìk̄ò'ò gha i yaḅs̄ə, àb̄è'ô ya a k̄i m̄fwaat̄ə aà.”

12

*Abet̄ə n̄lon̄ n̄jw̄iḅḡòḅḅ
(Mk. 2.23-28; Lk. 6.1-5)*

¹ Tsi'ï maa n̄i àtiḅ noò, Yesu bo bi ñḡāḅȳəḡēnn̄ù j̄i l̄e ngh̄èè ñka n̄tsya a m̄ûm̄ n̄sòò ansaḅ a

njwĩngòŋ; ñjĩ le si yaŋə nĩ ñgǎŋyəgənnù ji jya, bo lɔgɪnè ñka ntii nĩ ànsaŋ wa yĩ mɔ'ɔ ñkurə. ² Bi kà mə aa ñghirə aa baFarisai yê waa, nswoŋ a mbo Yesu mə, “Yê, ñgǎŋyəgənnù jo i ghìrə annù yii kaa a sɪ ku'ùnè a ñghìrə a njwĩngòŋ aà!”

³ A swoŋ a mbo bo mə, “Nì leè ñwa'ă annù ya mə David à le ñghìrè aa twoŋə aa ε? Wâ noò yii mə ñjĩ le si yaŋə nii bo bì bè bii bo bo le ntswe aa.

⁴ Mə à le ñkuu a ndânwĩ bo bì bè bi bya ñkurə àbaa ya mə bi le nlèè a mbo Nwĩ, ka mə nòŋsè à le ndì'i mə kaa mbə bo wa'à kurə aà, ñloŋ mə a abaa mà yu aa a le si kurə tsi'i ñgǎŋmà'a Nwĩ aà.

⁵ “Kè nì leè ñwa'à kì ñtwoŋə a múm àŋwà'ànè mə, a yi mbə a njwĩngòŋ aa, tsi'i ñgǎŋmà'a Nwĩ i wô nĩ nòŋsè la kaa bi wa'à lɔgè ni mə bo wò aa annù aa ε? ⁶ Lâ mə swoŋ a mbo bù aa mə wa àyoo yi mɔ'ɔ a tswe faà mə a tsyatə ndâmà'anwĩ. ⁷ Nì le mbaa kii zi yuà ànnù mə, ‘Wa mə kòŋ aa annù ñko mɪlèŋnè ñtsyatə a annù ntòɔ njoo mmà'anwĩ,’ boŋ kaa ni si isa'a a nu bè bii bi sɪ annù wô aa ñiŋə. ⁸ Wa Mu Nù à ni Mmà'àmbi yii a sa'a ñjwĩngòŋ aà.”

Ajàŋ yii mə Yesu à le ñghùrè ñû yii mə àbô yi a le ñkwo aà

(Mk. 3.1-6; Lk. 6.6-11)

⁹ Yesu a tigè mbu nlò ñghɛɛ ñkuu a ndânghòtə bo. ¹⁰ Nù yĩ mɔ'ɔ yii mə àbô yi a le ñkwo aa, à le ntswe ghu. Bi tigè ñbetə Yesu mə, “Nòŋsè à dì'i mə mbə bi ghurè ñû a njwĩngòŋ aa ε?” Bi

le mbetə laa aa a ηkwà'ànə yu tâ tsyà ghu i nin isa'a ghu nú.

¹¹ Yesu a kwi'i mə, “Mbə ηù nì bù a tswe nì m̀b̀i yĩ, i wô a m̀m̀m̀ ǹb̀irə a njwĩngòŋ, a wa'à swùŋ m̀fi'isə aa ε? ¹² Nù à si mbi tsyàtə aa ε? Tsó mə a bə laa aa, nòŋsə à dì'i mə, tâ bĩ'inə ka ηghirə ibòŋ a njwĩngòŋə.”

¹³ A tigə ñswonə a mbo ηù wa mə àbô yi ya a le ηkwo aa mə, “Sèntə abó yo yá.” Nù wa à le sèntə abô yi ya a tìi ñtigə mbə tsó yi m̀'ò yá.

¹⁴ BaFarisai le mfè'è ñghεε ntigə ntaŋə minàŋ a jàŋə mbə bi zwitə yi aà.

Ngàŋàfà'a Nwĩ yĩ mə à tsò'ò aà

¹⁵ Yesu à yù'ù mə mə bi taŋə minàŋ a atu yu aa nlò maa adigə ηghεε yi. Nnòò bə yĩ ghà'àtə i le nyòŋə yi. A ghurə bè b̀tsim b̀i bi le si ghòò aà, ¹⁶ ñswonə a mbo bo mə tâ bo tsuu ló ghirə tâ bè zi. ¹⁷ A le ηghirə ma yuà ànnù aa a lwensə ànnù yĩ ñgàŋntoònwĩ Yesaiah à le nswonə aa mə:

¹⁸ “Yê nì, àà ñgàŋàfà'à ghà yĩ mə m̀ tsò'ò aa à ghuà,

yĩ mə m̀ kòŋə, ñtìi gha i kii ndoritə ghu nú aà.

Mə ka nin Azwĩ ya ghu nú,

tâ à ka ηκε'εnə ànnù Nwĩ yĩ mə a zĩ nì ànnù yĩ tsìnə aa a mbo b̀tizi Nwĩ.

¹⁹ Kaa à ka yi wa'à bo bì bè ka nyonə, kə ka ηghaa nì tìi,

kə tâ ηù tsù à yu'u n̄i yĩ a mfàŋnè;

²⁰ Kaa à ka yĩ wa'à ñkìŋkà'à yĩ i yèŋnə aa bəgè; kə fə'ə a lâm yĩ a tigə mbwenə aa i bwetə,

nywe'e a noò yïi mæ annù a tsinø aa a ka yï fè'ε
laa;

21 Bìtizî Nwî bitsim ka yï tigø tε'ε atû yaa ki
bε nii."

Yesu bo mfò bìdemon

(Mk. 3.20-30; Lk. 11.14-23)

22 Bè bî mɔ'ɔ le nzî ni nù yïi mæ demon à le
nghìrè a fə'è, kaa a wa'à kii ñghaa aa a mbo Yesu
mæ tâ à ghurə yi. A le ñghùrè a tigè ñghaa ñkii
nyø nî idigè. 23 Bè bitsim le nyerə nlonj annù ya
yïi à le ñghìrè aà. Ntigə mbetə ni mæ, "Mbə a bə
mæ àa Mu David wa à ghuà aa ε?"

24 Nòò yïi baFarisai le nyu'u ma yû ànnù aa, bi
le ñkwi'i mæ, "Mbâ ghû a fi'i ni bìdemon aa nî
àdà'a Beezebul, mfò bìdemon wa."

25 Yesu à le nzi annù yïi mæ bo le si mòòntè
aa, ñswonjə a mbo bo mæ, "Atoò yïi mæ a yatə a
akùrə kùrə, ntigə nto nî waa bo bimbɔj aa, kaa
a ka wa'à tìgìtè a mbwê. Njò'ò àla'a kè ñgwè'è
yïi ì ki nyatè ntigə ntonə bo ni bo aa, ì ka jà'ànè.

26 "Mbə a bə mæ a múm ànnù nifɔ Satan, Satan
à tìgê mífurə ni yï mɔ'ɔ, bəə boj ànnù nifɔ yi
ya a yatè mæ mbèè ji baa; mbə Satan a bú ntəə
aa mæ akə aa ε? 27 Mbə a bə yïi mæ mæ fi'i nî
bìdemon aa nî àdà'a Beezebul, bəə boj bɔò buu
bànɲnè mfi'i aa nî àdà'a wo aa ε? Maa ajànj tâ
ànnù yïi mæ bɔò buu ghìrè aa tâ à tigə ntso'otè
isa'à ghuu. 28 Mbə mæ ka mfi'i bìdemon aa nî
àdà'a Azwî Nwî, a dí'ì aa mæ ànnù nifɔ Nwî à zî
mê ntswe a titii bù.

29 “Mbə nù a kuu mfu'u ndâ ntì nù ti ghê à foo ntswa ntì nù wa ñkwerə aa ε? A bə kwerə boŋ à ka bõŋ fu'u ndâ yĩ yá.

30 “Nù yĩ à si bi'iyu tswé aa, à bə aa nùkìbàà ghà, nù yĩ à si bi'iyu ghotə aa, a jà'à aa jà'à.
 31 Mè swoŋ a mbu bù mə, bi ka yĩ lĩ'ìnə ìbì tsìm bo bì mbègìtè yĩ bə bègìtè Nwĩ ghu aa, la kaa bi ka yĩ wa'á mbègìtè yĩ bi bəgìtə Azwĩ Nwĩ ghu aa lĩ'ìnə. 32 Bi ka yĩ lĩ'ìnə ìbi nù yĩ mə à swòŋə annù yĩ bi a atu Mu Nù aà; la kaa bi ka yĩ wa'a ìbi nù yĩ mə à swòŋə annù a atu Azwĩ yĩ Làà aa lĩ'ìnə, kè bə fàa mbi, kè nĩ mbi yĩ ì ka bú yĩ zĩ aà.

*Àtĩ bo m̀ntà m̀i a koonə àà
 (Lk. 6.43-45)*

33 “Ghìrə tâ àtĩ tâ à boŋ, tă tâ m̀ntà mi kì mbòŋə; kè ò ghìrè àtĩ ya a bi'i, m̀ntà mi kì m̀bi'i; ǹloŋ mə bi zì ati nyonə aa nì m̀ntà m̀i mə a koonə aà. 34 Bũ bɔɔ bi nô! Mbə nì ká ñghaa innù jĩ sigìnə aa mə akə tsó mə nì bə aa bè bĩ bi aa ε? Nũ ghàà aa ànnù yĩ a luu ghu ntii aà. 35 Nù yĩ ñsigìnə a fi'isə aa innù jĩ sigìnə jii ì lò nĩ àtã innù ji jĩ sigìnə jya aà, nù yĩ m̀bi a k̀i m̀fi'isə aa innù jĩ bi jii ì lò nĩ àtã innù jĩ bi ji jya aà.

36 “Mè swoŋ a mbo bù mə, à ka yĩ bə wa njwĩ ǹtsò'òtə m̀isa'a tâ nù ǹtsìm à swoŋə annù ǹloŋ mighàà m̀i adànè dànè m̀tsìm m̀i à lèè ñghaa aà. 37 Bi ka yĩ lògè aa mighàà muu ì tso'otə m̀isa'a à muu ghu. A ka yĩ ghìrè mighàà muu mə tâ nì jì isa'a kè ñki ñwo isa'à.”

*Ajàŋ mə bi lɛ si betə mə tâ Yesu à ghìrə annù
yî yěyerə aà*

(Mk. 8.11-12; Lk. 11.29-32)

³⁸ Ngǎŋndi'i inòŋsə bo bi baFarisai bî mɔ'ɔ lɛ ntigə mbu nswon ghu mbo mə, “Ndì'innù, bî'i lòò mə tâ ò ghìrə alènsə bî'i yə.”

³⁹ A kwi'i a mbo bo mə, “Aa tsi'ï nìwàà ni bê bii bi ghìrə ibi ŋki mme'e Nwî aa mə bi lòò ilènsə; la kaa mbə bi wa'ă alènsə a mbo bo fa ntsyatə ya nlon ŋgàŋntoò Nwî Jona. ⁴⁰ Tsó àjàŋ yîi mə Jona à lɛ ntswe njwi ji tarə, nitugə nì àsì'inè, fya mum àtò'o fìbwè fi wè fya aa, àa ajàŋ mə Mu Nù à ka yî kii tswe njwi ji tarə, nítugə nì àsì'inè, a nìbùm nsyê. ⁴¹ Aa yî bə a njwî ntsò'òtə mîsa'a tâ baNineveh biinə nniŋ isa'a a nu bù, nìwàà ni mbi nulà, nlon mə bo lɛ nyu'u annù Nwî yîi mə Jona à lɛ nswon aa mbəŋkə mîntiì myaa, mme'e ibî waa. La tsitsòn, àyoo yî mɔ'ɔ yîi a tsyatə Jona aa, a tswe faà! ⁴² Aa yî bə a njwi ntsò'òtə mîsa'a tâ m̀fò m̀ngyè yîi mə à ló a Sheha aa, tâ à biinə bo bi nìwàà ni bê bulà nniŋ isa'a a nu bo; nlon mə à lɛ nló a ala'a yu nzi a nyu'u annù nlon mitsyè mi Solomon aà. Lâ tsitsòn àyoo yî mɔ'ɔ a tswe faà mə a tsyatə Solomon!

*Annù nlon Azwî yî bi yîi mə mbə a fɛ'è a ntii
nù mbu mbìi ñkuu ghu aà.*

(Lk. 11.24-26)

⁴³ “Azwî yî bi a yi mfè'è a nu nù aa a, təè ñkarə a idigə jii mə kaa ñkì sì ghu tswe aa, nìlɔɔ nî àfwetə kaa wa'à yê. ⁴⁴ Ntigə nswon mə, ‘Mè ka bii ghèè wa nda mə mè ghìrə mfè'è ghu aà.’ A bu mbii nyə nda ya i tswe ŋɛ'ɛ, bi yɛ'ɛ ŋki nanşə

ntaṅntə, ⁴⁵ boŋ à ka bŭ ghèe i lòo izwĩ jĩ mɔ'ɔ ji sàmbaa, jũ i bi'i ntsyatə yi aa, tâ bo bo yi ŋkuu ntswe wa ndâ. Bεε a ghìrə laa, ànnù ŋû wa a tigè m̀bi'i ntsyatə ajàŋ yĩ a le mbə a mbĩ aà. Aa ajàŋ yĩ a ka yĩ kii fè'è a nu nìwàà ni bê bi bi nulà aà.”

*Ndè bì Yesu bo bì bɔɔ bimaà yĩ
(Mk. 3.31-35; Lk. 8.19-21)*

⁴⁶ Nòò yii mə Yesu à le mburə ka ki ghàà bo bì bə bya aa, ndè yĩ bo bì bɔɔ bimaà yĩ le nzĩ, ntəə a abεε, nìlɔɔ ni mə tâ à zi bo bo ghaanə. [⁴⁷ Nù wa yĩ mɔ'ɔ à le ntigə nswon ghu mbo mə, “Yé, ndè gho bo bì bɔɔ bimaà ghò təə a abεε, nìlɔɔ ni mə bŭ bo ghaanə.”] * ⁴⁸ A kwi'i ghu mbo mə, “Ndè ghà aa wò aa ε? Bɔɔ bimaà aa bìwò aa ε?” ⁴⁹ Ntigə nnansə abô yi, ndi'i ŋgãŋyégənnù ji nswon mə, “Aâ ndè ghà bo bì bɔɔ bimaà ba bi buà! ⁵⁰ Nù ntsim yii mə a ghìrə annù yii mə Taà ghà a aburə a lòò aa, àa mumaà yĩ mbânə, ni yĩ mǎngyè, ni ndè ghà.”

13

*Nìghàà nĩ nǎnaa nlon ŋú m̀mà'â ñjoo
(Mk. 4.1-9; Lk. 8.4-8)*

¹ Tsi'i maa njwi, Yesu à le mfè'ε a nda ŋghèè ntswe a mbèè àghəŋə ŋki miyaa, ² ñnòò bê a kùrə kùrə i le ŋghotə ŋkarisə yi. A tigè nìlogə akànu'u ŋkuu ghu ntswe a múm ŋkĩ. Nnòò bê wa i bânə n̄təə wa aghəŋə ŋki. ³ A logìnè ñnaa innù jĩ ghà'atə a mbo bo a ni mìghàà mĩ nǎnaa. Nswonə ni mə, “N̄gàŋmà'a ñjoo, à le mfè'è ŋghεε

* **12:47** Kaa bə bi mɔ'ɔ sɪ atii yuà ñiŋə.

a mà'a ñjoo yu. ⁴ A kà mē aa mma'a ñjoo jya aa, mbum ñjoo jya jĩ mɔ'ɔ i wô a ndômânjĩ. Bìsiñ zĩ mbwεentə. ⁵ Jĩ mɔ'ɔ i wô a atũ àlâñsə ɲɔ̀'ò yĩ mē ñsyê ì lε mboɔ ntswe ghu tsi'ĩ muntsirê. Í wañsə ñtoo ɲkɔ'ɔ nlon mē kaa mânjĩ yĩ mē mbə mìnɔgǎñ mi kuu a nsye aa kaa à lε ɲwa'à bē aà. ⁶ Lâ àjàñə mē nòò yĩ ñtĩnsə à lε nta aa, à lε ntɔɔ ñjoo jyâ. Tsɔ mē i lε ɲwa'à ni mìnɔgǎñ tswê aa i ghênsə ñyoo yi. ⁷ Jĩ mɔ'ɔ i lε ɲwò a titiì bìkèrè kərə. Bìkèrè kərə bya kwe nzwitə ñjoo jyâ. ⁸ Jĩ mɔ'ɔ i wô ñî àbwènə nsye yĩ siginè. Ntigə ɲkwe, ntigə mbaa, jĩ mɔ'ɔ i baa ansañ ɲkhì yĩ fùùrè, jĩ mɔ'ɔ i baa mighum mi nto'o, jĩ mɔ'ɔ i baa mighum mi ntarê. ⁹ Nù yĩ à tswe ñî àtonɲnè aa, tâ à yu'u."

Nji'ĩ ànnù yĩ Yesu a ghàà ni mighàà mí nǎnaa aà

(Mk. 4.10-12; Lk. 8.9-10)

¹⁰ Ƴgǎnyəgənnù ji i lε nzi ghu mbo mbetə yi mē, "O ghàa a mbo bo ni mighàà mí nǎnaa aa aya aa ε?" ¹¹ Yesu a kwi'i a mbo bo mē, "Nwĩ à fa mitsyè a mbo bù mē tâ nì zi innù jĩ lò'òsè ñlonə annù nifɔ̃ aburə. La, kaa wa'à a mbo bo fâ. ¹² Nlon mē a mbo ɲù yĩ à tswe ni yu aa, bi ka kù'ùsè ta tâ à tswe ni ju ì gha'atə. Lâ a mbo ɲù yĩ à sì ni yu tswe aa, tsi'ĩ mú àtiti yĩ à tswe ni yu aa, bi ka kwərə. ¹³ A bə ñji'ĩ ànnù yĩ mē mē ghàà ni a mbo bo ni mighàà mí nǎnaa aà. Ta tâ bo nañsə ɲka nlii nlii kaa wa'à yê. Nnañsə ɲka nyu'utə nyu'utə kaa wa'à yu'ù tâ àtũ yaa a

laa ghu. ¹⁴ Tã tâ à lwensə annù yïi mə ɲgàŋntoò Nwĩ Yesaiah à le nswon nlon ɲgaa yàà aa mə, 'Nì ka yĩ ki nanşə yu'u lâ kaa atú yuu wa'a ghu ka nlaa,

i kii ki nanşə yə kaa tâ mi'ĩ muu wa'a ghu laà.

¹⁵ Nlon mə mintii mi bê bú luu nĩ àjĩntè.

Bi jesè ìtòɲnè jyaa kaa bo wa'à nì ìnnù bú nyu'u.

Ñki ɲkusə mi'ĩ myaa

mbi'ĩ bo lô nyə ni mi'ĩ myaa,

ɲki yu'u nĩ ìtòɲnè jyaa,

ɲki nyu'u mĩntii myaa laa ghu,

mbəɲkə waa, nzi a mbo mə, mə ghurè waa.'

¹⁶ "Lâ, n̄bɔɔnə a mbo bú nlon mə mi'ĩ muu mi yə idigə, ìtòɲnè juu i yu'ù nĩ ìnnù aà. ¹⁷ Mè swon a mbo bú tsi'ĩ annù n̄ɲkon mə ɲgãŋntoo Nwĩ jĩ ghà'atè bo bi bè bii mə annù yaa a tsinə aa bo le si yè'ətè ni a nyê ànnù yïi ni yə aa, lâ kaa ɲki'ĩ yê. Nyə'ətə ni a nyu'u ànnù yïi ni yu'u aa la ɲkaa ɲki'ĩ yu'ù.

Ajàŋ mə Yesu à le ntɔ'ɔtə nighàà nĩ nãnaa nya aà

(Mk. 4.13-20; Lk. 8.11-15)

¹⁸ "Nì nanşə nyu'utə la nyөгə annù yïi mə nighàà nĩ nãnaa nlon ɲgàŋmà'â n̄joo ghù swonə aà. ¹⁹ Bè bii mə bi yu'u nighàà nlon annù nifò Nwĩ kaa ni wa'ă ni a atu bo laa, ɲu yĩ mbi wa a ghênsə n̄zi nswà ni a mbo bo ɲghɛɛ ni nu aa, bi bə aa tsi'ĩ tsõ mbũm njoo jya mə i le ɲwò wa ndômânjĩ aà. ²⁰ Mbùm jya jii i le ɲwò

a atû àlânse ñgò'ò aa, i bə aa tsi'ĩ tsǒ bə bii mə bi yu'u ñighàà ni Nwĩ ñwanse ñkwere ni ñidorè. ²¹ Lá kaa ni wa'à mĩngan mi a nu bo twinè, bo boò ñtswa ntugitè tsi'ĩ a ni mû àtĩ noò. Ñgi'i i yi ñghensè ghèè ki zĩ ñlon ñighàà ni Nwĩ nya, kè bε bi ti tso'ò àkòrê yaa aa, bo burè mĩma'atè ñkhè. ²² Mbũm njoo jya jii i le ñwò wa mũm bikèrè kərə aa, i təə a atu bə bii mə bi yi nyu'u ntoo yĩ ñsigìnè ya, ànnũ ñka nwùgə nu nlon ntswèntĩ yàà kè ànnũ ñka ñkǒñ ñkabə, a fumsè àzwĩ ntoo yĩ ñsigìnè ya, kaa bo wa'à mĩntà koonè. ²³ Mbũm njoo jya jii i le ñwò wa abwenə nsye yĩ sigìnè yaa, i təə aa a atu bə bii bi yu'u ntoo yĩ ñsigìnè ya i laa a atu bo, bo tigè ñkoonə mĩntà, bĩ mɔ'ò, ñkhè yĩ fùùrè, bĩ mɔ'ò, mĩghum mi nto'ò, bĩ mɔ'ò, mĩghum mi ntarê.”

Ñighàà nĩ nãnaa nlon ñgwenè

²⁴ Yesu à le ñkù'ùsè naa ñighàà nĩ nãnaa a mbo bo mə, “Annũ ñifǒ aburə a bə aa laà mə: Ñù yĩ mɔ'ò à le mbwe'e nsoo mĩkuu yi. ²⁵ A bə mə ñtugə a noò yĩ bə bwiiñkə aa, ñgànķibàà yĩ a ñe'esè ñzi mmà'à bĩnèghè ghu ñghε yi. ²⁶ Nòò yĩ mə mĩkuu mya mi le ñka ñkwi aa, nòò ñkòònə a ku'ù aa, ñgwen ya i kĩ ñkɔ'ò tsǒ mĩkuu myá. ²⁷ Ñgǎñəfà'à ñũ wa i le ñzi m̀betə yi mə, ‘Taà, ò le mbwi'i aa mĩkuu mĩ sigìnè fàa mũm ñsòò, bĩnèghè bú ñtigè nlo aa a fə ghu aa ε?’ ²⁸ A kwi'i a mbo bo mə, ‘Wa ma yú ànnũ aa a ghìrê ñgànķibàà.’ Bo betə yi mə, ‘Bĩ'ĩ ghε ndwèn bĩnèghè bya aa ε?’ ²⁹ A kwi'i a mbo bo mə, ‘Ñgan, ñ tsuu ghèè, ñlon mə m̀bə ñ

ghèè ñka ndwenə, ndùntè mikuu mya mi mɔ'ò.
³⁰ Nì ma'atə tâ mìkuu mya bo bì bìnèghè bya
 ka ñkwe, nywe'e a noò ñkyá. Bon mè ka swon
 a mbo ñgàñfà'â jya mə, tâ bo foo ntsyă mbïï
 ñdwen bìnèghè bya ñkwerə a nìbìñè nìbìñ, ntòò,
 m̀bañnə ñkya mikuu mya nniñ a ată mə.' "

Nìghàà nì nanaa nlon aburə m̀aghumè
(Mk. 4.30-32; Lk. 13.18-19)

³¹ Yesu a bù ñnaa nìghàà nì nãnaa a mbo bo
 mə, "Annù nifɔ̃ aburə a bə aa tsi'ï tsɔ̃ aburə
 m̀aghum yïi mə ñù à le nlògè m̀bwe'e a m̀m
 ñsòo yu. ³² Aburè ma yû, à nì fɪntà fɪ mɔ'ɔ fɪ fɪ
 kə'ə nsigə nlwi'isə. Lâ fɪ yi ntoo aa, fɪ kwe ntigə
 mbə ati yïi mə a fañ ntsyatə iti tsim aà, bisin tìgè
 ñghurə nì ñdâ jya ghu."

Nìghàà nì nana nlon mbè'è àbaà
(Lk. 13.20-21)

³³ Yesu a ku'ùsè m̀bu nnaa nìghàà nì nãnaa a
 mbo bo nswon mə, "Annù nifɔ̃ aburə a bə aa
 lâlà: M̀ngyè à le nlògè a m̀ñkùgè m̀bè'è àbaa,
 nniñ a nì àkañ abaà, a tìgè m̀morə ñkɔ'ɔ nluu
 idigə."

Njì'ì ànnù yïi Yesu à le si naa mighàà ghu aà
(Mk. 4.33-34)

³⁴ Yesu à le nlògə aa mighàà m̀i nãnaa ndi'ì nì
 ñnnù ma jû ghu a mbo nnòò bə byâ. Kaa à le ñki'ì
 annù tsu di'ì tì ghè mə à nàa a nì nìghàà. ³⁵ Ma
 yû a le nlwensə aa nìghàà nìi mə ñgàñntoò Nwï
 à le nswon aa mə,
 "Màa ña'a ntsú gha a nì mighàà m̀i nãnaa,
 i swon ñnnù jïi i le ntswe a alò'òsè,

Nìghàà nî nănaa nloŋ ayoo tìndùù

⁴⁵ “Mbə bi kî m̀bu m̀figinə annù nifò aburə lálà: Nù n̄taŋm̀it̀àà ỳi m̀ò'ɔ̀ à lɛ ɲka n̄lɔɔ a ayoo t̀indùù, ⁴⁶ à ghèè m̀ə n̄yə â ỳi a lɛ nan̄sə mbɔŋ a nu yu, ɲghɛɛ mfèe n̄jòè ji tsim, ɲghɛɛ nyuu ghu.

Nìghàà nî nanaa nloŋ f̀ilwà'̀à

⁴⁷ “Mbə bi b̀u m̀figinə annù nifò aburə aa laà m̀ə: A bə aa tsi'̀i tsò f̀ilwà'̀à fii m̀ə ɲgãŋk̀ò m̀bwè i mà'a a ɲk̀i, ɲko m̀bwè ghu a mbuu, mbuu. ⁴⁸ Nòò ỳi m̀ə filuu aa, bo sẁuŋ m̀fɛ'ɛsə a ɲk̀i, n̄yarə m̀bwè m̀i siginè mya n̄niŋə a m̀um n̄joo bo, n̄tigə m̀m̀e'e m̀i bi myá. ⁴⁹ Aá àjàŋə m̀ə a ka ỳi kii bə a n̄lẁi'̀i m̀bi aà. Baangel ka ỳi f̀è'ɛ i ghɛɛ yàrə b̀ə b̀i bi fi'isə a titi b̀è b̀ii m̀ə annù yaa a tsinə aa, ⁵⁰ i mà'a waa wa mum m̀ò'ɔ̀ ỳi t̀i wa, tâ bo tigə nyə'ə ghu, ɲkurə ni m̀isòŋə myaa.

Innù n̄ŋkoŋ ji fi bo bi ji lwènə

⁵¹ “N̄i yu'̀ù innù j̀u i tsim aa, it̀u juu i laa ghu aa ɛ?” Bo bii ghu m̀bo m̀ə, “ŋiŋə.” ⁵² A tigè n̄swon a m̀bo bo m̀ə, “Tsò m̀ə a bə laa, ɲ̀ndi'̀i b̀inòŋsə n̄tsim ỳi m̀ə bi mirisə a ni ànnù nifò aburə aa, à b̀è aa tsi'̀i tsò m̀b̀òŋndùgè ỳi m̀ə a fi'isə n̄joo j̀i fii bo bi ji lwèn a atã yu.”

*Ajàŋ m̀ə bi lɛ n̄tuu Yesu a ala'a Nazareth aà
(Mk. 6.1-6; Lk. 4.16-30)*

⁵³ Ajàŋ m̀ə Yesu à lɛ m̀an̄sə m̀ighàà m̀i nănaa ma m̀u aa, à lɛ m̀m̀à'̀atè ɲghɛɛ. ⁵⁴ A ghèè m̀ə n̄ywe'e a ala'a bo, ɲkuu a nd̄aŋghòtə, n̄di'̀i annù ghu. Annù a gha'a b̀è bya, bo tigè m̀betə ni m̀ə, “Nù gh̀u à nan̄sə n̄lògè mulà m̀itsyè bo bi innù

jì wè juà aa a fə? ⁵⁵ A si mu kabindà wa à ghuà bə aa ε? Bi si a ndè yì aa a ni Mary twonə le? Jəms, Joseph, ni Simon, ni Yuda, à si bɔɔ bimaà bi bə aa ε? ⁵⁶ Bìjààntê bi bi si a títii bí'inè tswé aa ε? Nù ghú a tigè nìlogè mbuu innù jù aa a fə aa ε?" ⁵⁷ Mìntònê myaa le nìwìnè ghu nú. Lá Yesu a swon a mbo bo mə, "Bi ghu'usə ngànntoo Nwì a idigə tsim lá kaa wa'à nni a ala'a bo kə a nda bo ghu'usə. ⁵⁸ Kaa à le ŋkì'i innù jì wè jì wè jì ghà'àtè ghu bú ñghirə, nlon mə kaa bo le ŋwa'à nì àbiiintii tswé aà."

14

Ajàŋ yii mə Herod à le nzwitə Jɔn Ngàŋmurə bə ŋkì aà

(Mk. 6.14-29; Lk. 9.7-9)

¹ A bə maa noè Herod yii à le mbə mfò, nsa'a nì mbù'u Galilea aa, a yu'ù ànnù nlon ikum Yesu. ² Ntigə nswon a mbo itsendà jì mə, "Wa à ni Jɔn Ngàŋmurə bə ŋkì mə bi bu nyweensə ni nìwó. A bə ñji'ì ànnù yii mə midà'à muà mi fà'à ghu nu aà." ³ Nlon mə à le ti bə maa noè aa bon Herod à bàŋnè mē Jɔn ŋkwerə yi, nniŋ yi a ndátsaŋ, mbi'ì ŋgaa Herodias, ŋgwε ndim yì Philip. ⁴ Nlon mə Jɔn à le si ghèè ghu mbo nswonə ni mə, "Kaa a si ku'unè a mbo wò a nyɔ'ɔ mǎngyè ghú." ⁵ Ka mə à le si lòɔ mə bon yu zwitə Jɔn aa, à le mbo'ɔ mi'ì mi bə bya nlon mə bi le bii mə Jɔn à nì ngànntoò Nwì aà. ⁶ Lá noè yii mə ñjwì ñjwe Herodias ì le mbòontè aa, mu Herodias yì mǎngyè à le nanşə nzi mben ikòò a nsi bè bii bi le twonə waa aà. Ntii Herod ì doritè. ⁷ A tigè

ɲkaa, ɲka'a mə yu ka fa a ayoo yïi mə à bètə aa. ⁸ Ndè yï a tintè yi, ɲswon mə tá à swon a mbo Herod mə, “Fa a atu Jɔn Ngànɲmùrə bǎ ɲkì a mbo mə a mùm àkanə.” ⁹ Nú mǎfò wa i le mbi'i tsi'i nî mbê ànnù. Lâ àjàn mə à le ɲkaa a nsi mi'i bè aa, à le nswon mə tá bì fa. ¹⁰ A le ntoo bê bi gheè ɲkwyɛ atu Jɔn wa ndâtsan, ¹¹ ɲlɔgə atu ya nniɲ wa mùm àkan, mfa a mbo mùmàngyɛ wa a gheè ɲfa a mbô ɲdè yï. ¹² Ngǎɲyɛgənnù Jɔn i le nyu'u, ɲghɛɛ ɲlɔgə akú yi ɲghɛɛ ntwin, ntigə ɲghɛɛ ɲkè'ɛnə a mbo Yesu.

*Ajàn mə Yesu à le ɲɛ'ɛ bê ɲtsù'ù ji ntaà aa
(Mk. 6.30-44; Lk. 9.10-17; Jn. 6.1-14)*

¹³ Nòò yïi mə Yesu à le nyu'u ma yû ànnù ɲlon Jɔn aa, à le mmà'atə adigə ma ya ɲkuu a mùm àkànu'u ɲghɛɛ a adigə yi mɔ'ɔ yïi bè sɪ ghu tswe aa, mə yu tswe ghu tsi'i yùyu. Nòò yïi mə nnòò bê wa le nyu'u maa ajàn aa, bi le mfɛ'èkə a ɲjò'ɔ ɲla'a jyaa ntəə ni mɪkòrə ɲyonə yi ghu. ¹⁴ Yesu à ghè mē mə yu ki fè'è wa a mùm àkànu'u, nyə nnòò bê wá. Ntì yi i luu nì àjəɲnə ɲlon ɲgaà yàà. A tigə ɲghurə ɲgànɲmighòò a titì bo.

¹⁵ A bè mə a ɲkwé'fò tsi'i maa ɲjwi, ɲgǎɲyɛgənnù ji i zî ɲswon ghu mbo mə, “Wa nòò à tigə ɲtsya, àdìgə yû a kî mbə àfumnə adigə. Ghìrə tá bè bù sɛenə mə mbə bo gheè ɲlɔɔ ayoo ɲiji yaa ni ɲla'a itoo ji mɔ'ɔ nyuu ɲji.” ¹⁶ Yesu a kwi'i a mbo bo mə, “Kaa bo sɪ nî mmà'atə tswé, bùmboɲ, nì fa ayoo a mbo bo bǎ ji.” ¹⁷ Bo kwi'i ghu mbo mə, “Ayoo yïi bǎ'i tswe ni yu faà, à ni tsi'i ɲkya ɲbaa ji ntaà ni mbwè mi mbaà.” ¹⁸ Yesu

a swonj mæ bì zi ni mu a mbo yu. ¹⁹ A swonj a mbo nnòò bê wa mæ tâ bo tswetæ a nye nî ñgèè yâ. Bì tswè mæ aa, a logè ñkya ibaa jya ji ntaà bo bì mbwè mya mi mbaa, ñjentø mi'ï mi a ndøn, mfa mbi'ikø a mbo Nwï, mbatø abaa ya mfa a mbo ñgǎnyægǎnnù ji mæ tâ bo fa a mbo bè byâ. ²⁰ Nù ñtsim à le ñji nyurø, ñgǎnyægǎnnù ji jya i bú ñtigø nsyæ abùgè miji jya a luu a nî ñkyè ñighúm ñtsò baà. ²¹ Ndùu mbâñnè yï i le ñji miji myaa, i le mbø tsø ntsu'ù ji ntaà; kaa bi le ñwa'à bāñgyè bo bōñkhø sønè.

*Ajàñ yïi mæ Yesu à le ñka ntøø a atu ñkì àà
(Mk. 6.45-52; Jn. 6.15-21)*

²² Yesu à le swonj ñgǎnyægǎnnù ji i kuu a mûm àkànu'u mbu ntoo ñghæe fu a ñjii yï mò'ò. Yu mbøn a tigè mbañnø ntswe a ñjim ñswonj nnòò bê wa i sèenø. ²³ Nnòò bê wa i sèenè mæ, a kò'ò ñghèè wa atu nta'a tsi'ï yù yù a ntsà'àtø Nwï. Nòò ñkwêfò à le ñkù'ù a tswê ghu tsi'ï yù yù, ²⁴ le bonj àkànu'u ya a bùrè mæ ñghæe a mûm ñkì àgha'a a sa'à. ñkàñnø ñkì i tumè ñghæe, ntumø mbiï nlonj mæ àfisè a le ñgha'a a mûm ñkì. ²⁵ A bè mæ a ni nòò ñjwi a zï a mbo bo, ñtøø ni a atu ñkì. ²⁶ Nòò yïi ñgǎnyægǎnnù ji i le nyø yi a tøè wa atu ñkì aa, ñbò'ò ñ wè tswá waa, bo tigè ñtønñø nswonj ni mæ, “A nî ñkù!” ²⁷ Yesu a wañsè ñghaa a mbo bo nswonj mæ, “Tswa ni ñtñ ghuu, à wa ni mè. Nì tsuu bò'ò.”

²⁸ Peta a swonj ghu mbo mæ, “Mmà'àmbi, mbø a bø wô, ò swonj mè zï a mbèe wò fya mûm ñkì.”

²⁹ Yesu a swonj ghu mbo mæ, “Zï!” Peta à le mfè'è

wa múm àkànu'u, ntəə wa atu ŋkì ñghεε a mbèε Yesu. ³⁰ Lá, àjàŋ mə à le nyə afisè ya aa, nlògìnè ñka mbɔ'ɔ, ntigə mbwε nsigə ñghεε wa múm ñkĩ. Ntəŋnə nyə'ə mə, “Mmà'ambĩ, yweensə ghâ.” ³¹ Yesu a wâŋsə ñnasə abô yi ñtswa yi ghu, nswon mə, “Abiintì yo a kə'ə bə laà aa a ya aa ε? O ghìrè ñjɪŋkə aa a ya?” ³² Nòò yìi bo le ŋkɔ'ɔ ŋkuu wa múm àkànu'u aa, àfisè ya a kentè. ³³ Bè bii bi le ntswe wa múm àkànu'u aa, bi mii yi nswon mə, “Aâ ànnù nĩkonè, ò ni Mu Nwĩŋgòŋè.”

Ajàŋ yii mə Yesu à le ñghùrə ñgàŋmighòò a ala'a Gennesaret aà
(Mk. 6.53-56)

³⁴ Bo tòò mē ñghεε a ala'a Gennesaret. ³⁵ Badigə bya le nyə yi nzi, ñtsyasə ñkì tsi'ĩ a idigə idigə maa mbèè àla'a mə bì ghotə ñgàŋmighòò ñzi ni ju ghu mbô. ³⁶ Bo le mbu'u mbo ghu mbo mə tâ à ma'atə tâ ñgàŋmighòò jyâ bɔɔ mɔontə tsi'ĩ àtsəŋ atsè'ê yi. Bè bitsim bii bi le mmòontè aa, bi le ntii ñighòò.

15

Ajàŋ yii mə Yesu à le ñwenə baFarisai ñlon bĩnòŋgòŋ bi bĩtà bi bĩtaà byaa aà
(Mk. 7.1-13)

¹ BaFarisai bo bì ñgǎŋndi'ĩ nòŋsè le nló a Yerusalem nzi mbetə Yesu mə, ² “Kaa ñgǎŋyəgənnù jo i si bĩnòŋgòŋ bi bĩtà bi bĩtaà bi'ĩ ləə aa a a ya aa ε? Nlon mə kaa bi si mbô myaa si'ĩ a ni mânjĩ yii a kù'ùnə ns'ĩ mbon ki ji.”

³ Yesu a kwi'i mə, “Kaa nì sɪ ndi'i Nwĩ yu'unə, mbaŋnə yònə bə bìnòŋgòŋə bu aa a ya aa ε?
⁴ Nlon mə Nwĩ à lɛ ndi'i mə, ‘Ka nyu'unə a taà ghò bo òdè ghò,’ òki ndi'i mə, ‘Nù yĩ à bəgìtə a taà yĩ kě ndè yĩ aa, a ku'unə mə tâ bì zwiṭə yĩ.’
⁵ Nì bāŋnə òswonə nì yùu ŋgaa bə mə, Mbə òu a swonə a mbo taà yĩ kə òdè yĩ mə, ‘Wa àyoo yĩ mə bon mə fa ŋkwetə gho ghu aa, mə fā mē a mbo Nwĩ,’
⁶ bon kaa à sɪ nì nyù'unə taà yĩ bú òtswe. Ma yù a di'i aa ajàn mə nì tigə mbwesə nì nòŋsə Nwĩ mbaŋnə ŋka nyon nì bìnòŋgòŋə buu aà.
⁷ Bù ŋgàŋabagilè! Ŋgàŋtoò Nwĩ Yesaiah à lɛ nyə aa tsi'ĩ sigìnə ŋwà'ànə annù yĩ mə Nwĩ à lɛ nswon nlon ŋgaa yùu aà, mə,
⁸ ‘Bè buà, bi ghu'usə nì gha aa tsi'ĩ nì ìghon ntsũ jyaa,
 lâ mìnṭì myaa bāŋnə òtswe a ndisà;
⁹ Bo mii nì gha laa tsi'ĩ àdànə àdànə òlon mə bo bāŋnə òdi'i bə bìnòŋsə bi bə tsǒ òdi'ĩ jyâ!’ ”

Njoo jii mə ghìrə mə tâ òu tsuu laa aà
(Mk. 7.14-23)

¹⁰ Yesu a tigə òtwon nnòò bə wa i zì ghu mbèè a swon a mbo bo mə, “Nì nanşə nyu'u tâ à laa a atu bù: ¹¹ Ayoo yĩ mə òu a jì a ntsũ yu aa kaa a si ma ya ghìrə mə tâ à tsuu laa, a ajàn yĩ mə nòŋsə à di'ĩ aà, a bāŋnə òghìrə ayoo yĩ mə a fè'è ghu ntii aa mə tâ à tsuu laa.”

15:4 Exod. 20.12; Deut. 5.16 **15:4** Exod. 21.17; Lev. 20.9
15:9 Yes. 29.13

12 Ngǎnyөгênnù ji i zî ñswon ghu mbo mө, “O zî mө baFarisai ghìrө nlwìsө ntөŋ a nu wò ñlon annù ya mө ò ghìrө nswon aa ε?”

13 Yesu a kwi'i mө, “Ayoo yïi mө a sì Taà ghà a aburө bө aa bi ka yï dü lò'òsè. 14 Nì ma'atө waa; bo bө aa bifè'ènnè mө bi tsyàsè bï mө'о. Mfè'ènnè à bө ki tsyàsè yï mò'о bon bo bitsim ka wö a ataà.”

15 Peta a swon ghu mbo mө, “Tө'отө nji'ï nìghàà nï nàà ma nú a mbo bï'ï.” 16 Yesu a swon mө, “Mala a bө mө, tsi'ï bù, kaa nì sì ki nzi aa ε? 17 Nì sì zi mө àyoo yïi mө ñü ji a ntsü yu aa, a sigө aa ghu ato'о a kî mьbu ñyì aa ε? 18 Là àyoo yïi mө a fè'è a ntsü ñù aa a fè'è aa ghu ntiì, ñghìrө ni mө tâ à tsuu laa. 19 Nlon mө a ntiì ñù aa a fè'è imòòntè jï bï, ànnü nzwitө ñù, ànnü mǎghàbè, ànnü ajirè, iyèrө, ñswònê àbarñennù a atu ñù, bo bï ñswònê ànnù yï bi a atu ñù. 20 Aa ma jú ñnnù mө i ghìrө mө ñù à tsuu laa aà; kaa ñji tì sï'ï mьbo tsö mө bo swonө aa, kaa a si ghìrө mө ñù à tsuu laa.”

*Màngyè yïi à le ntswe nï àbüintiì aà
(Mk. 7.24-30)*

21 Yesu à le ntigө mma'atө adigө ma ya ñghεε a mbù'u Tai bo Sidon. 22 Màngyε baKana yï mò'о, yïi à le ntswe maa mbù'ù aa, à le nzi nyө'ө nswonө ni mө, “Ko mìlìñnè ghà, mьbâ Mmà'ambï Mu David! Demon yï mò'ô à nanşө ntswe a ato'о mú ghà yï màngyè ñdi nï ñgi'ï ghu nu si'ï.”

23 La kaa Yesu kaa a wa'ă yi kwε'è. Ngǎnyөгênnù ji i tigè ñzi mbu'u mbo ghu mbo

nswon mə, “Furə mângyè ghû tâ à biî a nǝm bǝ'inè! Wa a yè'è nyon aa nzwi nǝ àtu nǝ.”

²⁴ Yesu a kwi'i mə, “Bi le ntoo gha aa tsi'ǝ a mbo mbinjèrè jǝ i bwe a ngwè'ε nda baIsrael aà.”

²⁵ Maà noò mângyè wa a zǝ nswetə miku'utə mi ghu nsi, nswon mə, “Mmà'àmbǝ, Kwetə ghâ.”

²⁶ Yesu a kwi'i mə, “Kaa a sǝ ku'ùnè a nlògè àbaa bɔɔ mbànǝ nǝma'a a mbô mbû.”

²⁷ Mângyè wa a kwi'i mə, “ǝnǝ, Mmà'àmbǝ, lâ mbu jya i syê nǝ ñkùgə abaa jya mə i lò wa atu atetǝ taà wàà ñwokə aa ñkurə.”

²⁸ Yesu a tigè ñkwi'i ghu mbo mə, “Oh! Mângyè, ò tswe nǝ àbiintǝ si'i! Wa ò ka tswe nǝ ànnù ya yǝ o lòò aà.” Mû yǝ wa à le ngǝnsè ñki ntǝ tsi'ǝ maà noò.

Ajàn yǝ Yesu à le mbù ñghurə bə bǝ ghà'atə aà

²⁹ Yesu à le ntigə nlo maa adigə ngǝε ntsyǝ a mbèε àtsùmè Galilea. Nkɔ'ɔ ngǝε a atu nta'a, ntigə ntswe a nsyê. ³⁰ Mâ mbém nǝnòò à le nzi ghu mbèè ni bitsəñkərè, bǝbwènkè, bǝfə'ənè, bǝtǝghàà, nǝ ñgànmiǝhòò jǝ mɔ'ɔ tsi'ǝ jǝ ghà'atə, nǝnɔjsə a mikòrə Yesu a ghurə waa. ³¹ Bè bya le nyerə si'i a ajàn yǝ mə bo le nyə bǝtǝghàà ghaà, bǝbwènkè tǝ, bitsəñkərè tə, bǝfə'ənè ki ñyə nǝ idigè aà; bo le ntigə ngǝa'asə Nwǝngon baIsrael.

Ajàn yǝ mə Yesu à le nǝε'ε mbànǝ ntsù'ù jǝ nǝkwà aà
(Mk. 8.1-10)

³² Yesu à le ntigə ntwon ngǝnyəgənnù jǝ jya nswon a mbo bo mə, “Mə ko miñǝnè bè bû, nlon mə bi tswè mə bi'ibo tsǝtsǝñ njwi jǝ tarə kaa wa'à

nî àyoo yĩ jì tswê aà. Kaa mbə mə wa'à swonj mə tâ bo lo nghèè nî n̄jĩ n̄lonj mə mbə bo ghìrè ñghεε ñwòkè a m̄n̄jĩ.”

³³ Nḡanyөг̄ənnù ji i betə yi mə, “Mbə b̄i'ìnè loḡə abaa aa fə fàa a atu nta'a miwèè a ku'ùnè a n̄jε'ε m̄ambēm n̄nòò ghú ghu aa ε?”

³⁴ Yesu a betə waa mə, “N̄i tswe n̄i ñkya abaa aa ji sөгə aa ε?” Bo kwi'i mə, “Ɔ n̄i ji s̄amba n̄i b̄oo bi mbwè b̄i m̄o'ô.”

³⁵ Yesu a swonj mə tâ n̄nòò b̄ē wa tswe a nsyê.

³⁶ A tigè ñlogə ibaa jya ji s̄amba n̄i mbwè mya, mfa mbi'ikə a mbo Nwĩ, m̄batə, m̄fa a mbó ñḡanyөг̄ənnù ji bo yatə a mbo b̄ē byā.

³⁷ B̄ē bya b̄itsim lε n̄ji nyurə; b̄i bwèè àbùgè m̄j̄i ya, ìbà'a abaa jya bo b̄i ìsà'a mbwè jya, i luu n̄i ñkyè ji s̄amba. ³⁸ Ndùu mb̄āñnè j̄i i lε n̄ji aa lε mbə ntsu'ù ji ñkwà; kaa bi lε wa'à b̄āngyè bo b̄i b̄ōñkhə sөгə.

³⁹ Yesu à lε ntigə nsεensə b̄ē bya, ñkkuu a múm àk̄anu'u ntoo ñghεε a mbù'ù àla'a Magadan.

16

*Ajàñ mə bi lε mbetə alènsè a mbo Yesu aà
(Mk. 8.11-13; Lk. 12.54-56)*

¹ BaFarisai b̄i m̄o'oo bo b̄i baSadukai bi lε n̄z̄i a bo Yesu ñl̄oo mə bi kwà'ànè yi, m̄betə yi mə tâ à ghìrè alènsè ȳi mə a lo a aburə aa a nd̄i'i mə Nwĩ à tswe bo yu. ² Yesu a kwi'i waa n̄i àbetè mə, “A yĩ mbə a ñkwêf̄o aa n̄i swonjè n̄i mə Ɔd̄igè ka ghìrè b̄ōñè ñlonj mə m̄bà'à àbùrè i b̄āñè.” ³ A yi ñki mbə a t̄itugə aa n̄i swonjè n̄i mə, ‘S̄ii à ka ghìrè b̄ē njw̄i àfisè ñlonj mə m̄bà'à àbùrè i b̄āñè

ḡki mbosə nî ìdìgè.' Nî zî àjàḡə mə mbə nî kâ ñyə nî ìnnù a ajàn mə mbà'à àbùrə i dì'i aà. Là kaa mbə nî wa'ǎ ìlènsə noò ḡgù'u mbi yulà zî. ⁴ Bǔ ḡǎḡḡḡḡḡḡ ìnnù ḡi bi bìtìbǐ Nwī bì ḡgù'ù bulà, nî betə nàa mə mè dì'i alensə annù a mbo bù aa ε? ḡḡḡḡ, àlènsə yǐi mə mbə mè dì'i a mbo bù à ki mbə aa tsi'ǐ yǐ Jona." A swòḡ mē laa ntigə mma'atə waa ḡḡḡḡ yi.

Mbè'è àbaà baFarisai bo bì baSadukai
(Mk. 8.14-21)

⁵ Nòò yǐi mə ḡǎḡyḡḡḡḡḡḡ ḡi i le ntoo ḡḡḡḡ nywe'e wa mbèè àtsùm ya yǐ mò'ɔ aa, bo le yə mə bo li'inə a nlògə àbaà. ⁶ Yesu a swòḡ a mbo bo mə, "Nî ka nstsyəsə ḡhuu, ntsee nî àtù yuu nlon ḡbè'è abaa baFarisai bo bì yǐ baSadukai."
⁷ Bo lḡḡḡḡ ìntigə ḡḡḡḡ a atitìi bo nswòḡə nî mə, "A swòḡ laà aa nlon mə kaa bǐ'inə ḡḡḡḡ ḡwa'ǎ abaa lògə aà." ⁸ Yesu a zî ànnù yǐi mə a le ntswe a ntii bo, ìntigə nswòḡ mə, "Bù bē bǐi mə àbǐintìi yaa a kə'ətə, a ḡḡḡḡ àkə mə nî ka ḡḡḡḡ a titii bù mə nî sǐ nî àbaa tswe aa ε? ⁹ Nî sǐ annù zi tâ àtù yuu laa ḡhu aa ε? Nî sǐ burə ki wa'atə ajàn mə mè kǐ jè'ε bē bya ìntsu'ù ḡi ntaà nî ḡkya ibaa ḡya ḡi ntaà aa ε? Nî le nsyě ḡkugə ḡi i luu aa a nî ḡkyè ḡi sḡḡə aa ε? ¹⁰ Nî sǐ ki ḡwa'atə ḡkya abaa ḡya ḡi sàmbaa mə mè kǐ jè'ε bē ntsu'ù ḡi nǐkwà ḡhu aa ε? Nî le ḡki nsye ḡkùḡḡ ḡi i luu aa a nî ḡkyè ḡi sḡḡə aa ε? ¹¹ A tigə ḡḡḡḡ akə mə nî bu ḡka nḡḡḡ, kaa ḡki'ǐ zi mə mè sǐ aa annù nlonə abaa ḡḡḡḡ aa ε? Nî ka nstsyəsə ḡhuu nî mbè'è àbaà baFarisai nǐ baSadukai." ¹² Bo tigə ñzi maa noò a laa mə kaa à sǐ a mbo bo ḡḡḡḡ mə tâ bo

ka ntsyəsə nloŋ aa m̀bè'è àbaa. A bàŋnè òghaa nloŋ aa ìnnù j̄i m̀ə baFarisai bo bì baSadukai l̄e s̄i d̄i'ì aà.

Ajàŋ m̀ə Peta à l̄e nswonə a òŋ ȳi m̀ə Yesu à n̄i ghu aà

(Mk. 8.27-30; Lk. 9.18-21)

¹³ Yesu à l̄e ŋghèè òka òkoontə a mbèe Kaisaria Filipi, m̀betə ŋḡəŋyèḡənnù j̄i m̀ə, “B̄ə swonə n̄i m̀ə Mu N̄ù à b̄ə aa wo aa ε?” ¹⁴ Bo kwi'ì m̀ə, “B̄i m̀ə'ə swonə n̄i m̀ə, J̄on Ngàn̄m̀urə b̄ə òk̄i, b̄i m̀ə'ə swonə n̄i m̀ə, Elijah, b̄i m̀ə'ə k̄i m̀bu nswonə n̄i m̀ə, Yeremiah, k̄è òḡəŋntoò Nw̄i wa ȳi m̀ə'ò.” ¹⁵ A betè waa m̀ə, “L̄à n̄i swon̄ yuu ŋgaa m̀ə m̀ə laa mbə wo aa ε?” ¹⁶ Simon Peta a kwi'ì m̀ə, “Ò n̄i Ayo'ò Nw̄i w̄a, m̀bə Mu Nw̄iŋgòŋ ȳi m̀ə à tswe n̄i aà.” ¹⁷ Yesu a swon̄ ghu mbo m̀ə, “Mb̄əonə a mbo wò mb̄a Simon mu J̄ona nloŋ m̀ə a ma ȳu ànnù n̄iŋkoŋ a mbo wò aa kaa a s̄i òm̀is̄on̄ d̄i'ì. A d̄i'ì Taà ghà a aburə a mbo wò. ¹⁸ M̀ə swon̄ə a mbo wò m̀ə, ò laa mbə Peta*, m̀ə ka b̄ə ŋghotê yà ma mùu at̄u àl̄ənsə ŋgò'ò. Kaa tâ tsi'ì n̄iwo, tâ n̄i wa'à t̄i n̄tsya. ¹⁹ M̀ə ka fa b̄ikey bì annù nif̄ə aburə a mbo wò. Annù ȳi m̀ə ò kwèrə f̄aa nsyè aa bon̄ baa k̄i kwèrə a aburə. Annù ȳi m̀ə ò f̄èe f̄aa nsyè aa bon̄ baa k̄i f̄èe a aburə.” ²⁰ A tigè n̄nan̄sə òkwantə ŋḡəŋyèḡənnù j̄i m̀ə tâ bì tsuu a mbo òŋ l̄ə swon̄ m̀ə yu laa mbə Ayo'ò Nw̄i w̄a.

* **16:18** Nji'ì Pita, “Petros” n̄i n̄ghàà n̄i baGrikia, ì b̄ə aa àl̄ənsəŋgò'ò.

Ajàŋ mə Yesu à ɛ nghàà òlɔŋ ŋgɪ'ɪ yìi yu ka yə i kwo aà

(Mk. 8.31—9.1; Lk. 9.22-27)

²¹ Nlɔgɪnə maa noò Yesu a lògɪnə òndi'ɪ a mbo ŋgǎnyəgənnù ji mə, yu tswe nì òlɔgɪnə ŋkɔ'ɔ ŋghɛɛ a Yerusalem i ghɛɛ i yə mbuu ŋgɪ'ɪ jì ghà'àtə ghu a mbo bɪtə bɪ ala'a, bo bɪ bɪlɪi bɪ ŋgǎŋmà'anwɪ nɪ ŋgǎŋndi'ɪ nòŋsə, tã bɪ zwɪtə yi, a ti bə nɪ òjwi ji tarə bɪ bu nyweensə yi fu nɪ nìwô. ²² Peta à ɛ nswùntə yi ŋghentə nɪ ghu, òlɔgɪnə ŋka ŋghaantə nɪ nswonə nɪ mə, “Wa mbə Nwɪ wa'ǎ ma yû ànnù bii, Mmà'àmbɪ. Wa kaa mbə ajàŋə ànnù ma yû a wa'ǎ a nu wò fɛ'è.” ²³ A bəŋkə yi nswonə a mbo Peta mə, “Tsyǎ mbɪi a nɪjɪm mə, mbã Satan! O nɪ mɪfànsə mánjɪ a mbo mə òlɔŋ mə kaa ò sɪ aa a nɪjɪm Nwɪ tə̀, ò bàŋnə ntə̀ aa a nɪjɪm bə̀.”

Bə̀ bii mə bɪ nɪ ŋgǎnyəgənnù Yesu aà

²⁴ Yesu a tigə̀ òswonə a mbô ŋgǎnyəgənnù ji mə, “Mbə̀ nù tsù a ka nɔɔ a ŋka nyonə a nɪjɪm mə, a tuù òbɪi nù yi, mbe'e abàŋnə̀ bàŋnə̀ yi ŋka nyonə̀ nàà. ²⁵ Nlɔŋ mə̀ nù yìi mə̀ a lòɔ mə̀ yu yweensə̀ òbɪi nù yi aa, à ka bàŋnə̀ bwe. Nù yìi mə̀ a bàŋnə̀ mbwe òbɪi nù yi nɔŋ ŋkwi atú gha aa, à ka bàŋnə̀ tswe nɪ ghu. ²⁶ Mbə̀ a kwetə̀ nù tsù aa nɪ àkə̀ mə̀ mbə̀ a tswe nɪ mbi yû ntsɪm mbàŋnə̀ mbwe ntswə̀ntɪ̀ yì aa ɛ? Kə̀ mbə̀ nù a fa aa àkə̀ ŋkwensə̀ ntswə̀ntɪ̀ yì ghu aa ɛ? ²⁷ Nlɔŋ mə̀ Mu Nù à ka yì zɪ bo bɪ baangel bɪ a mùm nɪgha'a nɪ Taà yì i tsɔ'ɔ òfà' à nù ntsɪm i yonə̀ nɪ àfà' à yìi mə̀ à ɛ mfà'a aà. ²⁸ Mə̀ swonə̀ a mbo bù tsi'ɪ ànnù

nîḡkoḡ mæ bè bì mɔ'ɔ bì tæ faà bii mæ kaa bo ka yĩ wa'à niwo ywe'etè ti yæ nòò wa mæ Mu Nù à ka yĩ zĩ a múm ànnù nifɔ yu aà."

17

Ajàḡ yii mæ Yesu à le mbəḡkə yi ntigə ḡḡweenə aà

(Mk. 9.2-13; Lk. 9.28-36)

¹ Njwi i tsyà mē ji nto'o, Yesu a lɔgə Peta bo Jems ni mumaà yĩ Jɔn bo bo kɔ'ɔ ghèè a atu nta'a yĩ syà yĩ mɔ'ɔ, ntswe ghu tsi'i bò bo. ² Nù yĩ i bəḡkə a nsi bo, nsi yi i tigè nta tsi'i tsɔ nìnòò, ìtsè'è jĩ i fu'ù nḡɛḡkə. ³ Bo ghəə ki yæ Moses ni Elijah wi'ikè mfe'ε ntigə ḡghaanə bo bì Yesu. ⁴ Peta a swoḡ a mbo Yesu mæ, "Mmà'àmbi, a boḡ mæ bĩ'inè tswe faà aà. O bæ kɔḡ boḡ mæ ka ghùrè mîntàḡ mi ntarə faà, tâ yĩ fùùrè ì tswe a mbo wò, yĩ mɔ'ɔ ì tswe a mbo Moses, tâ yĩ mɔ'ɔ ì tigə ntswe a mbo Elijah."

⁵ Ajàḡ mæ à le mburə ki ghàà aa mbà'à yĩ nta yĩ mɔ'ɔ i wi'ikè ḡkuse waa, nji nù i fe'è wa múm mbà'à nswoḡ mæ, "Aa mú ghà yĩ mbāḡnè yii mæ mæ kòḡə aa à ghulà, mæ nanḡə ndoritə nlonə yĩ. Nì ka nyu'u annù yii a swoḡə aà."

⁶ Nòò yii ḡḡḡyəḡḡnnù ji i le yu'u lâlàà aa, bo le ḡwò a nsyə àkúu kuu, nluu ni nìbɔ'ò. ⁷ Lá Yesu à le nzĩ nzi mmòòntè waa nswoḡ mæ, "Bìnnè nì, nì tsuu ki bɔ'ɔ." ⁸ Bo ḡentè mi'i myaa ntigə yæ tsi'i Yesu, kaa ḡki'ì ḡù dàn bú nyə.

⁹ Ajàḡ mæ bo le nlò wa atu nta'a ḡka nsigə aa, Yesu a swoḡ a mbo bo mæ, "Nì tsuu annù nlonḡ njèè tæ tæ ma yû a mbo ḡũ lɔ swoḡə, i ywe'e

noò yïi mə Mu Nù à ka yï yweenə ni nìwo aà.”
 10 Nğǎnyəgənnù ji jya i betè yï mə, “Nğǎndi'i nòŋsə i nswonə ni mə Elijah à tswe ni m̄fōo ntsyǎ mbïi i zï aa a ya aa ε?”

11 Yesu a kwi'i a mbo bo mə, “Elijah à tswe ni zï, ñki tswe nî ñzï tsisə ìnnù tsim fu i bînsə a ajàn mə i le ntswe aà.” 12 La mè swonə a mbo bù mə Elijah à tè'è mē ñzi, kaa bo wa'à yi zï, m̄banə ñghirə annù yïi mə bi kònə aa ghu nú. A ki mbə a ñgǎnyəgǎn a ajàn mə Mu Nù à ka yə ñgi'i a mbo bo aà.

13 Nğǎnyəgənnù ji jya i tigè ñyu'u a laa atu bo maa noò mə a swonə aa ànnù ñlon ɲgaa Jɔn Nğǎnmùrə bə ñki.

*Ajàn mə Yesu à le ñghùrə múmbâñnè yïi mə à le ntswe ni demon aà
 (Mk. 9.14-29; Lk. 9.37-43)*

14 Nòò yïi mə bo le mbù m̄bii ntsi'i nnòò bē wa aa, ñumbâñnè yï mò'ò à le nzï ñswetə miku'utē mi a nsi Yesu, ñswonə mə, 15 “Mmà'àmbi, ko m̄l̄ñnè mù ghà ghû, ñlon mə a wǒ àbùbùrè ñnanşə nyə nî ñgi'i tsi'ï nî m̄bē ànnù. A yi mbə noò mò'ɔ a wô a mum mɔ'ɔ, a bə a noò mò'ɔ a wô a m̄m ñki. 16 Mè ghirə nzï ni ghu a mbô ñğǎnyəgənnù jo kaa bo ki'ï ajàn mə mbə bo ghurè yi zï.” 17 Yesu a swonə mə, “Oò, bŷ niwaa ni bē bii bi s̄i nî àb̄intii tswê, ñghirə nî ìnnù jii i s̄i tsinè aa, mē ka tswe bi'inè i ywe'e aa a noò àkè aa ε? Mè ka ki tswa ntii gha nlon ɲgaa yùu i gheε ywe'e aa a noò àkè aa ε? Nì zi ni ghu a mbo mē.”

18 Yesu a wenè demon wa, a burè m̀fɛ'ɛ ghu nu, mu wa a ghesè n̄t̄i.

19 N̄ḡǎnyəḡənn̄u Yesu i le ntigə nzi ghu mbo a alò'òsè m̀betə yi mə, “B̄i'ĩ gh̄irə ɲk̄i'i a mfi'i demon wa zi aa a ya aa ɛ?”

20 A kwi'i a mbo bo mə, “N̄loŋ mə àb̄iint̄i yuu a kə'ə aà. Mè swõŋ a mbo bù tsi'ĩ ann̄u n̄iŋkoŋ mə, mbə n̄i tswe n̄i àb̄iint̄i a tɛ'ɛ ɲkə'ə mbə tsi'ĩ tsõ àb̄urə m̄agh̄um, bəə boŋ mbə n̄i swoŋə a mbô n̄ta'a gh̄u mə, ‘B̄iinnè faà ɲghɛɛ ntəə fi'ĩ’ i k̄i m̄biinə. Maa mùu ajàn boŋ kaa mbə ànn̄u tsu a wa'à gh̄uu tsyâ. [21 Mbuu demon ma gh̄u a lòò aa mə mbə n̄i si'isè ìb̄i n̄u gh̄uu ti ji n̄tsa'atə Nw̄i m̄bɔŋ fi'i.]”*

Ajàŋ mə Yesu à le mbu ɲghaa ann̄u n̄loŋə ann̄u n̄iwô yi aà

22 Nòò ȳi mə ɲḡǎnyəḡənn̄u ji i le mbù ɲghotə a ala'a Galilea aa, Yesu a swoŋ a mbo bo mə, “B̄i ka fa Mu N̄u a mbo bə, 23 t̄a b̄i zwitə yi, a ti bə a n̄i ɲjwi ji tarè bi b̄u m̄biinsə yi fu a n̄iwô.” N̄u yàà i le nnaŋsə m̄bi'i tsi'ĩ n̄i m̄bê ìnn̄u.

Ajàŋ mə Yesu à le ntu tax ndâmà'anw̄i aà

(Mk. 9.30-32; Lk. 9.43-45)

24 Nòò ȳi bo le nzi ɲku'u a Kapernaum aa, ɲḡǎkwerə tax ndâmà'anw̄i bo z̄i a mbo Peta m̄betə yi mə, “N̄d̄i'inn̄u gh̄u gh̄u, à si tax ndâmà'anw̄i tu aa ɛ?”

25 Peta a kwi'i mə, “A tu.”

Nòò ȳi mə Peta à le ɲkuu a nda aa, Yesu a betə yi mə, “Simon, àm̀dòntə yo a ni mə akə aa ɛ? A

* 17:21 Kaa bə b̄i m̄o'ɔ s̄i at̄i yuà ɲiŋə.

tax a mbo bîfò bî fàa nsye aa a tu wo aa ε? Bè bi ala'a bya, kè bìgìi aa ε?"

²⁶ Peta a kwi'i mə, "Bìgìi."

Yesu a tigè òswonj mə, "Mbə a bə la bonj kaa bǎla'a bya sî nî ntũ tswé. ²⁷ Lá kaa bǐ'inè sî lòò mə mbə bǐ'inè lwísè mîntôn myaa. Tsǒ mə a bə laa aa, ghèè fii atsùm mǎma'a nsa'a ghu. Fǐbwè fǐ mbǐi fii ò ko aa, ò ŋa'atè ntsû yi, bonj ò ka fǐ'i abàtə ŋkabə ghu tâ à ku'u a ntu tax òdâmà'anwǐ ghà bo ghu. Lògə ŋghèε ntu tax yǐ'ô ghu a mbo bo."

18

Abetè òlɔŋə ŋû yǐi mə à kò'ɔ ntsirə a mûm ànnù nifò Nwǐ aà

(Mk. 9.33-37; Lk. 9.46-48)

¹ A bə maa noò, ògǎŋyəgəŋnù Yesu zǐ ghu mbo mbetə yi mə, "Nù yǐi mə à kò'ɔ ntsirə a mûm ànnù nifò aburə aa à nî wò aa ε?" ² Yesu a twonjə mǔŋkhə nzǐ nte'ε a titi bo ³ òswonj mə, "Mə swòŋə a mbo bù tsi'ǐ annù nŋkonj mə mbə nǐ tsuu ghuu bəŋkə i bə tsi'ǐ tsǒ bônkhə bonj kaa nǐ ka yǐ wa'a a mûm ànnù nifò aburə kuù. ⁴ Nù ntsim yǐi mə à sǐgǐsə ìbǐi nú yǐ a nsye tsǒ mu ghulà aa, àa bə ŋù yǐi à kò'ô ntsirə a mûm ànnù nifò a aburə.

⁵ "Nù ntsim yǐi mə à kwèrə ajàn mu mà yû nǐ ìkùm gha aa bonj à kwèrə aa ghá. ⁶ Lá ŋù yǐi mə à ghìrə mə ajànə mu ma yû yǐ mɔ'ɔ mə à nŋ ntǐi yi a nu mə aa tâ à wo a mûm ìnnù jǐ bi, a bonj mə tâ bì kwèrə ŋgò'ɔ abaa yǐ òwè ghu ntɔŋ, mǎma'a

yi a mûm ñkî miyaa tâ à bwe nsigə ɲghɛɛ a nsyê ñkî.

Ɔkwà'ànè jii mə i ghìrè bè wò nî ìnnù jì bi aà
(Mk. 9.33-37; Lk. 9.46-48)

⁷ “Ñgi'i yĩ ñwè a mbô mbĩ mə i zĩ nî ìkwà'ànè jii mə bë wò ghu aà. Ɔkwà'ànè i tɛ'ɛ ntswe nî ñzĩ, lá ñgi'i yĩ ñwè a nu ñù yii mə ìkwà'ànè ma jya i tsya ghu ñjìm ñzi aà. ⁸ Mbə abô yo kè àkòrə yo a ghìrə mə tâ ò wo a mûm ìnnù jì bi, ò kwyê nìme'e. A boŋ mə ta ò bə abô mò'ò kè àkòrè mò'ò ntsyatə a ntswe nì mbo mi mbaa kè m̀kòrè mi mbaa, tâ bì yi mbàŋnè m̀ma'a gho a mum mò'ò tì mè. ⁹ Mbə ñlì'í no nì ghìrə mə ò wo a mûm ìnnù jì bi, ò twe'è nìme'e. A boŋ mə tâ ò bə ñlì'í mò'ò nyi ñkuu a mûm ǹtswènt̀t̀t̀, ntsyatə a ntswe nì mi'i mi mbaa tâ bì yi mbàŋnè m̀ma'a gho a mum mò'ò Satan.

Nìghàà nĩ nanaa nloŋ annũ mbĩŋjèrè yii mə i bwe aà
(Lk. 15.3-7)

¹⁰ “A nì yə mə kaa nì si bɔɔ bì kəgə tsɔ buà bú tsa'a. Mè swòŋə a mbo bù tsi'í annù n̄ŋkəŋ mə baangel byaa bi təə a nsi mi'i Taà a ɲgòŋ bìnòò bitsìm a aburə. [¹¹ Nloŋ mə Mu Ǹù à lɛ nzĩ aa nyweensə bè bìi mə bi bwe aà.]* ¹² Nì wa'atə mə akə aa ɛ? Mbə ñù à tswe nì mbi n̄jèrə jì ñkhì, bɛɛ yĩ mò'ò i fa'anə mbwɛ, a wa'à jì mò'ò jya m̀ghum mi bù'u ntsò bù'u a atu nta'a mmà'atè ñghɛɛ nlòò ya mə i fà'a a m̀an̄jì aa ɛ? ¹³ Bɛ lə mə a yə, boŋ mə swòŋə a mbo bù n̄ ànnù n̄ŋkəŋ

* **18:11** Kaa bè bì mò'ò si atii yuà ñŋə.

mə àa ki doritə nloŋ ɲɡaa mbî mà ya i tsyǎ ajàn mə a doritə nloŋ ɲɡaa jya miġhum mi bù'u ntsò bù'u mə kaa i ġhirə wa'á a mánġi fa'à aà. ¹⁴ A ki mbə a ɲġiŋ ɲġiŋ ajàn mə Taà ġhùù yïi à tswe a aburə aa, kaa à si kòn mə tâ mûntsirè mu ġhulà yî mò'ɔ tâ à bwɛ.

Nđim ġhò yïi à wo annù aà

¹⁵ “Mbə ndîm ġhò ġhirə annù yî bi a nu wò, ò ġhɛè ġhu mbɛè, bu yu tswé tsi'î bú yu bi baa, ò di'î ìbî yi ġhu mbô. Bɛɛ a yu'utə bəə boŋ ò bù mē ntswe nî nđim ġhò wa fu. ¹⁶ Bɛɛ a tsuu yi nyu'utə, ò bú ntwoŋtə a ɲû yî m̀fùùrè kè bē bi baa, bi zî nì ġhɛè bú bo, ta tâ ìnnù tsim ġii mə bi swoŋ aa tâ tswe ni b̀yɛfə bi baa kè bi tarə bii bi beentə. ¹⁷ Bɛɛ mə a ki mbu ntuu yi a nyu'utə ànnù yïi mə bú bo swoŋ aa, nì lɔgè yi ɲġhɛɛ nì ġhu a nsí ɲġhòtə. Bɛɛ a ki mbu ntuu annù yïi mə ɲġhòtə ì swòŋə aa, nì lèntə yi tsi'î tsǒ tizî Nwî kè ɲġàŋkwɛrə tax.

Annù yïi mə bə beentə aa bo bi à yïi bə tuu aà

¹⁸ “Mè swòŋə a mbo bù tsi'î ànnù nîŋkoŋ mə, ànnù yïi mə nì kwɛrə fàa nsyɛ aa boŋ baa kii kwɛrə a aburə, yïi mə nì fɛɛ fàa nsyɛ aa boŋ baa kii fɛɛ a aburə. ¹⁹ Mè ku'ùsə m̀bu nswoŋ a mbo bù tsi'î annù nîŋkoŋ mə, mbə bù bi baa beenə fàa nsyɛ a nɔɔ ayoo boŋ Taà ġhà yïi à tswe a aburə aa à ka fa a mbo bù. ²⁰ Nloŋ mə àdìgè yïi mə bə ġhotə ntswe ġhu bi baa kè bi tarə nî ìkúm ġha aa, mè tswe a titì bo.”

Nìghàà nĩ nǎnaa nlonḡ ḡḡàḡàfà'á ti lí'ìnè àfansənnù

²¹ Peta à le nzĩ a mbo Yesu mbetə yi mə, “Mmà'ambĩ, mbə ndim ghà a ghirè ànnù yĩ bi a nu mè aa ḡḡàà ji sigə mè kĩ ñli'inə i tsim aa ε? Mbə ḡḡàà ji sàmbaa i ku'ù aa ε?” ²² Yesu a kwi'i ghu mbo mə, “Kaa mè ka wa'à a mbo wò swonḡ mə ḡḡàà ji sàmbaa, mè ka bàḡnə swonḡ mə, ḡḡàà mighum mi sàmbaa ḡḡàà ji sàmbaa.* ²³ Ma mùu ajànḡ, mbə bí'inè figinè ànnù nifó aburə tsó mfó yĩ mò'ɔ yĩ mə à le nlòò mə yu sèntə innù ḡkabê ji bo bì ḡḡàḡàfà'á ji, ²⁴ Nòò yĩ mə bi le nlòḡinè ḡka nlentə aa, bi zĩ ni ḡù yĩ mò'ɔ yĩ à le si tswa nii ni bi million bi francs bi nighumè. ²⁵ Tsó mə kaa à le ḡki'i ajànḡ yĩ mə mbə yu tú ḡkabə ya zi aa, mfó wa a swonḡ mə bì tswa yi mfee a bò'ɔ bì ḡḡwê yĩ ni bɔò bi, nĩ ḡḡòḡ ḡḡòò tsim jii à tswe ni ju aa ntu ḡkabè yĩ ya ghu. ²⁶ ḡḡàḡàfà'á wa a swêtè mǎkù'ùtè mi a nsye, mbu'u mbo ghu mbo, nswonḡ mə, “Mmà'ambĩ, tswa ntii gho a nu mè, wa mè ka yĩ tu ḡḡòò tsimè.” ²⁷ Mfó wa a kô milinḡnè yĩ, mǎma'atə yi, nswonḡ mə tá à tsuu ḡkabə ya bú tu.

²⁸ “Tsi'ĩ ma waà ḡḡàḡàfà'á à ghè mə yu ki fè'e, mboo ḡù nìbô wàà yĩ mò'ɔ yĩ à le si bàḡnè ntswa nii ni ntsù'ù ji nighum, mǎfanḡ a ntɔḡ, nswonḡ mə, ‘Tu ḡkabè yà yá.’ ²⁹ A wò ghu nsi, ḡyə'ə mə, ‘tswa ntii gho a nu mè, wa mè ka yĩ tu ḡkabè yò yá.’ ³⁰ A tuù yi, ḡswunḡ yi ḡḡḡe ni ghu, ḡḡḡe nniḡə a ndátsanḡ mə tá à tswe ghu nywe'e a noò yĩ à ka yĩ tu nìkarè ni nya aà. ³¹ Nòò yĩ mə

* **18:22** Kè ḡḡàà mighum mi sàmbaa ntsò sàmbaa.

ngǎŋfà' à jya jī mɔ'ɔ i le nyə ma ya ànnù aa, nù yàà i bi'i tsi'í nî mbênnù. Bo ghɛɛ ñkɛ'ɛnə ngòŋ ìnnù tsim jīi i le mfè'è aa a mbô m̀fò wá. ³² M̀fò wa à le ntwoŋə yi a zī a swoŋ ghu mbo mə, 'Wò ñgàŋfà' à àbì'intì, mè kì le mmà'atə nɪkarə nya nì tsim nīi ò le ntswa gha ghu aa, nloŋ ajàŋ mə ò le nyè'ə a mbo mə aà. ³³ Ó kì wa' à zī àjàŋə mə mbə ò ko m̀l̀ŋŋnè ñdim ghò, tsi'í tsò ajàŋ mə mə le ŋko ghò aa ɛ?' ³⁴ M̀fò wa à le nlwĩnsə ntəŋ, ntwoŋ ngǎŋmfii bə, m̀fa yi a mbo bo mə bì ghɛɛ mfii yi nywe'e a noò yīi à ka yī tu nɪkarə ni nya ǹtsimè.

³⁵ "Aa ajàŋə mə Taà ghà mə à tswe a aburə aa, àa yi ghìrə a nu bù bitsim, mə mbə nì tsuu ifansənnù bilim buu a m̀m̀m̀ ǹtìi bù i kì l̀ĩnè."

19

Ajàŋ mə Yesu à le ndi'i annù ñloŋ annù nsà'ànə ǹyɔ'ɔ aà

(Mk. 10.1-12; Lk. 16.18)

¹ Nòò yīi mə Yesu à le m̀ansə nswəŋ ma jù ìnnù tsim aa, à le mà'atə ala'a Galilea ŋghɛɛ a mbu'u Yudea a njii ñkì Jordan, ² M̀inòò mi bē mī ghà'atə le nyòŋə yi, a ghurè m̀ghòò a nu bo maa adigə.

³ BaFarisai bī mɔ'ɔ bì le nzi, a ŋkwà'ànə yi, mbetə yi mə, "Nòŋsə a bīi mə mbə ñù a fi'i ŋgwé yī ñloŋ annù tsu mə à ghìrə aa ɛ?" ⁴ A betə waa mə, "Nì lèè ñkì'ì twəŋ mə, ñù yīi à le nanse waa nloginə a ǹòginə aa, à le nanse waa aa ñumbàŋnè bo m̀anŋgyè aa ɛ?" ⁵ Ntìgə nswəŋə nì mə, 'Tsò mə a bə laà, ñumbàŋnè à ka kì mà'atə

taà yĩ bô ndè yĩ, i zĩ bòònsè bô ñgwê yĩ, tâ bo bi baa tigə mbə nɲǎnu yĩ m̄fùùrè aa ε?" ⁶ Maa ajàn kaa tâ bo wa'à bê bi baa bù mbə, ntigə mbə nɲǎnu yĩ m̄fùùrè. Ayoo yĩi mə Nwĩngòṅ à bòònsè mē aa, tâ ñù tsù à tsuu lǒ yàtè." ⁷ Bo bú mbetə yi mə, "Moses à le ntigə nswon mə mbə ñù à tse fa aṅwà'ànə nsà'a n̄yɔ'ɔ a mbo ñgwê yĩ, i fi'i yi aa a ya aa ε?" ⁸ A kwi'i a mbo bo mə, "Moses à le mbeentə mə mbə ñù kâ m̄fi'i ñgwê yĩ aa nlon ajàn mə m̄int̄i muu tīi aà. Lâ kaa a wa'ă aa ajàn mə a le ntswe a nlòḡinə aa bē. ⁹ Mè swǒṅ a mbo bù mə mbə ñù a fi'i ñgwê yĩ a nda yu, ntsuu nlon aa annũ atsùùrè bə, m̄bu nyɔ'ɔ yĩ dàn, bəə boṅ à ghìrə aa annũ m̄aghàbè."

¹⁰ Nğǎnyəgənnù ji i betə yi mə, "Mbə a bə ma mùu ajàn a tit̄i ñumbāṅnè bô ñgwê yĩ a ki'ì kù'ùnè aa bə mə tâ ñumbāṅnè wa a tswe yi ti yɔ'ɔ aa ε?" ¹¹ Lâ a kwi'i a mbo bo mə, "Annù ma yû mə mə d̄i'ì aa, kaa mbə a ki'ì a mbo ñù ñtsim gheè. Mbə a k̄i ñghεε aa tsi'ĩ a mbo bē b̄ii mə Nwĩngòṅ à tsò'ɔ mfa a mbo bo aà. ¹² Nlon mə bē b̄i mɔ'ɔ à ni bìsòṅ aa a njwê, b̄i mɔ'ɔ, bi ghìrè n̄i m̄bô, b̄i mɔ'ɔ bi ghìrè ìb̄in̄u waa maa ajàn mbi'ì aa annù nif̄ɔ aburè. Ñù yĩi mə mbə kwērě annù ma yû mə mə d̄i'ì aa, tâ à kwērə."

Ajàṅ mə Yesu à le nn̄iṅ mbɔɔnə a nu bôṅkhə aà

(Mk. 10.13-16; Lk. 18.15-17)

¹³ Bè b̄i mɔ'ɔ le nzi ni bôṅkhə ghu mbo mə tâ à nɔṅsə mbô mi a atu bo ntsa'atə Nwĩ.

Ngǎnyөгênnù jì i wenè bê byâ. ¹⁴ Lâ Yesu a swonj mæ, “Nì ma'atè bɔɔ bya tâ bì zi a mbo mè, nìtsuu waa kì kìnè bê; òlɔj mæ annù nifɔ aburə a tswe aa a mbo bè tsɔ bo.” ¹⁵ A swònj mē laà aa ntigə nnɔj sə mbô mi a atu bo, ηghεε yi.

Annũ mũngwà'à ηgàηkabè
(Mk. 10.17-31; Lk. 18.18-30)

¹⁶ Nù yì mò'ɔ à lε nzi ghu mbo mbetə yi mæ, “Ndi'innù, ànnù yì sigìnè yìi mbə mē kâ ηghirə nyi ηkuu a múm nìtswèntìi yìi ì lwi'i nìηkonj aa à nì yu aa ε?” ¹⁷ Yesu a betə yi mæ, “O bètə gha nlonj annù yì sigìnè aa a ya aa ε? Wa ηù yìi à bònj aa, à nì tsi'ì ηù yì m̀fùùrè. Mbə ò ka ηkɔj mæ o kuu a múm nìtswèntìi, ò kâ òləə ndi'i Nwí jyâ.” ¹⁸ A betə Yesu mæ, “I juu aa ε?” Yesu a kwi'i ghu mbo mæ, “Tsèè ηù zwitə. Tsèè annũ mǎghàbè ghìrè. Tsèè yèrè. Tsèè abàηnənnù tswεε. ¹⁹ Ka nyu'unə taà ghò bô òdè ghò. Ka ηkòηè nì ndim ghò tsɔ ìbii nù ghò.”

²⁰ Mũngwà'à wa a kwi'i ghu mbo mæ, “Mè lèè mæ ndi'i ma jù tsi'ì tsimè, a tìgə mboη akə a mbo mē aa ε?”

²¹ Yesu a kwi'i ghu mbo mæ, “Mbə ò ka ηkɔj mæ òo bɔj mǎnsə, ò ghεè m̀fee ηgònj òjòè tsim jii ò tswe nì ju aa, mfa a mbo ηgàηêfumə, nzi ηka yonə naa, boη ò ka tswe nì àfù'ù a aburə.”

²² Mũngwà'à wa à yù'ù mē ma yù ànnù aa, òlò ηghèè yi nì àjəηnè òlɔj mæ òjòè jì i lε ηgha'a.

²³ Yesu a tìgè òswonj a mbô ηgǎnyөгênnù jì mæ, “Mè swònj tsi'ì annù nìkonj a mbo bù mæ

a tsyanə a mbo ɲgàŋkabə a ɲkuu a mûm ànnù nifɔ̃ aburə. ²⁴ Mə bu ɲkù'ùsè ɲswon a mbo bù tsi'i annù nɲŋkon mə, a fwaatə a mbo kamel a ntsurə a nɲli'i ni nsa'a, ntsyatə a mbô ɲgàŋkabə a ɲkuu a mûm ànnù nifò Nwî."

²⁵ ɲgǎŋyogənnù ji yù'ù mē ma yû ànnù aa, ànnù a tsyâ waa tsi'i mbənnù. Bo tigè m̀betə yi mə, "Nù yï mbə a yweenə aa a tigè m̀bə aa wò aa ε?"

²⁶ Yesu a lii ɲsi waa nswon a mbo bo mə, "A tsyà aa ɲùmìsòn, lâ a ghèε ni Nwî, mbə à tse ghìrə innù tsimè."

²⁷ Peta à kwi'i nswon mə, "Yê, bî'i bii bî'i mà'atə mə ɲgòn ɲjoò tsim ɲyonə gho aa, bî'i ka yï tigə nnaŋsə tswe aa ni àkè aa ε?"

²⁸ Yesu a swon a mbo bo mə, "Mè swònə a mbo bù tsi'i annù nɲkon mə wa a mûm m̀bi yï m̀fi, wa a noò yï mə Mu Nù à ka yï ɲaŋnə a nî àbèrè nigha'a yu aa, bù bya bii mə ni le ɲka nyonə nàa aa, ni ka yï kii ɲaŋnə nî ibèrè nighúm ɲtsò baa, i tigə sa'a itsə baIsrael jya ɲighúm ɲtsò baà.

²⁹ Nù ɲtsim yï à mà'atə mila'à mi, kè bìlîm bi, kè bìjàantê bi, kě taà yï, kě ndè yï kè boò bi, kě ibwènə nsyê ji, nlon ɲkúm gha aa, à ka yï bú tswe nî ɲjoo mà jya ɲgàa ɲkhì; i kî bú tswe nî ɲtswèntù yï i lwî'i nɲkon aa. ³⁰ Lâ bè bî ghà'atə bii mə à ni bîtsyà bi mbîi tsîtsòn aa, bi ka yï tigə bə bitsirə bi ɲjîmè, tâ bitsirə bi ɲjîm tigə mbə bitsyà bi mbîi."

20

Annù ɲlon ɲgǎŋfà'à a akò milù'ù

1 “Nlon̄ mə ànnù nifò aburə a bə aa tsi'í tsò ajàn̄ yíi mə nù yí mò'ɔ à lɛ mfè'è tsi'í a títugə a mbà'a mbà'à ñghɛɛ a nlòò bə mə bì zi mfà'à a akõ milù'u yu. 2 A lɛ mbii mə yu ka tu waa n̄ ñkabə yíi ì kù'ùnə n̄ ñfà'a njwi yí m̄fùùrè aà, ñtigə ntoo waa wa múm àkò milù'u yu. 3 A bù m̄ mbə a nlòontə nòò, a bú m̄fɛ'ɛ ñghèè ñyə bə bì m̄'ɔ bì təə a nsaanə m̄itaa tsi'í àdànà dànà; 4 a swon̄ a mbo bo mə, ‘N̄i k̄i ñghɛɛ wa múm àkò, wa m̄ ka ghìrə fa ayoo yíi mə a ku'unə aa a mbo bù.’ 5 Bo tigè ñk̄i ñghɛɛ. A bú m̄fɛ'ɛ a nsi'í nòò bo bì a nyəñ nòò, ñk̄i ñghɛɛ ñghìrè tsi'í wa ajàn̄ mə à lɛ ñghìrə a mb̄i aà. 6 A bə mə a mb̄añ nòò, a bú ñghɛɛ nyə bə bì m̄'ɔ bo təə, a swon̄ a mbo bo mə, ‘N̄i si'í ntəə faà m̄bwesə n̄ ñjwi yù a adànè dànè aa a ya aa ɛ?’ 7 Bo kwi'í ghu mbo mə, ‘Kaa nù tsù à ghìrə wa'à yi'í logè mə bì'í zi mfà'à a mbo yu.’ A swon̄ a mbo bo mə, ‘N̄i k̄i ñghɛɛ ñka mfa'a wa múm àkò.’

8 “Nòò ñtso nòò à kù'ù m̄ mbɔñè àkò milù'ù wa a swon̄ a mbô ñgàn̄nlènté ñjòò yí mə, ‘Twon̄ ñgǎñfà'à jya ntu ñkabə yàà, ñloginə ñi bì nlwĩ'í ñj̄m̄ bya, ñk̄'ɔ mmàn̄sè ñi bì ntsyàmb̄i byâ.’

9 “Bè bya mə bì lɛ nlògè waa a noò m̄ban̄ nòò aa bì z̄i m̄, nù yí m̄'ɔ yí m̄'ɔ a kwèrè ñkabə yíi mə ì kù'ùnə a ntù ñgàn̄fà'à ghu a atù ñjwi aà. 10 Nòò yíi mə bìtsyà bì mb̄i bya bì lɛ nz̄i aa, bo lɛ ñwa'atə mə ì yàa ñkabə ì ka gha'atə; la nù ñtsim̄ a k̄i ñkwèrə tsi'í ñkabə yíi mə bì tu ñj̄ ghu a atù ñjwi aà. 11 Bo kwèrè m̄, ñloginə ñka nwurikə a mbôn̄ àkò wâ, 12 ñswon̄ə ñi mə, ‘Bè bì nlwĩ'í ñj̄m̄ bú bì fa'a aa tsi'í a atu mu f̄bàn̄tè, lâ bì'í

bâḡnè òsi'i nyɔ'ɔ nî̀nòò m̀fa'a njwi yũ ntsim, ò tũ ñkabè yi'ibo ì ku'ùnè!' ¹³ Mbôḡ àkò wa a kwi'i a mbo ñù ñibô wàà yí mò'ɔ mə, 'Nsúkà'a ghà, kaa m̀è s̄̀ annù a mbo wò fãnsè; ò ghìrə wa'à bii aa m̀ə ò ka kwērə aa ñkabè ȳ̀i m̀ə ì kù'ùnə nî̀ ìfà'a njwi ȳ̀i m̀fùùrè aa a mbo m̀ə aa ε? ¹⁴ Lògə ñkabè ò ya ḡghèè ghô; à wa a k̄̀ḡ m̀ə ñk̄̀ḡ a ḡki mfâ àyoo ȳ̀i m̀ə m̀ə fa a mbo wò aa a mbo ñù ñlwĩ'ì ñj̄̀im ghú.'

¹⁵ "Mbè m̀ə wa'ă annù ȳ̀i m̀ə k̄̀ḡ aa nì ñjoo j̄̀i m̀ə à nî̀ ì ja aa ghìrə aa ε? Kè ñi ghè'ə̀nè aa gha nlon m̀ə m̀ə fa aa ε?"

¹⁶ Yesu a tigè ñlwi'isə nswoḡ m̀ə, "Ma mùu ajàn, bìlwĩ'ì bì ñj̄̀im ka ȳ̀i bə b̄̀itsyà bì mb̄̀i, tá b̄̀itsyà bì mb̄̀i tigə mbə bì lwĩ'ì bì ñj̄̀imè."

Ajàḡ m̀ə Yesu à lɛ ḡghàa ḡgaa ȳ̀i ì ywe'e ji tarə nlon annù ñiwô yi àà

(Mk. 10.32-34; Lk. 18.31-34)

¹⁷ Yesu à kà m̀ə aa ḡkò'ɔ ḡghɛɛ a Yerusalem, ñlɔgə ḡḡḡyḡḡènnù ji jyâ ñtsò baà, a tswé tsi'ì bò bo. Bo kà m̀ə aa ḡghɛɛ a m̄̀nj̄̀i a swoḡ mbo bo m̀ə, ¹⁸ "Yê ñi, àjàḡə m̀ə bì'inə ḡkò'ɔ ḡghɛɛ ñi a Yerusalem laà aa, bì ka tswa Mu Nù ì fa a mbo bìl̄̀i bì ḡḡḡmà'anw̄̀i bo bì ḡḡḡd̄̀i'ì ñòḡsè tá bo tso'ɔtə isa'à yi ñtsərə m̀ə bì zwitə yi, ¹⁹ tá bì fa yi a mbo b̄̀it̄̀iz̄̀i Nw̄̀i tá bo wye yi, ḡghɔɔ yi, ñkweentə yi a atu atibàḡnè bàḡnè; lâ a ti bə nî̀ ñjwi ji tarə bì bú m̀biinsə yi ñiwô."

Annù ȳ̀i m̀ə ndè bì b̄̀ɔɔ bì Zebedee lɛ mbetə nlon b̄̀ɔɔ bì àà

(Mk. 10.35-45)

20 Ndè bì bɔɔ bi Zebedee à le ntigə nzi a mbo Yesu bo bì bɔɔ bi, n̄swetə mikū'utə mi ghu nsi, n̄lɔɔ annù yī mɔ'ɔ ghu mbô.

21 Yesu a betə ghu mbo mə, “O lòò aà àkè aa ε?”

A kwi'i ghu mbo mə, “Bii mə tâ bɔɔ aa bù bi baa bì yi ntswe a mûm ànnù nifɔ wò, tâ yī mɔ'ɔ a tswe a abo wò yī mà'à, tâ yī mɔ'ɔ a tswe a abo wò yī ñkwàbè.”

22 Yesu a kwi'i a mbo bɔɔ bya mə, “Kaa n̄ s̄i annù yīi mə ni betə aa zī. Mbə n̄ n̄ò n̄dɔŋ yīi mə m̄ ka no aa ε? ”

Bo kwi'i gho mbo mə, “Mbə bì'i n̄ò.”

23 Yesu a swɔŋ a mbo bo mə, “Tsi'i annù n̄ñkɔŋə, n̄i ka no ndɔŋ yīi mə m̄ tswe n̄i nno aà, tâ bì k̄i mmurə ghūu a mûm ñk̄i a ajàn yīi mə bi tswe n̄i m̄m̄urə m̄ ghu aà. La kaa a s̄i adigə ya b̄ə a ntsɔ'ɔ b̄ə b̄ii mə bi ka yī tswe a mb̄èè ñikw̄eè m̄ n̄i mà'à k̄è n̄i ñkwàbè aà, a n̄i ìdìgè ma j̄u aa a ka yī tswe b̄ə b̄ii mə Taà ghà à n̄àn̄sə n̄lèè a mbo bo aà.”

24 Abùgə ñḡəŋyɛḡənnù jya n̄ìghum i yù'ù m̄ə ànnù ma ya, n̄lwisə n̄tɔŋ a nu bo bya bi baà. 25 Là Yesu a twɔŋə waa bitsim, n̄swɔŋ mə, “N̄i zi mə b̄ə b̄ii mə bi sa'a bit̄iz̄i Nw̄i aa, bi n̄ɔŋ aa atu bo, m̄bu'utə n̄i waa; b̄ə b̄i wè byaa bi tswè n̄i àdà'à a atu bo. 26 Kaa mb̄ə wa'ă maa ajàn a tit̄i bù b̄ə; ñù yīi mə a lòò mb̄ə ñù yī ñwè a tit̄i bù aa, tâ à b̄ə ñḡàŋàfà'á ghùù, 27 tâ ñù yīi mə a lòò mb̄ə n̄tsyàmb̄ii aa, tâ à b̄ə abù'ù yuu; 28 n̄lɔŋ mə, tsi'i Mu N̄ù, kaa à le ñwa'à z̄i aa mə tâ bì ka m̄fa'a

ghu mbô. A le nzî aa a mfà'a a mbo bè, i kii fa ntswêntî yî a ntsu'u atu bê bî ghà'àtè ghu.”

*Ajàŋ yîi mæ Yesu à le ŋghùrø bifè'ènnè bi baà
(Mk. 10.46-52; Lk. 18.35-43)*

²⁹ Yesu bo bì ŋgǎŋyøgênnù jî kà mâ aa mfe'ε a Jericho, mambêm ñnòò a kâ ñyonø waa.

³⁰ Bifè'ènnè bi baà le ntswe a mbèè mǎnjî ñyu'u mæ Yesu a tsa. Nloginø ntigø ntøŋnø nswonø ni mæ, “Ko milìŋnè yî'î, Mu David!” ³¹ Ñnòò wa i wenè waa nswonø mæ tâ bo kutè ntsû waa; la bo bâŋnè ñku'use ntøŋnø nswonø mæ, “Mmà'àmbî, ko milìŋnè yî'î, Mu David!”

³² Yesu à le ntæ ntwonø waa mbetø mæ, “Ni lòò aa mæ tâ mè ghìrø mæ akè ni bù aa ε?”

³³ Bo kwi'i mæ, “Mmà'àmbî, ghìrø tâ bî'î bu ŋka nyø idigø.”

³⁴ Yesu à le ŋko milìŋnè wàà, ñmcoontø mi'î myaa, bo ghêsè ñloginø ŋka nyø idigø, ñlo ntigø nyonø nii.

21

*Ajàŋ yîi mæ Yesu à le ŋkuu a Yerusalem tsô ñfò
aà
(Mk. 11.1-11; Lk. 19.28-40; Jn. 12.12-19)*

¹ Bø ghèè mâ ŋka ywe'e a Yerusalem ñkuu a Betfage yîi à le ntswe a nji'î ñta'a Olive aà. Yesu a toò ñgǎŋyøgênnù jî jî baa a mbîi ² ñswonø a mbo bo mæ, “Ni ghεε fii a ni mú àla'a yî a mbii bù, àjàŋ yîi ni ka ghèε ki kuu aa, i yø jàkasî yîi bi tìŋnø bo mu yî. Ni yø, ni fεè ñzi ni ju mfa a mbo mè.

³ Bεε ñù a betø annù a mbo bù, ni swonø ghu mbo

mə, 'A lɔc Mmà'àmbi,' boŋ à ka tigə ghèsə swoŋ tã nì logə."

⁴ Ma yû ànnù a le mfè'è aa a nlwensê ànnù ya yï mə ntoò Nwĩ à le nswon aa mə,

⁵ "Swon a mbo bɔɔ bi Zion mə, 'Yê nì, m̀fò ghùù à ghuà mə a zĩ a mbo bù aà!' A sigisə ìbìnnú yi a nsye, ñkɔ'ɔ a atu jàkàsì, a bə tsi'ĩ mu jàkàsì yĩ ñkəgə."

⁶ Ngǎnyəgənnù ji jya i le ntigə ghɛɛ ñki ñghirə tsi'ĩ ànnù ya mə à le nswon mə tã bo ghirə aà;

⁷ Bo le nzĩ ni jàkàsì wa bo mù yĩ, ñnoŋsə itsè'ê jyaa a ñjĩm nnàà jya a tigə ñkɔ'ɔ ntswe ghu. ⁸ Bè bĩ ghà'atə wa a titi nnòò wa le nsantə itsè'ê jyaa a mânji, bĩ mɔ'ɔ kwyê ñtaa iti ñki santə wa a mânji. ⁹ Nnòò yï i le si ghɛɛ a mbĩ bo bì yï i le si yònə a ñjĩmə aa i le nlògìnə ñka ntɔŋnə mə, "Hosiana, a mbo Mu David! Bì'inə gha'asə yu wa yï mə a zĩ nì ñkũm Mmà'àmbi aà!

Hosiana a mbô Nwĩ Akɔ'òntsirə!"

¹⁰ Yesu à kò'ò mē ñkuu a mùm ñjò'ò àla'à Yerusalem aa, ìdìgə tsim ghu i tigə tsiginə tsi'ĩ ñtsiginə, bè tigə mbetə ni mə, "Aà wòò ghùlà aa ɛ?"

¹¹ Nnòò wa i kwi'i mə, "Aa Yesu, ñgànntoò Nwĩ yï mə à lo a Nazareth a mbù'u Galilea aà."

Ajàŋ mə Yesu à le ñkuu a mùm ñdâmà'anwĩ aà

(Mk. 11.15-19; Lk. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹² Yesu à le ñghèè ñkuu a mùm ñdâmà'anwĩ, m̀furə bē b̀tsim b̀i bi le ntswe ghu mfee nì ñjoo

ηkii nyuu aà. A le ntii itetě bē bii mē bi le si kwensē nī ηkabē bo bì ìlèn bē bii mē bi le si fèè nī bì bugirēmikuu aa mmà'ànè a nsyê. ¹³ Nswon a mbo bo mē, “Bì ηwa'anē a mûm àηwà'ànē Nwĩ mē,

‘Bì ka yĩ ki twon ndā yà aa nī òdā òtsà'atē Nwĩ.’ Lā nì ghìrē mē i tigē m̄bē a adigē nlèentē bìyèrê!”

¹⁴ Bifè'ènè bo bì bìbwènkè le nzĩ òtsi'i yi wa ndāmà'anwĩ, a ghurè waa. ¹⁵ Bìlìi bì ηgǎηmà'anwĩ bo bì ηgǎηndi'i nòηsè yè mē innũtsyámbo jya jii mē à le ghìrē aa, ηki nyē bōō bya mē bi le ntswe wa ndāmà'anwĩ òtōηnē nī mē, “Hosiana a mbo Mu David!” aa mìtòηē myaa bāηnē òlwi lwĩ, ¹⁶ bo swon a mbo Yesu mē, “O yù'ù ànnù yù mē bōō bù swonē aa ε?”

Yesu a kwi'i mē, “fìηē; nì leè ηwa'à twon, a mûm àηwà'ànē Nwĩ mē,

‘Wò Nwĩ ò ghìrē mē mē tâ bōō bì bōrē bo bì bii bì burē aa ki nōηsē aa tâ bì ka mfa nigha'a nũi nī bōη m̄n̄sē aa a mbo wò' aa ε?”

¹⁷ Yesu à le ntigē mma'atē waa, m̄fē'ε ηghèε a ala'a Bethany, òlè ghū.

Ajàη yii mē Yesu à le nnij ndòò a atu àtĩ figè aà

(Mk. 11.12-14,20-24)

¹⁸ A bē mē a tìtugē a noò yii mē à le mbù ηka ηkūu ηghèε a Yerusalem aa, òjĩ i yanè yi. ¹⁹ A yē àtĩ figè yĩ mō'ō a mbèè m̄n̄jĩ, ηghèε ghū, kaa

wa'à fíntà ghu yə a njî, a bâñnè ñluu tsi'í ìyèñ ghu. A swon a mbô àtí ya mə, "Tâ ò yí ntsùù fíntà ì lǒ bú koonə!" Atí ya le kí mburə ñghensə nyoo ñkwo.

²⁰ Ngǎñyogəñnù jí ì le nyə ma yaà ànnù, ñyerə, ñswon mə, "A ghìrə àkè àtí yú a burə ñghesə ñkwo tsi'í lá aa ε?"

²¹ Yesu a kwi'i a mbo bò mə, "Mè swon tsi'í ànnù nîñkon a mbo bù mə, nì bə tswe nî àbìintii ì tsuu kí jìnkè bəə bon mbə nì ghìrə ànnù yù mə mè ghìrə a nú àtí figè yú aà. Kaa wa'á aa tsi'í ma yú ghìrə bə, bon mbə nì tɛ'è ñswon bə a mbô ñta'a ghú mə, 'Tso'ɔnə nlo faà ñghɛɛ nnàñə a múm ñkí miyaa,' bon wa ì ka kii lǒ ghèɛ nnàñ ghu. ²² Nì bə tswe nî àbìintii bon nì ka kí kwɛrə nî ñgǔñ innù tsìm jii mə nì betə nì a múm àtsà'atə Nwí aà."

*Abetə ñlon ada'a yii Yesu à le ntswe ni yu aà
(Mk. 11.27-33; Lk. 20.1-8)*

²³ Yesu à ghèè mē ñkuu a ndàmà'anwí bìlì bì ñgǎñmà'anwí bo bì bìtə bì ala'a zî ñtsi'í yi ghu a noò yii à le si dè'í annù Nwí aà, mbetə yi mə, "O ghìrə innù juà jii mə o ghìrə aa nî àda'a wo aa ε? A adà'a ma yú a mbo wò aa, a fa wò aa ε?"

²⁴ Yesu a kwi'i mə, "Mè ka kii betə ghuu nî àbetə, bɛɛ mə nì fa akwi'i a mbo mè bəə bon mè ka kii swonə a adigə yii mə mè lògə ada'a ya mə mè tswe nì yu a ñka ñghìrə ñnnù jù ghu aà.

²⁵ "Jon à le nlogə ada'a aa fə a ñka mmurə bə ñkí aa ε? A le nlo aa a mbo Nwí kè a mbo bè aa ε?"

Bo le nlògìnè ñka nswuŋə bo ni bo nswonə ni mə, “Mbə bǐ'inè swonə mə ‘A le nlò aa a mbo Nwǐ,’ bonə à ka swonə a mbo bǐ'inè mə, ‘Nǐ leè ñtigə wa'ǎ annǔ yǐ mə àle si swonə bii aa a ya aa ε?’ ²⁶ Kè mbə bǐ'inè swonə mə ‘A le nlò aa a mbo bə,’ bonə bǐ'inè aa ki bɔ'ɔ nnòò bə bù; ñlonə mə bə bǐtsim bii mə Jon à le mbə aa ñgàŋntoò Nwǐ.” ²⁷ Maa ajàn bo le ñtigə ñkwi'i mə, “Kaa bǐ'i sǐ zǐ.”

A tigə ñswonə a mbo bo mə, “Kaa mə ka wa'à ñú yǐ mə à fa ada'a mə ghǐrə ñǐ ñnnú jú ghu aa a mbo bù ki nswonə.”

Nǐghàà ñǐ nàà ñlonə bɔɔ mbàŋnə bi baa

²⁸ “Nǐ mòòntə mə akə aa ε? Nǔ yǐ mò'ɔ à le ntswe ni bɔɔ mbàŋnə bi baa, ñghεε nswonə a mbo yǐ ñtsyàmbǐi mə, ‘Mú ghà, ghεε mfà'à wa múm àkò mìlùlù sǐi.’ ²⁹ Mu wa a kwi'i mə, ‘Kaa mə ka wa'à ghèè.’ Lâ mbu ñkwà'àtə atú yi ñghεε. ³⁰ A le mbú ñghεε ntoo mu yǐ yǐ à ywe'e bi baa tsi'i maa ajàn; a kwi'i mə, ‘Wa mə ka ghèè, taà,’ la kaa wa'à yi bāŋnə ñghεε. ³¹ Aa ghuu mu a titì bɔɔ bya bi baa mə à le ñghǐrə annú yǐ mə taà yǐ à le si lòò aa ε?”

Bo swonə mə, “Aa yǐ ñtsyàmbǐi wâ.”

Yesu a swonə a mbo bo mə, “Mə swǒŋ tsi'i ànnú ññkonə a mbo bù mə, ñgǎŋkwɛrə bǐtax bo bǐ ñkwàrə ka yǐ fòò kuu a múm ànnú ñifò Nwǐ ti bù. ³² Nlonə mə Jon à le nzǐ a mbo bù ñdi'i ni mǎnjǐ yǐ à tsìnə aa kaa ñè wa'ǎ annǔ yi bǐi. Lâ ñgǎŋkwɛrə bǐtax bo bǐ ñkwàrə i bāŋnə mbii. Ka mə ñè le nyə annú ma yú aa, kaa ñè le ñwa'à mǎntì muu ki mbəŋkə mbii annú yi.

*Nìghàà nî nănaa nloŋ bìlensə bì akò mìlù'ù
(Mk. 12.1-12; Lk. 20.9-19)*

³³ “Nì yu'utə nìghàà nî nanaa nî mɔ'ɔ. Nù yí mɔ'ɔ à ɛ mbě akò mìlù'ù yí, n̄ji'i ŋkya ŋkarisə ghu, ŋki toŋ nìgho ni n̄ŋ mìlù'ù wa mùm ŋkyâ, m̄bɔɔ ndânìkàn yì bì ka ki tswe ghu i bɛ n̄ àkò ya aà. A ɛ ntigə nlensə akò ya a mbo bə, m̄fɛ'ɛ ŋghèè yí a atoo dàn. ³⁴ Nòò ŋkya m̄ntà mì ati mìlù'u mya à kù'ù m̄ə a toò ŋgàŋəfà'â jì m̄ə t̄a bì ghɛɛ ŋkwɛrə m̄ntà mì ati mìlù'ù mya mì mɔ'ɔ a mbo bìlensə bì akò byâ. ³⁵ Bìlensə bì akò bya ɛ ntswa ŋgàŋəfà'â jì jya, ŋghɔɔ yí mɔ'ɔ, n̄zwitə yí mɔ'ɔ, ŋki ntumntə yí mɔ'ɔ n̄i ŋgò'ò. ³⁶ A ɛ mbù n̄too ŋgàŋəfà'â j̄i i ɛ ŋgha'atə ntsya jì mb̄i jya. Bo bú ŋghirə tsí'í ŋḡŋḡŋ a nu bo. ³⁷ A n̄lw̄'isə, a tigə n̄too a mù yí m̄b̄an̄nè, n̄swonə ni m̄ə, ‘Bo ka bɔ'ɔtə mù ghà ghû.’ ³⁸ Lâ bə byâ yè m̄ə mu wa, n̄swonə bo ni bo m̄ə, ‘Aâ n̄j̄indá yí à ghúlà m̄ə, n̄i zi b̄'ìnə zwitə yí t̄a tigə jì n̄joò jì jù.’ ³⁹ Bì ɛ ntigə nlogə mu wa mma'a a abɛɛ wa n̄j̄im ŋkya mìlù'ù n̄zwitə yí.

⁴⁰ “Ma mùu ajàn n̄i m̄ɔ̀ntə m̄ə nòò yì m̄ə mb̄on̄ àkò mìlù'ù wa à ka yí b̄i aa, àa yí ghìrə m̄ə akə ni bìlensə bì akò bya aa ɛ?”

⁴¹ Bo kwi'i m̄ə, “Tsi'í annù n̄iŋkonè, à ka yí nan̄sə zwitə bìku bì kwe'èfò ma bya, i tigə lensə akò mìlù'ù ya a mbo b̄adàn b̄i m̄ə bì ka ki fa mii m̄ntà mì ati mìlù'ù mya a n̄i nòò yì à kù'ùnə aà.”

⁴² Yesu a bú n̄swonə a mbo bo m̄ə, “Nì lɛè wa'ă nìghàà ni Nw̄i nya twonə m̄ə ni swonə m̄ə: ‘Tsi'í ŋgò'ò ya m̄ə b̄ibɔɔ bì nda bì ɛ ntuu aa,

ì bèn̄j mē ñtigè ηγδò'ò ñìbuu ñi nda yì ñwè;
a ma yû ànnù aa a ghèrè Mmà'àmbì,
a bē ànnù yì yěyerə a mbo bĩ'ì.'

⁴³ “Ma mùu ajàn̄j mē tigè ñswon̄j a mbo bù mə,
'Bi ka yì kwèrə annù ñifò Nwĩ a mbo bù, i fa a
mbo bē bi atoo dān̄j bĩ bi ka ki koonə m̄ntà m̄i
m̄i ku'unə a m̄úm ànnù ñifò aà.’ [⁴⁴ N̄j̄ ȳi à ka
wǒ a ñ̄ ñγδò'ò ma yû aa, à ka bəgikə; kə bεε mə
i wo a nu ñù bəə bon̄j ñ̄ ka ghò'ò yì.”]*

⁴⁵ B̄l̄īi bi ñγǎñmà'anwĩ bo b̄i baFarisai lε nyu'u
m̄ighàà m̄i nàà m̄u aa, ñ̄zi mə Yesu à lε si ñghàà
ñlon̄j aà ñgaà yàà. ⁴⁶ Bo lε ñtigè ñka ñlɔɔ a ñtswā
yì, lâ m̄bɔ'ɔ ñnòò wa, ñlon̄j mə ñnòò wa i lε mbii
mə Yesu à bə aa ñtoò Nwĩ.

22

N̄ighàà ñ̄ n̄anaa ñlon̄j adina ñiyɔ'ɔ

(Lk. 14.15-24)

¹ Yesu a ghèè ñ̄ m̄b̄ī ñghaa a mbo bo ñi m̄ighàà
m̄i nanaa, ñswon̄j mə, ² “Annù ñifò aburə mbə bi
figìnè aa a ñi m̄fò yì mò'ɔ ȳi mə à lε ñkà'a adina
ñiyɔ'ɔ ñi m̄u yì yì m̄b̄āñnè, ³ ñtoò ñγǎñfà'â jì mə
tā b̄i ghεε ñtwoñ bē b̄i mə à lε ñtwoñə waa wa
adigə adina ñiyɔ'ɔ aà; lâ bē b̄i mə à lε ñtwoñə
waa aa kaa bo wa'à kòñ a ñz̄i. ⁴ A b̄u ñghεε ñ̄
m̄b̄ī ñtoò ñγǎñfà'â jì jì dān̄j, ñswon̄j a mbo bo
mə, 'Ñi ghεε ñswon̄j a mbo bē b̄i mə mē twòn̄jə
waa wa adigə adina aa mə, Yē ñ̄, ñòò adina wa
à kù'ù mē, mē wā m̄b̄òñ bo b̄i b̄ikau b̄i bi jε'ε
bi ñāñsə m̄fan̄kə aà, b̄i k̄i mē ñtan̄tə ñjòò tsim

21:42 Ps. 118.22-23 * **21:44** Kaa bē b̄i mò'ɔ si atii mà yû
ñjə.

nləə; nì zi wa adigə àdinà niyɔ'ò.' ⁵ Lâ bə bya mə bi le ntwonə aa, kaa bi le nwa'à waa lan̄tə. Mbaŋnə n̄ghèè n̄i waa bə a adigə bo, ȳi mò'ɔ a gheè yi a nsoo yu, ȳi mò'ɔ a gheè yi a adigə mitaa yu, ⁶ Abùgə yaa, bi tswâ n̄gǎnfà'à jya n̄ghɔɔ waa tsi'í a mbê ànnù n̄zwitə. ⁷ Ntɔŋ m̄fò wa i lwí si'í si'í, a too b̄isogyè, bi gheè n̄ta n̄gi'í a nu bə bya mə bi le nzwitə n̄gǎnfà'à ji jya aa, n̄ki ntɔɔ n̄jò'ò àla'à yàà. ⁸ Mfò wa a n̄gheè n̄i m̄b̄i n̄swon a mbô n̄gǎnfà'à ji mə, 'Nòò n̄ji àdinà niyɔ'ɔ wa à kù'ù m̄ê, lá bə b̄i mə m̄è twon̄ mə bi zi fàa adigə adinà niyɔ'ɔ aa, à ni b̄it̄iz̄i ìbòn̄ə. ⁹ Nì tigə n̄gheə la a atu m̄imf̄an̄nè n̄twon̄ b̄è b̄its̄im b̄i mə nì yə aa, mə bi zi fàa adigə adinà niyɔ'ò.' ¹⁰ Ma jyá n̄gǎnfà'à i f̄e'è n̄gheə a atu m̄in̄f̄an̄nè, n̄ghotə b̄è b̄its̄im b̄i mə bo le nyə aa, b̄i bi, bo bi b̄i siginè; maa ajàn̄ n̄dâ àdinà niyɔ'ɔ ya i luu nì b̄iḡi.

¹¹ "Lâ m̄fò wa à kùù m̄ê a n̄lèntə b̄iḡi b̄i bi le n̄tswe wa ndâ àdina aa, nyə n̄ù ȳi mò'ɔ ȳi mə kaa à le nwa'á atsè'è àdinà niyɔ'ɔ mà'à; ¹² m̄betə yi mə, 'Nsùkà'à ghà, ò tsyà aa mə akə, n̄kuu a adigə adinà niyɔ'ɔ t̄i àtsè'è niyɔ'ɔ aa ɛ?' Kaa n̄ù wa a wa'á n̄i ànnù ȳi àkwí'í tswé. ¹³ Mfò wa a swon̄ a mbo b̄itsè bi ndâ bi mə, 'Nì kwerə mbô mi bo bi m̄ikòr̄ê mi, mma'a yi a abeə a m̄um̄ m̄f̄i ìd̄iḡè; a adigə ȳi mə b̄è ka ȳi k̄i yè'è ghu i kure n̄i m̄isòn̄ê myaa aà.' ¹⁴ Nlon̄ mə bi twon̄ aa b̄è bí ghà'àtə, m̄baŋnə ntso'ɔ tsi'í m̄b̄um̄tə."

*Abetè n̄lon̄ ann̄ n̄tu b̄itax
(Lk. 20.20-26; Mk. 12.13-17)*

15 BaFarisai bi gheè n̄taŋ minàŋ a n̄swâ yi a ni n̄ghââ ni. 16 Bo toò ñgǎŋyøgênnù jyaa j̄i m̄o'c bo bi ñgǎŋnj̄m Herod ghu mbo, bi betè yi m̄, “N̄dì'innù, b̄i' i zi m̄, ànnù ȳi m̄ o d̄i' i aa, à n̄ ànnù n̄ŋkoŋè, ñk̄ii naŋs̄e n̄d̄i' i ni m̄anj̄i ȳi m̄ Nw̄i a lòc m̄ bè ka n̄swe ghu aa tsi' i ànnù n̄ŋkoŋè, ñkaa wa' à n̄ ñsi ñù l̄i; ñloŋ m̄ kaa ò si abwar̄e b̄e laŋt̄e. 17 Ts̄i' s̄oŋ, swoŋ a mbo bi' i, àyoò àm̄ònt̄e a ni m̄ ak̄e . A ku'un̄e ni n̄òŋs̄e ȳi' in̄e a ntu bitax a mbo Kaisa k̄e ñgaŋ aa ε?” 18 L̄a Yesu à z̄i àtaŋt̄e ȳi bi yaa, ñkwi' i a mbo bo m̄, “Ni lòc ñkwà' àn̄ê a gha aa a ya aa ε, a ñgàŋabagil̄e. 19 Ni d̄i' i aba' at̄e ñkab̄e ȳi m̄ ni tu tax ghu aa a mbo m̄.” Bo z̄i n̄e ȳi m̄o'c mfa ghu mb̄o? 20 Yesu a bet̄e waa m̄, “A tsw̄e àtu wo bo bi ñk̄m wo f̄a n̄ ñkab̄e aa ε?” 21 Bo kwi' i m̄, “Aa ȳi Kaisa.” Yesu a tiḡe ñswoŋ a mbo bo m̄, “Mala a b̄e m̄ n̄e ka mfa njoo j̄i m̄ à ni j̄i Kaisa aa a mbo Kaisa ñk̄ii mfa n̄e njoo j̄i m̄ à ni j̄i Nw̄i aa a mbo Nw̄i.” 22 Bo yù' u m̄e mala aa, ànnù a t̄s̄ȳa waa; bo ma' at̄e yi, ñgh̄eε waa.

*Annù ñloŋ ann̄ nyween̄e ni n̄iw̄o
(Mk. 12.18-27; Lk. 20.27-40)*

23 A b̄e tsi' i maa njwi, baSadukai b̄ii m̄e bi swoŋe ni m̄e kaa bè si a ni ñiwo yween̄e aa, bi z̄i a mbo Yesu, m̄bet̄e yi m̄, 24 “N̄dì'innù, Moses à ñe n̄swoŋ m̄, ‘Mb̄e ñù a kwo ti mu, ñd̄im ȳi a loḡe ñkwi' i ȳi, ñjwe b̄oc bo yu a mbo ñd̄im ȳi wa.’ 25 Ts̄i' s̄oŋ b̄oc b̄ima bi mb̄aŋn̄e bi s̄ambaa bi ñe n̄swe ghu faà; ȳi ñtsȳamb̄i a yo' ò m̄aŋgȳe ñkwo yi tigh̄e bo yu t̄swe n̄e m̄, m̄ma' at̄e m̄aŋgȳe wa

a mbô ñdîm yî. ²⁶ Abùgè bilîm bi bya bi nto'o bi logè mângyè wa yî mò'ɔ yî mò'ɔ, ñki ñkwokè waa ti mú. ²⁷ Mbânɲè jya tsim i kwòkè mē aa, mângyè wa a kî ñkwo yîi ɲgaa a ɲîm. ²⁸ Nòò yîi mē bē ka yî yweenə ni ɲìwo aa ta mângyè ghû à bē aa ɲgwê wò a titìi bɔɔ bi ma bù bi sàmbaa aa ε? Nlon mē bo bitsim bi le nyɔ'ɔ yi aà.”

²⁹ Yesu a kwi'i a mbo bo mē, “Annù yîi mē ɲì swòɲə aa kaa a sî ku'ùnè ɲlon mē kaa ɲì sî annù yîi mē a tswe a múm àɲwà'ànə Nwî aa zi, kaa wa'à mida'a mi Nwî ki nzi aà. ³⁰ Nlon mē nòò yîi bē ka yî yweenə ni ɲìwo aa, kaa baa yî wa'à kà ɲyɔ'ɔ, kaa wa'à bângyè a nda ɲyɔ'ɔ ka mfa, i bânɲə bē aa tsi'î tsó baangel a aburə. ³¹ Lâ ɲghεε nî ànnù a nyweenə ɲì ɲìwo, ɲì lèè ɲwa'a a annù yîi mē Nwî à le ɲɲwà'ànə a mbo bù aa twon, à ajàn mē a swɔɲ mē, ³² ‘Mè laa mbə Nwîngòn Abraham, mbə Nwîngòn Isaac, ñki mbə Nwîngòn Yakob aa ε’? Kaa à laa wa'à Nwîngòn bìku bi bē bē, à bē aa Nwîngòn bē bii bi tswe bitìi.” ³³ Nnòò bē wa i yù'ù mē aa, ɲyerə a nî ìnnù jii à le si dì'ì aà.

Ndî'i yî ɲwè yâ

(Mk. 12.28-34; Lk. 10.25-28)

³⁴ Nòò yîi mē baFarisai le nyu'u mē à kùtè mē mîntsù mi baSadukai aa, bo ghotè ɲzi. ³⁵ ɲù ɲìbò yî mò'ɔ, mbə ndî'ì ɲòɲsè, a betè yi nî àbetè a ɲkwà'ànə yu. ³⁶ “Ndî'ìnnù, ɲdî'i yî àkɔ'ò ɲtsirə a mum bìnòɲsè àa yu aa ε?”

³⁷ Yesu a kwi'i ghu mbo mæ, "Tigə kòŋə a Mmà'àmbi Nwĩŋòŋ ghò nĩ ntiì gho ì tsim, nĩ òntswèntiì yò ntsim, nĩ mìtsyê mo mìtsimè. ³⁸ Aa ndi'i yĩ àkò'ô òntsiřə ŋki mbə yĩ òntsyàmbi. ³⁹ Yii mæ ì yòŋtə aa, ì ki mbə ŋgĩŋ ŋgĩŋ tsò ma yũ. Tigə kòŋə a ndĩm ghò tsò ìbĩ nũ ghò. ⁴⁰ Bìnòŋsə bitsim, nĩ ìnnũ tsim jii mæ òtoo Nwĩ lə ŋgwà'ànə aa, ì tsuginə aa a nĩ òndi'i mà jũ ji baà."

Abetə òlɔŋ Ayɔ'ò Nwĩ wá
(Mk. 12.35-37; Lk. 20.41-44)

⁴¹ Tsò mæ baFarisai lə ŋghotə ntswe aa, Yesu a betə waa nĩ àbetə yuà: ⁴² "Nĩ mòòntə mæ akə nlon Ayɔ'ò Nwĩ wa aa ε? A bə aa mù wò aa ε?"

Bo kwi'i ghu mbo mæ, "A bə aa mu David."

⁴³ Yesu a betə waa mæ, "A tigə òntsyaa mæ akə mæ David, ònyon ajàn mæ Azwĩ Nwĩ a lə ntintə yi aa, mæ tâ à twonə yi nĩ Mmà'àmbi aa ε? Nlon mæ à lə nswon mæ,

⁴⁴ 'Mmà'àmbi a swon a mbô Mmà'àmbi ghà mæ, tswe a mbèè òkwεε mæ nĩ mà'à, ònywe'e a noò yii mæ mæ ka yĩ òŋsə ŋgàŋkibàà jò a nji'i mikòrə wò aà.'

⁴⁵ "Ma mùu ajàn mæ David a ka ntwonə yi nĩ Mmà'àmbi, a tigə mbu ntsyaa aa la mbə mu David aa ε?"

⁴⁶ Kaa òù òbò yĩ tsù à lə wa'à nĩ ànnù a ŋkwi'i tswé, kè òlɔginə maa njwi, kaa òù a wa'à nĩ yi nĩ ànnù yĩ tsu bú mæbetə nĩ àbetə.

23

Ajàn yìi mə Yesu à lɛ ɲwà'àsə ɲgǎɲndì'i nòɲsə bo bì baFarisai aà

(Mk. 12.38-39; Lk. 11.43,46; 20.45-46)

¹ Yesu a bəɲkə a mbo ɲnɔ̀dò bə wa bo bì ɲgǎɲyɛgə̀nnù ji ɲswon a mbo bo mə, ² “*ɲgǎɲndì'i nòɲsə bo bì baFarisai, bì tswe nì àlənə Moses.* ³ *Maa ajàn a ku'unə mə tâ nì ka nyu'unə nì waa ɲkii ɲghirə nì ɲnnù tsim jii bì swon a mbo bù aà, lâ ɲtsuu nì ɲnnù jii mə bo ghirə aa ki ghirə; ɲlon mə bo dì'i nì ɲnnù la kaa wa'à bəɲnə ɲghirə.* ⁴ *Bo kwərə nì ibè'è jii mə i dɪrə aa ɲnɔ̀ɲsə nì a mbìginə bə; la kaa bo bɪmbon wa'à nì a muswəbo ghu nòɲsə a ɲkwetə abè'è yā.* ⁵ *Bì ghirə ɲnnù tsim aa bə mə bə ka nyə waa; jyaa ibàa ɲgùù jii mə bì ɲwà'anə ɲighàà nì Nwì ɲinə ghu aa bo bì i jyaa itsənə itsə'è, bo ghirə i naɲsə mfan ɲkii nsa'a!* ⁶ *Bo kònə nì ɲlən jii i kɔ'ɔnə aa, a adigə àdinà, ɲkɔɲ a ntswe a nì ɲlən jii i tswe a mbii a ndəɲghòtə,* ⁷ *ɲkii ɲkɔɲə nì mə tâ bə ka ntsa'atə waa nì àghu'usə a nsaanə mɪtaa, ɲkii ɲkɔɲə nì mə bì ka ntwonə nì waa nì 'Rabbi.'*

⁸ *“Lâ nì tsuu lõ bii tâ ɲù à twonə ghuu nì 'rabbi,' ɲlon mə nì tswe nì Ndi'innù aa tsi'i yì mfuùrə, bù bitsim bəɲnə m̩bə aa bə bìlim bilimə.* ⁹ *Nì tsuu ɲù tsù fàa a atu nsye nì taà ghùu kii twonə, ɲlon mə nì tswe nì Tà aa tsi'i yì mfuùrə, yìi mə à tswe a aburə aa.* ¹⁰ *Nì tsuu kii bii tâ bàa ntwonə ghuu nì bimasà, ɲlon mə nì tswe nì Masà aa tsi'i yì mfuùrə, a bə Ayo'ò Nwì wā.* ¹¹ *ɲù yìi mə à kò'ɔnə a titii bù ɲtsyatə abùgə*

bê aa, tâ à baṅnə bə ɲɔ̀nàfà'â ghùù. ¹² Nù yĩ mə a ɲentə ni mbì nù yĩ aa, baa sigitə ni ghu, lâ ɲù yĩ mə a bəṅnə ɲsigisə nĩ mbì nù yĩ a nsye aa, baa bəṅnə ɲentə yi.

Yesu à tùú àbagìlè yaa

(Mk. 12.40; Lk. 11.39-42,52; 20.47)

¹³ “Lâ ɲgi'i yĩ ɲwè a mbo bù, mba ɲgǎɲndi'i nòɲsè, bo bì ba Farisai, ɲgǎɲabagìlè! Nloɲ mə ni tsetə abà'a annù nifɔ̃ aburə a nsi bè. Kaa bù bumbɔɲ kaa ni wa'à ghu kuu, kaa wa'à kɪ mma'atə bê bii mə bi kòɲə ɲkuu aa mə bì kuu ghu! [¹⁴ ɲgi'i yĩ ɲwè a mbo bù mba ɲgǎɲndi'i nòɲsè bo bì baFarisai, ɲgǎɲabagìlè! Ni ni'i ni bìkwĩ'i bi bāngyɛ, ɲkwerə nĩ ɲjoò jyaa ni mla'à myaa, mbagilə ntsa'atə nĩ Nwĩ nĩ idanə mighàà. Ma mùu ajan, wā ɲgi'i yĩ ì ka yĩ kuu a nu bù aa ì ka yĩ swèrè!”*]

¹⁵ “ɲgi'i yĩ ɲwè a mbo bù mba, ɲgǎɲndi'i nòɲsè bo bì baFarisai, ɲgǎɲabagìlè! Bù bii mə ni too ni bì miyàà, ɲghɛɛ ni a itoo itoo, a nyə mə mbə ni ghìrè ɲù yĩ m̃fùùrè a bii ànnùnwi yuu, nòò yii mə ni ghìrè mē a bəɲkè mbii aa, ni bāɲnə ɲghìrə a ku'ùnə bə ɲkuu a mɔ'ɔ Satan, ɲtsyatə ghuu.

¹⁶ “ɲgi'i yĩ ɲwè a mbo bù mba, bĩtsyàsə bii bi fə'ə aà, ni dɪ'i mə, ‘Nù à bə kàa nĩ ìkũm ndâmà'anwĩ, boɲ ɲkàa mà ya ì tsyâ àdànə dānə; lâ ɲù à bə kàa ni ìkũm atii gold yii a tswe a ndâmà'anwĩ aa, boɲ à tswe ni ɲlèə akàà ma yâ.’

¹⁷ Bù itirè jii ì ki mfə'ə aa! Ni zi mə a kò'ònə yuu

* **23:14** Kaa bè bi mɔ'ɔ sɪ atii yuà niɲə.

aa ε, àtìi gold ya kè òdàmà'anwĩ ya yĩi mə i ghìrə atii gold ya a tigè àyoo aba'atè aa ε? ¹⁸ Nì kii nswonə ni mə, 'Nù à bə kàà ni nìkèntè ni mɔ'ɔ ni mà'anwĩ, boŋ àkàà ma ya a tsya yi a dàŋè dàŋè; la mbə òu a baŋnə ŋkàà nî òjoo mmà'anwĩ jii mə i nɔŋ wa nìkèntə aa, boŋ à tswe nì òlèè àkàà ma yâ.' ¹⁹ Bù bifè'ènnè! Ayii mə a kɔ'ɔnə aa, à ni yuu aa ε, àyoo mmà'anwĩ ya, kè nìkèntè ni mmà'a Nwĩ nya mə ni ghìrə àyoo mmà'anwĩ ya a tigè àyoo yii a laa màŋsè aa ε? ²⁰ Maa ajàn, òu yii mə a kàà ni nìkèntè ni mmà'anwĩ aa, a kàà aa nì nìkèntè nya bo bì òjoo tsim jii mə i nɔŋ ghu aà; ²¹ Nù yii mə a kii ŋkaa nî òdàmà'anwĩ aa, a kàà aa nì òda ya bo bì yu wa yii à tswe ghu aà; ²² òu yii mə a kii ŋkaa nî àbùrè aa, a kàà aa nì àbèrè Nwĩ bo bì yu wa yii mə à òaŋnə wa nî àbèrè aà.

²³ "Ŋgi'i yĩ òwè a mbo bú ŋgãŋndi'i nòŋsè bo bì baFarisai, ŋgãŋabagilè! Nì yàtè bàmboèrè bí kè'èkè tsi'i tsɔ̀ bì mint, ni dill, ni cumin, jii à nî òjoo àghò'ò aa, itii nìghum, mfa nî àtìi yĩ fùurè a mbo Nwĩ, mbaŋnə mmà'atè nî ònnù jì wè jii mə i tswe a mum nòŋsè, tsi'i tsɔ̀ annù yii mə atsinə aa, bo bì òko m̀l̀l̀ŋnè, nî àbiiintii; boŋ nì laa mfà'à nî ònnù ma jù tsi'i tsim kaa wa'a nî jì mɔ'ɔ mà'atè. ²⁴ Bìtsyàsè bii bì fə'ə aà! Nì kεε firinji a ni m̀l̀l̀'ù m̀baŋnə nno nî ləŋə ghu bò'ò!

²⁵ "Ŋgi'i yĩ òwè a mbo bú ŋgãŋndi'i nòŋsè bo bì baFarisai, ŋgãŋabagilè! Nlon mə ni lògè nî noò òsì'i nî òdɔŋ bo bì àkaŋ tsi'i a abεε abεε, lá mùm yĩ i bàŋnè òluu nî òyèrə bo bì àghè'ènnè.

²⁶ Bù baFarisai, bifè'ènnè, nì foo nlògìnè òsì'i

mûm ñdɔŋ ya bo bì àkanŋ ya ya'a, bonŋ nŋim àbèè ì ka bõŋ laa.

²⁷ “Nŋi'i yĩ ñwè a mbo bũ ñgãŋndi'i nòŋsè bo bì baFarisai, ñgãŋabagilè! Nì bə aa tsi'ĩ tsõ mäsye mii mə bi yɔ'ɔ nî mbèè yĩ m̄fù'ù, mbɔŋə nì a ñkirə tsi'ĩ àbèè abεε, la ò tì kuu ghu mum, mi bāŋnè ñluu nî ìkwèε iku bē bo bì ñjoo jii mə i s̄i laa aà. ²⁸ Aa ñgĩŋ ñgĩŋ ajàn yii mə nì kirə abεε aà, tsi'ĩ tsõ bē bii mə ànnù yaa a tsinə, lâ bi tì kuu a mûm ñtiì bù, nì luu nì àbagilè nî ìnnù jì bî.

*Yesu à swõŋ ñgi'i yii ì ka zî a mbo bo aà
(Lk. 11.47-51)*

²⁹ “Nŋi'i yĩ ñwè a mbo bũ ñgãŋndi'i nòŋsè bo bì baFarisai, ñgãŋabagilè! Nlonŋ mə nì bɔɔ nì mäsye mi ñgãŋntoo Nwî, ñkii nnaŋsə nlonŋtə nì mäsye mi bē bii ìnnù jyaa i tsinə aa, ³⁰ nswonŋə nì mə, ‘Bî'ĩ lε mbaa tswe aa a noò bità bi bîtaà bi'i bonŋ kaa bî'ĩ lε wa'ă abô yi'i niŋ a nsaansə àləə ñgãŋntoo Nwî.’ ³¹ Ma mùu ajàn nì figitè aa mə nì biyêfê buu búmbɔŋ mə nì laa mbə bɔɔ bi bē bii mə bi lε nzwitə ñgãŋntoo Nwî aà. ³² Nì ghεε la nì mb̄i m̄maŋsə afà'a yii mə bità bi bîtaà buu lε nlògìnè aà. ³³ Bũ nô, bũ bɔɔ bi bîmwe'enə, mbə nì tsyâ aa mə akə ñkhə a ñkuu a mɔ'ɔ Satan aa ε? ³⁴ Mbə yii mə a bə ma mùu ajàn aa, mə too nî ñgãŋntoo Nwî bo bì ñgãŋmitsyè, nî ñgãŋndi'i nòŋsè, bî mɔ'ɔ bii mə nì ka zwitə a ajàn mə nì ka kwèentè waa a ati bāŋnè bāŋnè aa, i bāŋnə ghòò bî mɔ'ɔ a ndāŋghotə bù, i kii ki tso'ɔ nî àkòrê yaa, i yòŋè nî waa a nî ìla'a jii bo khè ñghεε ghu aà, ³⁵ tã tâ àləə bē bii ànnù

yaa a tsinø, mø ni lε nzwitø waa ti ghǒ bo fansø ànnù aa, nìlɔginø ni yǐ Abel ñghεε nywe'e ni yi Zacharias mu Barachiah, yǐi mø ni lε nzwitø, a titǐi ndâmà'anwǐ bo bì nìkèntè ni mà'anwǐ aa, tâ à kuu a atu bù. ³⁶ Mè swǒñ a mbo bù tsi'í annù nñkonj mø, ñjo innù ma jù ì ka kuu a atu nìwàà ni bē buà.

*Ajàñ yǐi mø Yesu à lε ñkòñø Yerusalem àà
(Lk. 13.34-35)*

³⁷ “Wεε! Yerusalem, Yerusalem! O zwitø ni ñgǎñntoo Nwǐ, ñtumntø ñî bē bǐi mø bi too a mbo wò aa nì ñgò'ò! Ñgààjǐ ghà'àtè mø lòò mē mø mø ghotø bɔɔ buu, tsó mø mǎñgu a ghotø bɔɔ bi a ñjǐ'í mibǎ yu aà. Lâ kaa nì wa'à bǐi! ³⁸ Yê nì bi mè'è mø ndâ yùù ì tigè ñghεε ñî m̀fùmndùgè. ³⁹ Mè swǒñ a mbo bù mø kaa nì ka wa'à gha bù ñyø, ì ywe'e a noð yǐi mø nì ka yǐ tigø swonjø ñimø ‘Bǐ'inè gha'asø yu wa yǐi mø a zǐ ñî ìkǔm Mmà'àmbi aà!’ ”

24

*Ajàñ yǐi mø Yesu à lε ñghàà ñlonj annù nsà'a
Ndâmà'a Nwǐ aà
(Mk. 13.1-2; Lk. 21.5-6)*

¹ Yesu à fε'è mē wa ndâmà'anwǐ ñka ñghεε, ñgǎñyøgènnù ji ì zǐ, ñdǐ'í ndâmà'anwǐ ya mø tâ à yø ajàñ yǐi mø bi lε nanjə mbɔɔ tsi'í siginè aà. ² A bǎñnè ñkwǐ'í a mbo bo mø, “Tigø nì nanjə nyø, kè a sǐ la bø aa ε? Mè swǒñ tsi'í ànnù nñkonj a mbo bù mø, Kaa tsi'í ñgò'ò yǐ m̀fùùrè kaa ì ka

yǐ wa'à a atu yǐ mɔ'ɔ bú nɔŋə. Bì ka yǐ sà'à tsi'í tsìm mà'ànə a nsyê.”

*Annũ nyə ŋgí'í bo bì ajàŋ mə bì ka yǐ kǐ tso'ɔ akorə bɔɔ bì Kristo aà
(Mk. 13.3-14; Lk. 21.7-19)*

³ Yesu à ghèè mē ñtswe a nsye a atu nta'a Olive, ñgǎnyəgənnù jì jya i zǐ ghu mbèè a tswê tsi'í bo bo, mbetə yǐ mə, “Nanşə nwoŋ tâ bǐ'í yu'u, ñnnù ma jû i ka yǐ fè'è aa a noò àkə aa ε? Alənsə yǐ mə a ka yǐ dǐ'í a noò ñzi ghò bo bì noò ñlwǐ'í mǐbi aa à ka yǐ bə aa akə aa ε?”

⁴ Yesu a kwi'í mə, “Nì ka ntsyəsə ghuu ntsee lõ lèè tâ ñù tsù à bwe'esə ghuu. ⁵ Bè bǐ ghà'àtə ka yǐ kǐ zǐ a nǐ ñkùm gha i swonə ñi mə, ‘Wa mè bè aa Ayo'ò Nwǐ wá,’ i bwe'esə nǐ bè bǐ ghà'àtə. ⁶ Nǐ ka yǐ kǐ yu'u mə bì mà'a ntsò, i kǐi yu'u nǐ fǐswonə ñlon mǐntsò. Lâ ñi yǐ tǐ yu'u, ñi tsuu kǐ bɔ'ɔ, ñlon mə ma jû ñnnù i tswè ñi mǐfè'ê, lâ kaa a wa'à bə aa mə noò ñlwǐ'í mǐbi wa à kù'u mē. ⁷ Nlon mə ñtoo i ka yǐ kǐ mà'a ntsò bo bì jǐ mɔ'ɔ, tâ ñtoo jǐi mə bifò bu'utə aa tâ i kǐ ŋka ma'anə bo bì jǐ mɔ'ɔ; tâ mǐkwenə à kuu a ala'à. Tâ ñsyə i tsiginə nǐ a idigə idigə. ⁸ Ma jû ñnnũ tsìm i ka yǐ bə aa tsò ajàŋ yǐi maburə à lògìnə a nyu'u ñyanə a noò yǐi à tsigə aà.

⁹ “Bì ka yǐ tswa ghuu i fa a mbo bè tâ bì ñin ŋgí'í yǐ ñwè a nu bù kè i zwitə ghuu. Mbǐ ñtsìm i ka yǐ kǐ bàə ghuu ñlon ñkùm ghá. ¹⁰ Bè bǐ ghà'àtə ka yǐ mà'àtə abǐinti yaa, i fèè nǐ waa bo ñi bo, i kǐi bànə nǐ waa. ¹¹ Ngǎntoo Nwǐ mbwe'esə jǐ ghà'àtə i ka yǐ fè'ε i kǐ bwe'esə nǐ bè bǐ ghà'àtə. ¹² Ǫbǐ i ka yǐ gha'a si'í tâ àkòŋnə bə bǐ ghà'àtə à

bɔrɔ. ¹³ Lâ nù yï à tswa ntì yi nywe'ə a nlwĩ'í aa, à ka yï yweenə. ¹⁴ Bi ka yï swon̄ ntoo yï sigìnè yú ñlon̄ annù nifɔ aburə a mbô mbí n̄tsim̄, tâ ì bə àyəfə a mbo ñgwè'è mu ñ̄ n̄tsim̄, mbon̄ tâ noò ñlwĩ'í m̄bi à zi.

*Annù yï ñswèrə ñswerə yâ
(Mk. 13.14-23; Lk. 21.20-24)*

¹⁵ “Nì ka yï yə annù yï swèrə ñswerə ya mə ñgàn̄ntoo Nwĩ Daniel à le nswon̄ə aa tâ à tswe wa Adigə yï Làà man̄sə. (Tâ nù yï a twon̄ annù yuà aa tâ à nan̄sə nyu'u nzi.) ¹⁶ Bεε mə nì yə ma mùu ajàn̄, tâ bə b̄i mə bi tswe a ala'a Yudea aa bì fε'ε ñkhəkè ñkɔ'ɔ ñghεε a itu m̄nta'à. ¹⁷ Tâ nù yï à tswe a atu nda aa, tâ à tsee lõ b̄ sigə ì kuu a nlògə ñjoð jì j̄i ì tswe a m̄m̄ nda aà. ¹⁸ Tâ nù yï mə à tswe a m̄m̄ ñsòò aa tâ à tsuu b̄ b̄i a nlògə àkutè yi. ¹⁹ Wεε! N̄gi'ì b̄imaburə bi ato'o bo bì yï b̄i mə bi n̄on̄sə b̄ɔɔ maa n̄ ñ̄jwi ma jya aà! ²⁰ Nì ka n̄tsa'atə Nwĩ tâ ñnnù ma j̄ú ì yi n̄tsuu fè'ε aa a noò m̄fə'ə, kè a n̄jw̄iñgòñè. ²¹ Nlon̄ mə ñgi'ì yï ì ka yï tswe maà noò aa ì ka yï swèrə ì tsyá ñgi'ì n̄tsim̄ yï ì leè m̄fε'ε nlògìnè a noò yï mə Nwĩ à le nan̄sə m̄bi, ì kɔ'ɔ ywe'e tsitsòñè. Kaa yï dàn̄ ì ka yï wa'à bù m̄fε'ε tsó ma yú. ²² Lâ Nwĩ à ka yï kwyètə nduu ñ̄jwi mà j̄ú ñlon̄ ñkwitu b̄ bi b̄i à tsó'ò aà. A s̄i laa bə bon̄ kaa nù tsù à ka yï wa'a yweenə.

²³ “Mbə nù a zi tì swon̄ə a mbo bù mə, ‘Yê, Ayo'ò Nwĩ wa à ghuà!’ kè ‘Yê, à wĩ!’ n̄i tsee annù yï a swon̄ aa lõ b̄i. ²⁴ Nlon̄ mə b̄Ayo'ò Nwĩ bi mbwe'esè bo bì ñgàn̄ntoo Nwi mbwe'esè

i ka yĩ fè'ε i ki ghìrè nî ilense innù jĩ wè bo bì ìnnũtsyâmbo a mbwe'esə bè ghu, i tε'ε ki ywe'etə nì a mbwe'esə tsi'ĩ bè bii mə Nwĩ à tsò'ɔ aà. ²⁵ Yê nì, wa mè swòŋ mē a mbo bù m̀bɔŋ tá nòò ma wa a ku'u.

²⁶ “Maa ajàn, m̀bə bè yi ka nswonə nì a mbo bù mə, ‘Yê, wa à tswe a atu nta'a miwèè miwèè,’ nì tseè ghu ghèè; kè bi swonə mə, ‘Yê, à tswe a mùm nja'a nda jĩ mum,’ nì tsee lõ bii. ²⁷ Nlon mə ànnũ nzi Mu Nù a ka yĩ bè aa tsi'ĩ tsò ajàn mə mbəŋ ɲwà' à a mbĩ nsà'a nòò ɲkà'á yi wa i ta ɲghèè ɲywe'e a mbi ntso nòò aà.

²⁸ “Adìgə yĩi mə àkwo ayoo a nɔŋ ghu aa, bìbu'ùmbìrè ghotə ghu.

*Ajàŋ mə Mu Nù à ka yĩ bũ bìi aà
(Mk. 13.24-27; Lk. 21.25-28)*

²⁹ “Njwi ɲgi'ì mà jya i ka yĩ ghèsə ki mè aa, tá nìnòò à fii, kaa tá sàŋ à wa'á bù ɲka nta, tá mìnjòn mi ka nlo a aburə ɲwokə nì a nsyê, tá bì tsiğə ida'a tsim jii i tswe a aburə aà. ³⁰ Maa noò tá àlènsə Mu Nù tá à fε'ε a aburə, tá ɲgwè'è mu ɲù ǹtsim a nsyε tá à yə'ə, nyə Mu ɲù tá à zi nì a mùm m̀bà'á àbùrè nì midà'á nì nìgha'a nĩ wè. ³¹ Ntàn Nwĩ i ka yĩ ghàà nì tii, tá à too baangel bi a nì m̀bèè mbi ji nìkwà mə tá bo ghεε ɲghotə bê bi bìi mə à tsò'ɔ aa, ǹloginə a m̀bèè m̀bì yĩ mò'ɔ ɲghεε ǹlwĩ'isə nì yĩ mò'ô.

*Annù yĩi mə m̀bə bi yəgə nì àti figè aà
(Mk. 13.28-31; Lk. 21.29-33)*

³² “Tá nì yəgə annù a nì àti figè. A yi m̀bə a noò yĩi ntaà ji i fi'isə mə iyèn jĩ fii aa, nì zi mə

nòò ntsũ mbèŋ à tìgə a abô. ³³ A kî mbə ni a ŋgĩŋ ŋgĩŋ mə, mbə ni yĩ nyə innu juà tsim, ni zi mə à zĩ mē ŋkoontə, ntigə aa tsi'ĩ a ntsũbù'ù. ³⁴ Mè swoŋ tsi'ĩ annu nĩŋkoŋ a mbo bù mə, kaa nìwàà ni bê nuà ni ka wa'à tsysà ti ghə mə innu ma jũ tsim i fè'è mē. ³⁵ Abùrè bô nsye ka yĩ tsysà, lâ kaa tâ nìghaà na ni wa'à tsysà.

*Kaa ñu tsu à si njwi ya kè noò ma wa zĩ.
(Mk. 13.32-37; Lk. 17.26-30,34-36)*

³⁶ “Kaa ñu tsu à sǐ njwi kè noò wa zĩ, kaa tsi'ĩ baangel bii bi tswe a aburə aa, kè Mú. A ki nzi tsi'i Tà yuyu. ³⁷ Ajàn yii mə a le mbə wa noò Noah aa, àa àjàŋ yii a ka yĩ kii bə a nòò yii mə Mu Nù à ka yĩ ki zĩ aà. ³⁸ Tsi'ĩ tsǒ mə a le mbə wa noò mbəŋ mỳàa mbèŋ wa a fè'ε aa, bè le si ji ŋkii nno, nyo'okə ni bəŋgyè, ŋkii mfa nĩ bɔɔ byaa a nda nìyo'ɔ, ñywe'e wa njwi mə Noah à le ŋkuu wa mûm àbaŋ aà, ³⁹ kaa wa'a annu tsu zĩ, ñywe'e wá noò mə mỳàa mbèŋ wa à le nzĩ ñye'ε waa aà. Aà àjàŋ yii mə a ka yĩ kii bə a noò yii mə Mu Nù à ka yĩ zĩ aà. ⁴⁰ Mbànè ji baa i ka yĩ ki fà'à a afò tâ bi yi nlògè yĩ mǐfùùrè mma'atə yĩ mò'ô. ⁴¹ Bəŋgyè bi baa ka yĩ tswe adigə ŋghò'ô àbaa tâ bi zi nlògè yĩ mǐfùùrè mma'atə yĩ mò'ô. ⁴² Maa ajàn, ni ka ntsyesə ghuu nloŋ mə kaa ni si njwi ya yii mə Mmà'àmbi ghùu à ka zĩ ghu aa zĩ. ⁴³ Nì zi tâ à laa mə, mbəŋ ndá wa à le mbaa zi a noò yii mə nyèrə à ka zĩ ghu nĩtugə aa boŋ à tswe nikerè ŋka be ndá yĩ ya mə tâ ñyərə wa à tsee zĩ bəgə i kuu ghu. ⁴⁴ Maa ajàn, ni ka ŋkii

ntaŋtə nû juu, nloŋ mə Mu Nù à ka yĩ zĩ aa a noò
yĩ mə kaa nì sì zĩ aà.

*Annù nloŋ ngàŋàfà' à yĩ mə fà' à nî òtì yì tsìm
bo bì ògàŋàfà' à yĩ m̀bì*
(Lk. 12:41-45)

⁴⁵ “Ngàŋàfà' à yĩ a fà' à nî òtì yì tsìm òkì ntswe
nì m̀tsyè aa, yĩ mə masà yĩ à lèè mə tâ à ka
nlentə ndâ yĩ, òka mfa nì m̀jì a mbo banda bya
a nì nòò yĩ a kù'ùnə aa, à nì wò aa ε? ⁴⁶ Mbɔɔnə
a mbo ngàŋàfà' à ma wa mə mbə masà yĩ a ka
mbii nyə a ghìrè maa ajàŋè. ⁴⁷ Mè swon tsi'ĩ
annù n̄ŋkoŋ a mbo bù mə, taà yĩ wa à ka tigə
ghìrè mə à ka nlentə njoò jì tsi'ĩ tsìmè. ⁴⁸ Lâ
mbə ngàŋàfà' à yĩ m̀bì wa a swon a mbo ibii nú
yì mə, ‘Masà ghà à ka tìgə’ ⁴⁹ òloginə òka ngħɔɔ
ngǎŋfà' à jya jì m̀ɔ'ɔ, òjì, nno, mbaanə, ⁵⁰ bon
masà yĩ wa à ka zĩ a njwi yĩ à sì nii yu'utə aa,
bo a nì nòò yĩ kaa à sì zì aa, ⁵¹ i n̄ŋ njo ghu nu,
i lògè yì i lèè bo bì ògàŋabagilè; maa adigə b̄
yè'è ghu òkii kurə nì m̀s̀òŋè myaa.”

25

N̄ghàà n̄ n̄naa nloŋ bɔɔ ng̀d̀d̀ bì n̄gh̀m̀è

¹ “Bì'inè figinə annù nif̄ aburə nì bɔɔ ng̀d̀d̀
bì n̄ghum b̄i bì lè n̄lògè b̄lâm byaa ngħεε a
mbòò ndòò n̄yɔ'ɔ ghu. ² Bì bì ntaà lè n̄j̄ntè,
b̄i bì ntaà bì b̄ŋnè n̄tsyəsə. ³ Bì aj̄ntè bya lè
n̄lògè b̄lâm byaa kaa k̄i'ì b̄ywe'e bì m̄ghurə
bì dàn bú n̄tugitə. ⁴ Lâ bì tsyəsə bya lè n̄tugitə
b̄ywe'e bì m̄ghurə bì dàn. ⁵ Tsò mə ndoo n̄yɔ'ɔ
wa à lè n̄tìgè a nzi aa, bo bitsim lè n̄tsiŋ filo

mbwiin̄kə. ⁶ Lâ à bè mē nī n̄t̄ī ìtugə, bè t̄oŋnè n̄swon̄ mə, 'Wa ndoo n̄yɔ'ɔ wa à z̄i mē, n̄ gh̄irə b̄i'ìnè f̄e'ε n̄tsi'i yi.' ⁷ Bɔɔ ŋgòò bya b̄itsim̄ l̄e mb̄in̄nè, ñkɔ'otə n̄i m̄in̄k̄irè mi b̄ilâm byaa. ⁸ B̄i j̄in̄tè bya swon̄ a mbo b̄i m̄itsyè bya mə, 'Fa n̄i yi'i n̄i m̄ighurè n̄lon̄ mə b̄ilâm bi'i bw̄enə ŋgh̄eε.' ⁹ Lâ b̄i m̄itsyè bya kwi'i a mbo bo mə, 'Mbə b̄i'ĩ fa bon̄ kaa mi ka wa'à a mbo b̄i'ìnè b̄itsim̄ ku'ùnè. N̄i gh̄eε a mbô ñḡan̄mitaa nyuu muu ghu.' ¹⁰ Bô lò mē ñgh̄eε a nyuu, ñdoo n̄yɔ'ɔ wa a z̄i. N̄lɔgə b̄e b̄ii bi l̄e n̄tan̄tə n̄u yàà n̄tigə nyu'utə aa bo bo kuu ŋgh̄èè waa wa adigə ñi n̄yɔ'ɔ n̄tsetə n̄tsündâ. ¹¹ Ab̄an̄tè a bè mē, bɔɔ ŋgòò bya b̄i m̄ɔ'ɔ k̄i n̄zi, n̄tigə n̄twon̄ə n̄swon̄ə n̄i mə 'Mmà'àmbi, mà'àmbi, ña'a n̄tsündâ a mbo b̄i'ĩ.' ¹² Lâ ñdoo n̄yɔ'ɔ wa a kwi'i a mbo bo mə, 'Mè sw̄on̄ annu n̄ikon̄ a mbo bù mə kaa mē s̄i gh̄uu z̄i. ¹³ Ma mùu aj̄an̄ n̄i tswe n̄ik̄erè ñka mbe n̄lon̄ mə kaa n̄i s̄i njwi ya k̄é ab̄an̄tè noò ya z̄i.'

*N̄ighàà n̄i n̄anaa n̄lon̄ ŋḡan̄fà'à ji tarè
(Lk. 19.11-27)*

¹⁴ "Maà noò a ka ȳi bə aa ts̄o ñu ȳi à l̄e s̄i gh̄èè a n̄ighaa a ndisyà n̄twon̄ ŋḡan̄fà'à ji, m̄fa n̄joò ji a mbo bo. ¹⁵ A mbo ȳi m̄ò'ɔ, a fa b̄italent bi n̄taà.* Ñgh̄eε a mbo ȳi m̄ò'ɔ m̄fa bi baa, ñki n̄tigə m̄fa ȳi m̄ò'otə a mbo ȳi m̄ò'ô. N̄yatə nyòn̄ aa a n̄i m̄it̄ī myaa, n̄tigə ŋgh̄eε yi wa a n̄ighaa. ¹⁶ N̄u wa mə à l̄e ñkw̄erə b̄italent bi n̄taà, à l̄e mburə ŋgh̄eε ñka n̄tan̄ə m̄itaa n̄i bu. Ab̄ī a yon̄ ghu mbə b̄italent bi n̄taà. ¹⁷ Wa ȳi à l̄e ñkw̄erə b̄italent bi baa aa,

* **25:15** Talent ȳi m̄fùùrè à l̄e n̄tsyatə 500,000 frs.

à le ŋki ŋghɛ ntaŋə mɪtaa ni bu, àbɪ̃ a kî ñyɔŋ ghu, mbə bɪtalent bi baà. ¹⁸ La wa yï mə à le ŋkwɛrə talent yï m̄fùùrə aa, à le mbàŋnə ñghɛ nton nsyɛ ntwɪŋ ŋkabə taà yï ya ghu. ¹⁹ Agha'a a lɛ̀ è ñsa'a, taà wàà wa a bĩ wa a nighaa, ntwonə waa mə bo bo tswe a nsyɛ nlɛ̀ntə annũ ŋkabə yá. ²⁰ Wa mə à le ŋkwɛrə bɪtalent bi ntaà aa, à le ntsyà ñtəə a nsyɛ nswon mə, 'Taà, ò le mfa aa bɪtalent bi ntaà a mbo mə, mə fù'ù mē bi ntaà ŋku'usə ghu.' ²¹ Taà yï wa a swon ghu mbo mə, 'O ghìrə sigìnə mbă ŋgàŋàfà'á ghá yï sigìnə yï à tsyèsə aà. Ajàŋə mə ò lɛ̀ntə ayoo yï kə'ətə̀ nì ñtĩ ghò tsimə aa, mə aa lèè ghò tá ò ka nlentə j̃i ghà'ətə̀. Tigə ŋkuu nzĩ tá s̃i ka ndoritə.' ²² Wa yï à le ŋkwɛrə bɪtalent bi baa aa, à le ŋki ntsyà ntəə yï ŋgaa nswon mə, 'Taà ghà, ò k̃i fa aa bɪtalent bi baa a mbo mə, mə bù mē m̄fu'u bi baa ŋkù'usə ghu, bi bulà.' ²³ Taà yï wa a swon ghu mbo mə, 'Wa ò ghìrə sigìnə m̄ba ŋgàŋàfà'á ghà yï ñsigìnə yï à tsyèsə aà. Ajàŋə mə ò k̃i lɛ̀ntə ayoo yï kə'ətə̀ nì ñtĩ ghò tsimə aa, mə aa tigə lèè ghò tá ò tigə nlentə j̃i ghà'ətə̀. Kuu nzĩ tá s̃i ka ndoritə.' ²⁴ Wa yï mə à le ŋkwɛrə a talent yï m̄fùùrə aa, à le ntsyà ñtəə, nswon mə, 'Taà, mə zi ghò mə ò ñi àtintə ñù, m̄fu'u ni m̄ji a adigə yï kaa ò s̃i ghu bē, ñk̃i kya ti ghə ò bwĩ'í. ²⁵ Mə k̃i s̃i bɔ'ɔ ñi ghò, ñghɛ̀ ñton nsyɛ nniŋə a talent ghò wa ghu. Kò, ayoo yï à ni à yo aa a yùlà.' ²⁶ Lá, táfà'á yï wa a swon ghu mbo mə, 'Abɔrikə ŋgàŋàfà'á yï mb̃i! O le nzi mə mə fù'ù ti ghə mə be, ŋk̃i ŋkya ti ghə mə bwĩ'i, ²⁷ bon ò le mbaa ñghɛ̀ ñləə ŋkabə yà ya a ndánlèə ñkabə, tà mə ti bĩ, mə kwɛrə ayoo

yii a nî àyaa nî àbĩĩ ghu. ²⁸ Tsĩtsòŋ, tâ nî kwere a talent gha wa ghu mbo mfa a mbo ñu wa mæ à tswe ni bitalent bi nighum aa. ²⁹ Nlon mæ, a mbo ñu ñtsim yii à tswe nî ñjoo aa, bi aa kù'ùsè tá à tswe ni ju ì gha'a. Lâ, ñu yii mæ à sî nî ñjoo tswê aa, bi ka kwere, i kwere mûntsirè yii à tswe ni ghu aa. ³⁰ Nghεε nî ndě àbɔrikə ɲgàŋàfà'à ghù, nî ma'a yi a abεε a múm nĩfi ìdìgè; a adìgə yii mæ bě yè'è ñkure ni mìsòŋê myaa ghu aa.'

Annũ ntsɔ'ɔtə mĩsa'a a noð ñlwĩ'ĩ ñjĩmè.

³¹ “Nòò yii mæ Mu Nù à ka yĩ zĩ, a mum ñigha'a yu bo bì baangel bitsim aa, à ka yi ɲaŋnə nî àbèrè nifò yĩ wè. ³² Itoo itsim i ka yĩ tigə ghotə tswe ghu nsi, tâ à yatə waa mbèè baa tsi'ĩ tsò ajàn mæ ntsèmbi a yàrə mbinjèrè nfi'isə ni a titi mbindɔŋ aa. ³³ I tigə lèə mbinjèrè jya a abo yu yĩ mà'à, i bāŋnə lèə ji ndɔŋ jya a abo yu yĩ ñkwàbè. ³⁴ Tâ mĩfò wa a tigə nswon a mbo bè bya mæ bi tswe a abo yu yĩ mà'à aa mæ, ‘Nì zi mbâ bê bĩ mæ Taà ghà à ñŋ mbɔɔnə a nu bù aa, ñzi nji nĩ annù nifò yii bi le ntantə nləə a mbo bù ñlòginə a ñlòginé mbi aa. ³⁵ Nlon mæ nji ì le si yaŋə nàa, nì fa miji a mbo mè. Nji ñkĩ i kâ yaŋə nàa, nì fá ñkĩ à mbo mè. Mè bê ñgì, nì kwere ghâ. ³⁶ Mè tswé ñswèrè ñswèrè, nì fá àtsè'è a mbo mè. Mè kâ ñghɔɔ, nì lèntè ñìghòò nâ. Mè tswé a ndâtsaŋ, nì lèntè ghâ.’ ³⁷ Maa noò, tâ bè bya mæ ànnù yaa a tsinə aa tâ bì betə yi mæ, ‘Mmà'àmbi, bĩ'ĩ le nyə gho aa a fə, ñji i kâ ñyaŋə noo, bĩ'ĩ jε'è gho, kè ñki mfa ayoo yĩ nò a mbo wò a jaŋə nji ñki le si yaŋə nò aa ε?

38 Bǐ'í le nyə gho aa fə ò bê ñgǐ bǐ'í kwērè gho, kè ò tswé ñswèrè bǐ'í wε'è àtsè'è a nu wò aa ε?
 39 Bǐ'í le nlèntè ñghòò no aa fə, kè ñkǐ lentè gho a ndátsan aa fə aa ε?' 40 Tâ mǐfò wa a kwi'i a mbo bo mə, 'Mè swòn a mbo bù tsi'í annù ñíkon mə, àjànə mə nì le ñghìrè ma ya annù a nu mumaà ghà ghú yí mò'ò yǐ à kè'ə nsigə nlwi'i aa, nì le ghìrè aa a nu mə.'

41 "A ñghèe a nì bè bya bǐi mə bi tswe a abo yu yí ñkwàbè aa, â swonə a mbo bo mə, 'Lǒ nì ghuu a mbèe mə mba ñgǎñdòò, ñghèe ñkuu nì mò'ò tì mè wa yǐ bi ñansə a mbo Devil bo bì baangel bi aà. 42 Nlon mə ñjǐ ì le si yanə nàa kaa nì wa'ǎ miji a mbo mè fâ; ñjǐ ñkǐ ì kâ ñyanə nàa, kaa nì kǐ'í ayoo yǐ nò a mbo mè fâ. 43 Mè le mbə ñgǐ kaa nì kǐ'í gha kwērè; mə tswé ñswèrè ñswèrè kaa nì wa'ǎ atsè'è a nu mə wε'è. Mə ghòò kaa nì kǐ'í ñghòò na lèntè. Mə tswé a ndátsan, kaa nì kǐ'í gha ghantè.' 44 Tâ bo kǐ mbetə yi mə, 'Mmà'àmbí, bǐ'í le nyə gho aa fə, ñjǐ ì yanə noo, kè ñjǐ ñkǐ ì yanə noo, kè ò kǐ mbə ñgǐ, kè ò kǐ ñtswe ñswèrè ñswèrè, kè ñkǐ ñghòò, kè ñkǐ ñtswe a ndátsan kaa bǐ'í kǐ'í annù tsu a nu wò ghìrè aa ε?' 45 Bon à ka kwi'i a mbo bo mə, 'Mè swòn a mbo bù tsi'í annù ñíkon mə, àjànə mə nì le ñkǐ'í a nu ghúlà yí mò'ò yǐ à kè'ə nsigə nlwi'isə aa ghìrè aa, kaa nì le ñkǐ'í aa a nu mə kǐ ñghìrə.' 46 Tâ bo tigə nlo ñghèe, ñghèe ñkuu a nì ñjo tì mè ya. Tâ bè bǐi mə ànnù yaa a tsinə aa tâ bo banə ñkuu a mûm ñtswéntì yǐ ì lwǐ'í ñíkonè aà."

26

Ajan̄ yïi mæ bi lɛ ntaŋ ànnù atu Yesu aà
(Mk. 14.1-2; Lk. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Yesu à màŋsè mê a ndî'î ìnnù ma jû, òswon̄ə a mbô ñgǎnyəgênnù ji mæ, “Nì zi mæ ² ñjwî Passa ì tswè aa a ñjîm ñjwi ji baà. Bì ka fa Mu Nù, tâ bì logè ñghèè ñkweèntè a ati bàŋnèbàŋnè.”

³ Maà nòò, bìlîi bi ñgǎŋmà'a Nwî, a bò'ò ni bità bi ala'a bo lɛ mbòontè a ntò'ò ñgàn̄mà'anwi yî ñwè mæ bi lɛ si twon̄ə ni Kaifas aa, ⁴ a ntaŋè a ajan̄ mæ bo ka ñe'esè tswa Yesu ghèè zwitè aà. ⁵ Lâ bo lɛ nswon̄ə mæ, “A bon̄ə mæ tâ bì'inè tsuu ma yuà ànnù fàa ñjwî Passa ghìrè ñlon̄ə mæ mbè bì'inè tswa yi bon̄ə fikòrè ka fè'è a titîi bè ì bùurè idigè.”

Ajan̄ yïi mæ màngyè yî mò'ò à lɛ nyò'ò Yesu ni mighurè aà
(Mk. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶ Yesu à lɛ ntswe a Bethany a nda Simon yïi mæ à lèè mbè ñúkikwen aa ñka ji, ⁷ màngyè yî mò'ò a zî ghu mbèè, ni mighurè mî lùmtè mi antìndùù mî sigìnè ñî ñtsîŋ ñgò'ò alabasta. A zî mæ aa, ñlògè mighurè mya ntswentè nyò'ò atu Yesu ghu. ⁸ Ñgǎnyəgênnù Yesu bo yə, mîntôn̄ə myaa mi lwî, bo betè mæ, “A nàŋsè nta ñgi'i ni mighurè mù laà aa a ya?” ⁹ Nlon̄ə mæ mbè bì logè mighurè mà mù ñfee ñî ñkabè yî ñwè mfa a mbo ñgàn̄əmfumè aa ε?

¹⁰ Yesu a yu'ù à àjàŋ yïi mæ bo ghàà laà aa, ñswon̄ə a mbo bo mè, “Nì fa ñgi'i a mbo màngyè ghù aa a ya ε? Nì sî zi mæ à ñî ànnù yî sigìnè

mə à ghìrə a nu mè aa ε? ¹¹ Ngàñêmfumə i tswe a titii bù aa bìnòò bîtsimè, lâ kaa mè ka wa'a a titii bu aa a ñgòñ bìnòò bîtsim tswê. ¹² A yɔ'ɔ gha nì mighurə mù, ñnañsə aa nú yà m̀bɔñ tá nòò ñtwĩñê ghà à ku'u. ¹³ Mè swonj a mbo bù tsi'ĩ ànnù n̄ñkɔñ mə, a n̄ ñgǔñ idìgə tsim j̄ii mə bi ka yĩ ki swonjə n̄ ñtoo yĩ ñsigìnè yũ ghu fàa mbi aa, bi ka yi kii ki swonjə n̄ ànnù yuà mə m̀angyè ghuà à ghìrə a nu mè aà, ñwa'atə n̄ yi.”

Ajanj ȳii mə Judas a le mbii mə yu ka fèè Yesu aà

(Mk. 14.10-11; Lk. 22.3-6)

¹⁴ Ma mùu noò ñù yĩ mò'ɔ a titii ñgǎñyogènnù Yesu jya n̄ìghùm ñtsò baa mə bi le si twonjə n̄i Judas Iscariot aa, a ghèè a mbèè bìl̄ii bi ñgǎñmà'a Nwĩ ¹⁵ ñswonj a mbo bo mə: “Mbə mè fee Yesu a mbo bù boñ n̄i ka fa akə a mbo mè aa ε?” Bìl̄ii bi ñgǎñmà'a Nwĩ bya bo lòò ìbà'atə ñkabə Silva mighum mi ntarə mfa ghu mbô. ¹⁶ Nlɔginə maà noò Judas à le si tigə nlɔɔ n̄i m̄an̄j̄i ȳii mə mbə yu tsyâ ghu mfee Yesu.

Ajanj ȳii mə Yesu bo bì ñgǎñyogènnù ji le n̄ji mij̄i mə Passa aà

(Mt. 26.17-25; Lk. 22.7-14,21-23; Jn. 13.21-30)

¹⁷ A bə a njwi yĩ ñtsyà m̀b̄ii a njwi ñkurê àbaa ti kɔ'ɔ, ñgǎñyogènnù Yesu i z̄i m̀betə ghu mbo mə, “O lòò mə bì nañsə aa yuu adigə a mbo wò tă tá ò ji mij̄i mi Passa ghu aa ε?”

¹⁸ Yesu a kwi'i a mbo bo mə, “N̄i ghèè a mbèè ñù k̄ikyè a múm àla'a, ñswonj ghu mbo mə, ‘N̄d̄i'innù à swòñ mə nòò ghà à kù'ù m̄ê. Wa

mè ka ji miji mi Passa bi'i bi ñgǎnyəgənnù ja aa a nda wò.' "

¹⁹ Ngǎnyəgənnù Yesu jya i kî ñghεε ñghìrè tsi'í wa ajàn mə Yesu à swòŋə aà, ñnaŋsə njoo nji Passa jyâ.

²⁰ Nòò ñkwêfò à kù'ù mê, a tswe a atu atetè ñka ji bo bi ñgǎnyəgənnù ji jya ñìghúm ñtsò baà.

²¹ Bó kà mə aa nji, Yesu a swòŋ a mbo bo mə, "Mè swòŋə a mbo bù tsi'í annù nî ñkoŋ mə, ñù yí mò'ɔ a titii bù à ka ghìrə fèè ghâ."

²² Bo le mburə njəŋə si'i si'i a nyu'u annù ma yu, ñtigə nloginə ñka mbetə nî Yesu yi mò'ɔ, yi mò'ɔ mə, "Mmà'àmbi, à ni mè aa ε?"

²³ Yesu a kwi'i a mbo bo mə, "Ñù yii mə bi'i yu ji, a ñiŋè nî àbô yi bi'iyu a akan yí fùùrè aa, à ka ghìrə fèè ghâ. ²⁴ Lâ ànnù ma yû a ka yə Mu Ñù aa tsi'í à ajàn yii mə bi ñwa'anə a múm àŋwà'ànə Nwî ñlonŋ ñgaa yí aà. Ñgi'i yí ñswèrè ñswerə a nu ñù yii à fèè Mu Ñu aà. Lâ a le mbaa mbòŋ mə tâ bi tsee ajàn ñù ma yû lô burə jwe, jwe bê."

²⁵ Judas mə a le ntswe nî mífèe yi aa, a kî mbetə yii ñgaa mə, "Rabbi, tigə kaa ò si aa gha swòŋə aa ε?" Yesu a kwi'i ghu mbo mə, "O swòŋ mê!"

Ntarə Mmà'àmbi

(Mk. 14.22-26; Lk. 22.14-20; 1 Kor. 11.23-25)

²⁶ Bo kà maa nji, Yesu a logè àbaa, mfa mbi'ikə a mbo Nwî, mbatə, mfa a mbô ñgǎnyəgənnù ji jya, ñswòŋ mə: "Kò ñkurə nì; à nî ìbii nù gha i ghuâ."

²⁷ Mbu ntigə nlogə ndòŋ mîlù'ù, mfa mbi'ikə a mbo Nwî, mfa a mbo bo, nswòŋ mə, "Kò nô

nì bu bitsìmè. ²⁸ A nî àlèè nû ya â yuà, àlèè ñwàrê àkàà yîi mē bì ka saansē atu bè bì ghà'atè aà. ²⁹ Mè swõñ a mbo bù tsi'í annù nîñkonj mē, ñlõginè tsìtsòñ, kaa mè ka yi wa'à mìlù'ù bú ñno, nywe'e a ñjwí yîi mē mè ka yí bú no mìlù'ù mî fii bì'inè a múm ànnù nifò Taà ghà a aburè aà.”

³⁰ Bo yèè ìkòò, ñfè'è ñkò'ò ñghèè a atu nta'a Olive.

Ajàñ yîi mē Yesu à lè nswonj mē Peta à ka tuu yi aà

(Mk. 14.27-31; Lk. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³¹ Bo kò'ò mē ñywe'e ghu, Yesu a swonj a mbo bo mē, “Bù tsi'í bitsìm, nì ka ghìrè mà'atè gha khèkè nîtugè sîi, ñlonj mē a tswe a múm àñwà'ànè Nwî mē, ‘Mè ka zwitè ntsèèmbi tâ àkàrè mbinjèrê yi tâ à ja'anè.’ ³² Lâ nòò yîi mē mè ka yí yweenè nì ñìwo aa, mè ka yí tsyá a mbii bù, ì fòò ñghèè a Galilea.”

³³ Peta swonj ghu mbo mē, “Mbè bè bitsìm tē'è kî mà'atè nî ghò mà'atè khè bonj kaa mbè mè wa'à gho mà'atè bê.”

³⁴ Yesu a kwi'i ghu mbo mē, “Mè swõñ a mbo wò tsi'í ànnù nîñkonj mē, tsi'í nìtugè sîi, m̀bonj tâ àñkègè tâ à tɔñ bonj ò tuù mē ghá ñgàà ji tarè.”

³⁵ Peta a kwi'i mē, “À tē'è kî bè bê ànnù ñìwo bonj mè ka kwo bì'ò; kaa m̀bè mè wa'à gho tuù.”

Ñgãñyøgênnù Yesu jyá tsìm bo lè ñkî nswonj tsi'í maa ajàñè.

Ajàŋ yïi mə Yesu a le ntsà'atə Nwî a Getsemane aà

(Mk. 14.32-42; Lk. 22.39-46)

³⁶ Yesu a bɔ'ɔ ni ŋǎŋyɛgəŋnù ji jya ghèè mə nywe'e a adigə yï mò'ɔ yï mə bi le si twonə ni Getsemane aa, Yesu a swon a mbo bo mə, “Nì tswe faà, tâ mè ghɛɛ ntsà'atə Nwî fii.” ³⁷ Yesu à kà mə aa ŋghɛɛ aa, ñlògè Peta a bɔ'ɔ ni bɔɔ bi Zebedee bya bi baà. Nú yï ì le ñlògìnè ñka mbi'i, ñtìi yi ì luu nî àjəŋnè. ³⁸ Yesu a swon a mbo bo mə, “Ajəŋnè a luu a ntii mè si'i mburə mbə tsi'i a nzwitə mè; nì tswe faà, ñtswe ñikìrè bi'inè.”

³⁹ A ma'atə waa, ŋghentə a mbiï, ñwo nnòŋə a nsye a kuu kuu, ñtsa'atə Nwî ñswon mə, “Taà ghà, mbə mánjì a tswe ghu, O ghìrè mə tâ ñdôn ñgi'i yuà ì tsyá. Lá mə kôn aa ŋghìrə annù yï mə o lòò aà, kaa wa'ă bə ànnù yï mə mə lòò aa bə.”

⁴⁰ A biinè mbiï ŋghèè a mbɛɛ ŋǎŋyɛgəŋnù ji jya ñyə bo bitsim bwï. A twonɔtə Peta m̀betə ghu mbo mə, “Mbə nì wa'à ñikərè bi'inè a ni àbàŋtə noò yï fùurè tswé aa ɛ? ⁴¹ Nì ka ntswe ñikərè ñtsa'atə nî Nwî ta wa'ă a ñkìrè Satan lô ñwo; mè zi mə ntii ghuu ì lòò ŋghìrə ànnù yï a ku'unə aà, lá nyanú yùù ì bəŋnè m̀bɔrə.”

⁴² Yesu a ma'atə waa, m̀bu ŋghèè ñtsa'atə Nwî mə, “Taà ghà, mbə a bə yï mə mánjì kaa à s̀ ghu tswé a ñkwɛrə ndôn ñgi'i yù a mbo mè, tá tâ mè tsuu no, O tìgè ñghìrə bə ànnù yï mə o lòò aà.” ⁴³ A bú mbiï ŋghèè, ñyə ŋǎŋyɛgəŋnù ji jya ì burè kì bwii tsi'ï bwï, ñlon mə fìlo le ñluu a mi'i bo aà.

44 A ma'atè waa mbu nghèè ntsa'atè a Nwí a nî ñgàà yíi mæ ì ywe'e ji tarè aa, m̀bu nswon tsi'í ànnù ya yíi mæ a le mfòò ñswon a mbíi aà ghu mbô. 45 Á mànsè mē, m̀bu mbíi wa a mbèè ngǎnyègēnnù ji jya, ñswon a mbo bo mæ, “Nì burè ka kì bwii tsi'í bwíi, m̀míintè nî ghuu aa ε? Wa nòò à tigè a abô; bi fèè mæ Mu Nù a mbo bè bì bì. 46 Bìnnè nì tâ bí'inè ghεε, wa ñù yíi mæ à fèè gha aa, à zì mē.”

Ajàñ yíi mæ bí le ntswa Yesu aà

(Mk. 14.43-52; Lk. 22.47-53; Jn. 18.3-12)

47 Yesu à kà mæ aa nghaa laà, kaa mburè ti mànsè, Judas, ñù yí mò'ò wa a tití ngǎnyègēnnù Yesu jya ñìghúm ñtsò baa, a burè ñzi bo bì ñnòò bē yí ghà'atè mæ bílii bí ngǎnmà'a Nwi nî ñgǎndí'i nònsè bo bí bità bí ala'a bo le ntoo. Bo le ntugitè nwi ñtsò nì m̀bu'ù. 48 Judas, yíi mæ à le mfèè yi aa, à le mfa alènsè a mbo bo mæ, “Nù yíi mæ mæ ka ghèè non mighègè mi aa, bon à nì ghu; nì banè yi.”

49 Á zì mē, m̀burè ntsinè nghεε a mbèè Yesu, ñnon mighègè mi, ñswon ghu mbo mæ, “Rabbi, mæ tsà'atè nî ghô.”

50 Yesu a kwi'i ghu mbo mæ, “Nsú ghà, ghìrè annù yíi mæ ò tswe nî ñghìrè aà.” Bè bya mæ bo bì Judas le nzí aa, bo tigè m̀banè Yesu. 51 Bo banè mē yi aa, ñgànyègēnnù yí wa yí mò'ò a tso'ò munwi yí ñkwye atòñnè abù'u ngànmà'a Nwí yí ñwè ghu nlo'osè. 52 Yesu a swon ghu mbo mæ, “Nìñè munwi ghò wa fu a mba'à, ñlon mæ ñù yíi mæ à sònè munwi a mba'a aa, a ka yí kii

kwo aa tsi'i nìwo ni munwi. ⁵³ O sè zi mē mbē mē betē Taà ghà a tsyāsè nda bîmânjòn bi baangel bii mē bi tsyatē ntsù'ù nighûm ntsò baà aa, tsi'i tsìtsòn tã bì zi ñkwetē gha aa ε? ⁵⁴ Mbē mē ghìrē ma mùu ajañ boñ kaa ànnù yïi mē àñwà'ànē Nwî a swoñ aa, kaa a ka wa'à nî ànnù nîkoñ fè'è."

⁵⁵ Yesu à ghàà mē laà aa, m̀bēñ mbetē nòò bē bya mē, "Nî zi nì nwi ntsò a b̀ò'ò nì m̀bu'u aa a ntswa mē tsò nì zi a m̀bañnē àngâmighee aa ε? Tigē mē kì si tswe bi'inē a Ndâma'anwî aa a njwi njwi ndì'ì nì ghuu, kaa nì wa'à gha tswa aa a ya aa ε? ⁵⁶ Lã ìnnù ma jû tsim i fè'ε aa, a nlwensē nìghàà nîi mē ñgãñntoo Nwî i le ñwà'ànē aà."

Ñgãñyogēnnù Yesu jyâ tsim i tigē m̀ma'atē yi ñkhəkē waa.

Ajàñ yïi mē ñgãñndasa'a le ntsò'otē isa'a Yesu aà
(Mk. 14.53-65; Lk. 22.54-55,63-71; Jn. 18.13-14,19-24)

⁵⁷ Bē bya mē bi le ntswa Yesu aa le ntigē nlogē yi ñghεε nì ghu a nda Kaifas, ñgãñmà'a Nwî yî ñwē, a adigē yïi mē ñgãñdì'i nòñsē nì bità bi ala'a le ñghotē ghu aà. ⁵⁸ Peta à le si tigē nyoñē a njim, n̄tē n̄i n̄i a sà'a agha'à. A yòn mē ñywe'e a ndùgē Kaifas laa, ñkuu ntswe a nsàñàbēē bo bì ñgãñmbē ñdâmà'anwî a nyô ànnù yïi mē bi ka ghìrē a nu Yesu aà. ⁵⁹ Bilìi bi ñgãñmà'a Nwî bo bì ñgãñndasa'a le si loo nì m̀ânjì yïi mē mbē bē swòñ ìbàñnēnnù a atu Yeesô tã bo tsya ghu nzwitē yi. ⁶⁰ Lã kaa wa'à yē, ka mē b̄iyəfē bi abãñnēnnù b̄i ghà'atē le mfè'è n̄tswεε ìbàñnēnnù ghu atu aà. Ñgãñabañnēnnù

jya jĩ mɔ'ɔ ji baa i fe'è ñtəwə nswon mə: ⁶¹ “Mbâ ghulà à le nswon mə yu tswe nì àdà'á a nsà'a ñdámà'anwĩ i bú ghùrə fu a ñjĩm ñjwi ji tarə.”

⁶² Ñgànjà'a Nwĩ yĩ ñwè a biñnè ñtəwə mbetə Yesu mə, “O si ñi ànnù yĩ tsu a kwi'i tswé? O swǒŋ mə akə ñi ñnnù jú mə bi swonə a atu wò aa ε?” ⁶³ Yesu a təwə kaa wa'á yi kwε'è. Kaifas a bú ñswon ghu mbo mə, “Kàà ñi ñkùm Nwĩ yĩ à tswe ntì aa mə o swon aa tsi'ĩ ànnù ñĩkon mə ò ñi Ayo'ò Nwĩ wa mə à ñi Mu Nwĩ aa le?”

⁶⁴ Yesu a kwi'i ghu mbo mə, “O swòn mə. A ñghèe ghu, mə swǒŋ a mbo bù mə, ñloginə tsĩtsɔŋ, ñi ka yə Mu Nù tá à tswe a mbèè ñikwεε Nwĩ yĩ mə à tswe ñi mĩdà'á aa ñi mà'á, ñlo a aburə nsigə ñi a múm m̀bà'á.”

⁶⁵ A kwi'ĩ mə laà, ñgànjà'a Nwĩ yĩ ñwè wa a satə ñtsə'è ji, ñswon mə, “A bègìtə Nwĩ! Ñi yù'ú àjàŋ yĩ mə à bègìtə Nwĩ aà. Bì'ìnè bù ñlɔɔ ñi biyɔfə aa, a ya aa ε? ⁶⁶ Kè ñi wà'atə mə akə le?”

Bo bitsim bo kwi'i mə, “A ku'unə mə tá à kwo.”

⁶⁷ Bo swòn mə laà aa, ñloginə ntigə tsee m̀tɔwɔyε ghu nsi, ñghɔɔ ñii, bí mɔ'ɔ bi fe'è ñii, m̀betə ñii ñi mə: ⁶⁸ “Tsǒ mə ò swǒŋ mə ò ñi Ayo'ò Nwĩ aa, twi ñú yĩ mə à fèε gho aà.”

Ajàŋ yĩ mə Peta à le ntuu Yesu aà

(Mk. 14.66-72; Lk. 22.56-62; Jn. 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Maa noò Peta a tswé wa nsànjàbèè. Ñgànjàfà'a Kaifas yĩ m̀angyè yĩ mò'ɔ a zĩ ñyə yi, m̀betə yi mə: “Tigə ò ghìrə mbaa ñki ntswe bu Yesu mu baGalilea wa aa ε?”

⁷⁰ Peta a tuu a nsi mi'i bo bitsim, nswon mə, “Kaa mə sǐ annù yǐi mə o swon aa zǐ.” ⁷¹ Peta à ghàà mē mùu ajàn aa, mǐfè'è ñghεε a ntsùbù'ù. A fè'è mē, ñgàñàfà' à yǐ mǎngyè yǐ dǎn a bú ñyə yǐ, nswon a mbo bə bya mə bo bo lε ntəə aa mə, “Nù ghulà à ghìrə ntswe bo Yesu mu Naaserə wâ.”

⁷² Peta a ku'ùsè ñtuu, ñkaa nswon mə, “Kaa mə sǐ ñù ma wǐ zǐ.”

⁷³ Mu fǐbàntè à bù mē ñghèə ki bə, bə bya mə bo bì Peta lε ntəə aa, bú nswon ghu mbo mə, “O lòò aà nswon mə kaa ò si ñgàñyégəñnù Yesu yǐ mò'ò bə? Mǎnjǐ yǐi mə o ghàà ghu aa, a dì'ì mə bu Yesu lo aa adìgè yǐ fùùrè.”

⁷⁴ Peta a logìnè ñtigə ñkaa nswonə ni mə, “Kaa mə sǐ ñù yǐ zǐ. Bεε a bə yǐi mə mə swonə aa àbǎñnənnù, Nwǐ ññ ñdòò a atu mə.”

Tsi'ǐ maa noò àñkègè a tɔñè. ⁷⁵ Àñkègè wá à tɔñ mē, Peta a wa'atè ànnù ya yǐi mə Yesu à ghìrə nswon ghu mbo aa mə, “Mbɔñ tâ àñkègè à tɔñ, lε boñ ò tùù mē ghâ ñgàà ji tarè”. A wà'atè mē, mǐfè'ε ñghèè ñyə'ə tsi'ǐ a mbê ànnù.

27

*Ajàn yǐi mə bì lε ñghèè ñi Yesu a nsi Pilato aà.
(Mk. 15.1; Lk. 23.1-3; Jn. 18.28-32)*

¹ Abèè fù'ù mē, bilii bì ñgǎñmà'a Nwǐ bitsim a bò'ò ni bità bì ala'a bitsim bo boontè a ntantə ajàn yǐi mə bo ka zwitə Yesu aà. ² Bô tantè mē mǎmǎnsə, ñkwerə mbô mi Yesu, ñlogə yǐ ñghεε mfa a mbo Pilato, mə à lε mbə Gùmnàà aà.

A àjàn yǐi mə Judas à lε ñkwo aà

³ Judas mə à ɛ mfèè Yesu aa, à yè mə ajàn yï mə bi swon mə bi ka zwitə Yesu aà, ntiì yi i sa'à yi, a ɔgè ibatə ɲkabə silva jya mighum mi ntarə ɲghèè mfa fu a mbo bìlìi bi ɲgǎɲmà'a Nwĩ a bò'ɔ ni bità bi ala'a, nswon a mbo bo mə, ⁴ “Mè ghìrê ibi nlon mə mè fèe ɲû tighê mə à ghìrê ànnù yï bi yï tsu aà!” Bo kwi'i ghu mbo mə, “Ma ya a yə yi aa ni àkè? A ka zi wô zi ànnù yï mə ò ka ghìrè ni yu aà.”

⁵ Judas a ma'à ɲkabə ya a mûm ndâmà'anwĩ, mfe'ɛ ɲghèè nlonə.

⁶ Bìlìi bi ɲgǎɲmà'a Nwĩ bya bi bwèè ɲkabə ya nswon mə, “Nòɲsè yĩ'inè à dī'i mə kaa à si ku'unè mə tâ bi ləə ajànə ɲkabə ma yû a mûm àbàa ɲkabè ndânwĩ nlon mə à nî ɲkabè àləə aà.” ⁷ Bo swon mē laà aa, ntswe a nsye ɲghàànə, nlogə ɲkabə ya ɲghèè nyuu adigə ɲû mbòɔ bantòɔ ghu, tâ bi ka ntwinə ní bìgìi ghu. ⁸ Nzi nywe'e sii, bi twonə adigə mayû aa ni Adigə Aləè.

⁹ Ma yû ànnù a kî mfe'ɛ mbòontè nî ànnù yï mə ɲgǎɲntoò Nwi Jeremiah à ɛ nswon aà, mə, “Bi ɛ nlogə ibatə ɲkabə silva jya mighum mi ntarə mə bɔɔ bi baIsrael ɛ ntaɲ mə bi ka yi tu a atu yu ma wa aa, ¹⁰ ɲghèè nyuu adigə ɲû mbòɔ bantòɔ ghu, tsi'ĩ a ajàn yï mə Mmà'àmbi à ɛ nswonə a mbo mə aà.”

Pilato à betə ìnnù a mbo Yesu

¹¹ Bìlìi bi ɲgǎɲmà'a Nwĩ bya ni bi bità bi ala'a bya bo tigè nlogə Yesu ɲghèè ni ghu a nsi

Gûmnàà. Gûmnàà a betè yi mē, “O bē aa m̀fò baYuda aa ε?” Yesu a kwi'i mē, “O swòṅ mē!”
 12 Bìlìi bi ṅǎṅmà'a Nwĩ a bò'ɔ ni bìtà bi ala'a bo le niṅ innù a nu Yesu a nsi Pilato. La Yesu a na'à waa bitsìm.

13 Pilato a tigè m̀betə ghu mbo mē, “O si ndùu innù jù mē bi swòṅ ni mē ò ghìrə aa yu'u?”

14 Annù a le mburə ntsya Gûmnàà tsi'ì tsysà a nyə mē kaa Yesu à le ṅwa'à ànnù yĩ tsu burə ṅkwikwi'i bē aà.

*A jàṅ yĩ mē bi le ntsərè mē bì zwiṭə Yesu aà
 (Mk. 15.2-5; Lk. 23.13-25; Jn. 18.28-38)*

15 A le mbə nòṅsə Gûmnàà mē a yi mbə njwĩ Passa aa a fi'isè ṅgàṅàtsaṅ yĩ m̀fùùrè yĩ mē bē le ṅkòṅ aa mfa a mbo bo. 16 Ma mùu noò ṅgàṅàtsaṅ yĩ m̀'ɔ à le ntswe a atsàṅ mē bē bì ghà'àtè bi le nzi yi, bi twòṅè nii ni Barabas. 17 Nnòò bē bya bi ghòtè mē aa, Pilato a betè waa mē, “Nì kóṅ mē tâ mē fi'isə aa wò mfa a mbo bù, Barabas kè Yesu mē bi twòṅè ni Ayo'ò Nwĩ aa le?” 18 Pilato à le mbetə ma mùu ajàṅ aa, nloṅ mē à le nzi mē â le ṅghìrə àghè'èṅè mē tâ baYuda tswa Yesu nzi mfa ghu mbo aà.

19 Pilato à tswè mē a aləṅə nsa'a m̀isa'a, ṅgwê yĩ a toò ṅkìi ghu nu mē, “Sì'i mbô mo wa a nu ṅù wâ, òlòṅ mē kaa à s̃ì annù yĩ tsu f̀ansè aà. Mè swòṅ laà aa òlòṅ mē ṅjèè yĩ m̀bì ì ghìrə nle gha s̃ì a ṅgaa yu.”

20 Lá bìlìi bi ṅǎṅmà'a Nwĩ a bò'ɔ ni bìtà bi ala'a bi totè bē bya mē tâ bì betə Pilato tâ fi'isə Barabas tă tâ bì baṅṅə nzwitə Yesu. 21 Gûmnàà

a bû ñku'usə mbetə waa mə, “A titii bè buà bi baa, nì lòo mə tâ mè ma'atə aa ghuu?” Bo kwi'i bitsim mə, tâ bì fi'isə Barabas.

²² Pilato a bû mbetə waa mə, “Nì lòo mə tâ mè tigə nghirə aa mə akə nì Yesu ghú mə bi twonə nì Ayo'ò Nwĩ aa ε?” Bo tɔɔnè ñswon mə, “Ta bì kweentə yì a ati bə̀nə̀bə̀nə̀.”

²³ Pilato betə mə, “Nì lòo mə bì kweentə yi aa a ya? Annù yì bi yìi mə à bù'ù aa à nì àkè aa ε?” Lá bo bû ñku'usə ntɔɔnə ghaa bə nì mətii ñswon mə tâ bì ghɛɛ ñkwèentə Yesu.

²⁴ Pilato à le nyə mə yu ghènsə aa nòò yì, ñki nzi mə yu bə ghèè nì mbĩĩ bon fìkòrè fì ka fè'è. Nswon bi zì nì ñkĩ, a si'ì mbô mi ghu a nsi bè bitsim, ñswon mə, “Kaa àbô ya kaa a sì a nì àləə nu ñú ghú mə nì lòo a nsaansə aa tswé. A annù yìi mə nì lòo a nghirə aa, a zi tsi'ì bù.”

²⁵ Bè bitsim bi kwi'i mə, “Ɔ̀nə̀, tâ àləə nù yi tâ kuu a atu bĩ'ĩ bo bì a atu boò bi'i.”

²⁶ Pilato a fi'isə Barabas mfa a mbo bo, ñghirə bi ghòò Yesu, a fà yi mə tâ bì tigə nlogə ñghèè ñkweentə a ati bə̀nə̀bə̀nə̀.

Ajàn yìi mə bìsogyè le si wye nì Yesu àà.

(Mk. 15.16-20; Jn. 19.2-3)

²⁷ Bìsogyè bi Pilato tigə nlogə Yesu ñkuu ñghɛɛ nì ghu a mùm ntɔ'ɔ Gúmnaà (mə bi le si twonə nì Praetorium àà), ñtwon bìsogyè bitsim bi zì ñghotə ghu nsí. ²⁸ Bo tɔ'ɔtə ìtsə'è ji, ñlɔɔ atsə'è yì ghə'è boò ñwɛ'ɛ ghu nù. ²⁹ Bi wɛ'è mɛ, ñlɔɔ mɔ̀ndigə mi nɔ̀ɔn nɔ̀n mba'a tɔ̀ atsə'ətu nifò ñsɔsə ghu atù. Ñki mfa ñkĩkà' à ghu abo yì mà' à. Ntigə ñwye nii nsigitə ñwo ghu nsi nswonə nì

mə, “O lele leè! Mfò baYuda à kì kwèè! A kwèè!”
³⁰ Bo le si kii ntsee ni mètweye ghu nu, ηkii ηghoo
 nî àtú yi nî ηkìηkà'à yá. ³¹ Bìsogyè bya bi nànsè
 mē ηwye yi laà aa, ntsɔ'ɔ atsè'è yí bagitə ya ghu
 nu, m̀bu ηwe'ε jii itsè'è jya fu ghu nu, n̄tigə nlogə
 yi mə bo ghèε kwèèntè a ati bàηηbàηηnè.

*Ajàη yii mə bi le ηkwèèntè Yesu a ati
 bàηηbàηηnè aà*

(Mk. 15.21-32; Lk. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

³² Bo kà mə aa ηghεε a m̀an̄j̄i, n̄yə η̄u baCerene
 yí m̀ɔ'ɔ, ìkùm yi i bə Simon, n̄tswa yi ni àdà'à
 mə tâ à be'e ati bàηηbàηηnè Yesu yá. ³³ Bo ghèè
 mē n̄ywe'e wa adigə ȳii bi le si twoη ni Golgota
 aa, (n̄ji'ĩ ìkùm ma ghú i bə mə, àdigə akwεε atu
 η̄u) ³⁴ n̄lɔɔ m̄ilù'ù m̄ii bi le m̄fɔrinə n̄i àfù ȳii bi
 twoηə ni gall aa m̄fa ghu mbo mə tâ no. Yesu a
 ywe'etè n̄tuu yi a nnó.

³⁵ Bìsogyè bya kwèèntè yi a ati bàηηbàηηnè,
 m̀ma'a ibìrè a nyə bè b̄ii mə bi ka ji itsè'è ji jyá.

³⁶ Bi ghìrè mē laà aa, ntswe nsye ntigə mbe nii.

³⁷ Bi le ηηwà'ànə annù ȳii mə à le ηghìrè bi n̄η
 ìsa'a ghu nu aa m̄bεε wa ati bàηηbàηηnè ghu atu
 mə, “À ni Yesu, Mfò bàYuda à ghuà mə.” Ma ȳu
 a di'ì ni ànnù ȳii mə à le ηghìrè bi kweèntè yi aà.

³⁸ Bi le ηki ηkweentə b̄iyərə bi baa bo bì Yesu,
 ηkweentə yí m̄fùùrè ghu m̄bèè a abo mà'à, ηki
 tigə ηkweentə yí mò'ɔ ghu m̄bèè a abò ηkwàbè.

³⁹ Bìtsyà bi m̀an̄j̄i bi le si wyè n̄i Yesu n̄sigə n̄i
 ìtú jyaa n̄swonə ni ghu mbo mə, ⁴⁰ “Wò ȳii mə ò
 le n̄swonə mə ò ka sà'a ndàmà'anw̄i i b̄u b̄oo fu
 a j̄m̄ njwi ji tarə aa, yweensə itu ib̄in̄u gho lâ.

Mbø a bə annù nîḡkoḡ mə ò ni Mu Nwĩ, ò sigə la fya atu ati bəḡnəbəḡnə bĩ'ĩ yê.”

⁴¹ Bìlìi bi ḡḡḡmà'a Nwĩ, bo bi ḡḡḡdì'i nòḡsə ni bità bi ala'a bo le ḡkii ḡwye nî Yesu tsi'ĩ mùu ajàḡ mə, ⁴² “A le si yweense badàḡ, tâ wa'ă ibiì nû yi yumbəḡ tsitsəḡ yweensə la tâ bĩ'inə yə. A ni yu yii mə à ni Mfò baIsrael aà. Tâ à sigə la fii atu ati bəḡnəbəḡnə boḡ bĩ'inə ka bii annú yi. ⁴³ A le nniḡ ntswəntîi yĩ ntsim a mbo Nwĩ; tâ Nwĩ à wa'à yi tsitsəḡ zî ḡkwetə la, mə mbø a kəḡə yi. A le mbaa tɛ'è wa'à swəḡə ni mə yu ni Mu Nwĩ aa ɛ?”

⁴⁴ Bìyərə bya mə bi le ḡkwèèntə waa bo aa, bo le si kii mbəḡitə nî Yesu tsi'ĩ mùu ajàḡ.

Ajàḡ yii mə Yesu à le ḡkwo aà

(Mk. 14.33-41; Lk. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

⁴⁵ Itugə i le mfii ḡkusə ala'à tsim, nìloginə ni nòò nìsi'i nòò ḡḡḡe nywe'e ni nòò nyəḡ nòò.

⁴⁶ Nòò nyəḡ nòò à kà mə aa ḡku'u, Yesu təḡnə nyə'ə nswəḡ mə, “Eli, Eli, lama sabachthani?” Ma la a bə mə, “Nwĩḡḡəḡ ḡhà, Nwĩḡḡəḡ ḡhà, ò mè'e ḡha aa a ya aa ɛ?”

⁴⁷ Bè bya bĩ mɔ'ɔ mə bi le ntəəntə maa adigə aa bi yu'u nswəḡ mə “Nù ḡhù a twəḡ aa Elijah.”

⁴⁸ Nù yĩ mò'ɔ a titii bo a burə ḡḡḡe nlòò kúntsa ntsu ni mīlù'ù mī tsə'ə, n̄sɔ'ɔnə a nî ḡkĩḡkà'à, ḡkɔ'ɔsə mfa mə tâ Yesu à no.

⁴⁹ Lâ bi mɔ'ɔ bi swəḡ mə “yu'utə tâ bĩ'inə yə mə Elijah à ka zi kwetə yi le.”

⁵⁰ Yesu a bû ḡku'usə ḡḡəntə n̄jĩ yĩ nyə'ə mburə ntsii.

⁵¹ Maa noò, àtsè'è ya yïi mæ a le ñkwàsə múm ñdámà'anwĩ aa, a le mbò'onə a titii, ñloginə a ndəŋ nsigə nywe'e a nsyê, idigə i tsigənə, ìlânsəŋgò'ò i ba'akə. ⁵² Mìsyè mi ña'akə bə bi Nwĩ bí ghà'àtə mə bi leè ñkwokə aa, bi biinè niwô. ⁵³ Bə ma bú bi le mfè'èkə a misyè, ñkuu ñghɛɛ wa múm àla'a yĩ làà, bə bí ghà'àtə bi yə waa a noò yïi mæ Yesu à le nyweenə niwo aà.

⁵⁴ Atu bîsogyè ya bo bi bîsogyè bya bîtsim mə bo le ntswe mbe nî Yesu aa, bô yə mə a ajəŋ yïi mæ ñsyê i tsiginə aa, a bò'ɔ ni ìnnu tsim jii mə i le mfè'è aa, ni bò'ɔ ni tswâ waa, bo swon mə, “Tsi'ĩ ànnu ñi koŋə, ñu ghuà à bə aa Mu Nwĩ.”

⁵⁵ Bàngyè bí ghà'àtə bi le tswe ghu, ñtəə a sà'a agha'a, ñlĩ. A le mbə bāngyè ma bú mə bi le nlò a Galilea ñyoŋə nî Yesu, ñkwetə nii aà. ⁵⁶ A titii bāngyè ma bú, Mary Magdalene, Mary ñdè bi Jems ni Joseph, a bò'ɔ ni ñdè bi bɔɔ bi Zebedee, bo le ntswe ghu.

Ajàŋ yïi mæ bi le ntwiŋə Yesu aà

(Mt. 27.57-61; Lk. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷ Noò ñkwêfò à kù'ù mə, ñgàŋkabə yĩ mɔ'ɔ, mə à le nlo a ala'a Arimathea, bi twonə ni Joseph, ñki mbə ñgànyègənnu Yesu yĩ mɔ'ɔ aa, a zĩ ⁵⁸ ñghɛɛ a mbɛɛ Pilato a mbetə aku Yesu ya mə yu lɔgə i ghɛɛ twiŋə. Pilato a fâ àdà'á mə tá bi fa ghu mbô. ⁵⁹ Joseph a tigə ñghɛɛ nlɔgə aku Yesu ya nlim nî àtsè'è yĩ fù'ù yĩ siginè yĩ fii, ⁶⁰ ñghɛɛ niŋ a mum ñisyè ni nî fii nii mə à le nton a múm àlânsəŋgò'ò aà. A niŋ mə aa, ñtii alânsəŋgò'ò yĩ mɔ'ɔ ntsetə ntsu ñisyè nya ghu, ñtigə nlo ñghɛɛ

yi. ⁶¹ Mary Magdalene ni Mary yî mò'ɔ wa bo le nzi ñtswe nlii ni nîsyè nyâ.

Ajàn yîi mæ bi le si be nîsyè ni Yesu aà

⁶² Njwî ñnànşê ñjoo njwîngòŋ ya ì tsyà mê, àbèè a fu'u, bìlii bi ngánmà'a Nwî a bò'ɔ ni baFarisai bo ghotè ñghεε nyə Pilato, ⁶³ ñswon ghu mbo mæ, “Taà, bí'í wa'atə mæ nòò wa yîi mæ ngànmbwe'esè wa, mæ à kî swon mæ yu ni Mfò baIsrael à kî burə aa, à kî swon mæ yu ka bìnè niwo a njîm njwi ji tarè. ⁶⁴ Bí'í zi aa a nswon a mbo wò mæ tâ ò too bê tâ bì ghεε ŋka mbe nîsyè nya a atú ñjwi ji tarè. Bí'í swon laà aa nlon mæ bí'í bɔ'ɔ mæ ngányəgənnù ji jya i ka zî yərə akú yi ya ghèè ni yu i bəŋnə tigə swon a mbo bè mæ à ywèènè mæ niwô. Mbə bo ghirə ma mùu ajàn bon àbənənnù ma yû a ka bəŋnə bi'i tsyətə yi ntsyambii yâ.” ⁶⁵ Pilato a swon a mbo bo mæ, “Nî logə bîsogyè tâ bì ghεε ŋka mbe nîsyè nyâ.” ⁶⁶ Bo fe'è ñghεε nsîŋtè nîsyè nya ni mànji yîi mæ mbə bi ŋa'a, bi zî, ñki nləə bîsogyè mæ tâ bì ka mbe.

28

*Ajàn yîi mæ Yesu à le nyweenə ni niwo aà
(Mt. 28.1-8; Lk. 24.1-12; Jn. 20.1-10)*

¹ Njwîngòŋ ya ì tsyà mê, àbèè fu'u, a bə tsi'í a títugə títugə a njwî yî ntsyambii a múm ŋyà, Mary Magdalene, a bò'ɔ ni Mary yî mò'ɔ wa bo le mfè'è ñghεε a lèntə nîsyè ni Yesu nyâ. ² Nsyε ì le ntsiginə tsi'í nìtì, angel Nwî a lô a aburə nsigə ntii ŋgò'ò ya mæ bi le ntsetə nîsyè ni Yesu nya nì yù aa nlò'òsè, ñkɔ'ɔ ntswe ghu atú. ³ Nsî yi ì le

si ηwàηkè tsǒ mbəη yī ηwà'ākè, ìtsè'ê ji i fu'ù tsi'í fù'ù mə buu. ⁴ Nìbɔ'ɔ nì lɛ ntswa b̄isogyè bya mə bi lɛ si bɛ nisyè nya aa, bo tigè òntsiginə, m̄bəη ntigə tsǒ b̄iku bi b̄ê.

⁵ Angel wa a swon a mbo b̄angyè bya mə, “Nì tsuu ki bɔ'ɔ. Mè zi mə nì lòò aa Yesu mə bi k̄i kwèentə yì atu ati b̄an̄nəb̄an̄nə aà. ⁶ Wa kaa à s̄i faà mə tswê. A b̄innè m̄ê a niwo tsi'í wa ajàn mə à lɛ nswon aà. Nì zi nyə adigə ȳi mə à k̄i nǒη ghu aà. ⁷ Nì wan̄sə ηghèè n̄swon a mbo ηḡanjyèḡənnù ji mə wa à b̄innè m̄ê niwó. A tsyà mə a mb̄ii bo ηghɛɛ n̄i a Galilea. Bo bə ghèè bon̄ bo ka tigə yə yì ghu. Nì ka ηwa'atə n̄i ànnù ma yū mə mè swon a mbo bù aà.”

⁸ M̄intii mi b̄angyè bya mi lɛ nluu n̄i n̄idorè, n̄ibɔ'ɔ n̄i k̄i n̄tswa waa, bo fɛ'è n̄tigə ηkhə ghɛɛ a ηkè'ènə a mbo ηḡanjyèḡənnù Yesu jya.

⁹ Yesu yumbon̄ a z̄i m̄boo b̄angyè bya, n̄tsà'atə waa. Bo z̄i ηwo ghu n̄si, n̄tswa m̄ikòrê mi mmii yì. ¹⁰ Yesu a swon a mbo bo mə, “Nì tsee ki bɔ'ɔ. Nì ghɛɛ nswon a mbo bɔɔ bi maà ba mə tâ bo ghɛɛ a ala'a Galilea tâ b̄i'ibo boontə ghu.”

Ajàη ȳi mə baYuda bi lɛ ntswɛɛ àb̄àηnənnù n̄lon̄ annù nyweenə Yesu n̄i n̄iwo aà

¹¹ B̄angyè bya bi kà mə aa ηghɛɛ laa, b̄isogyè bya b̄i mɔ'ɔ bi k̄i n̄lo ηkuu ηghɛɛ a m̄um̄ ala'a a ηkè'ènə ìnnù jyâ tsim̄ j̄i mə i fɛ'ɛ aa, a mbo b̄ilii bi ηḡanjmà'a Nwĩ. ¹² B̄ilii bi ηḡanjmà'a Nwĩ bya bo twon̄ b̄itə bi ala'a bo tswe a nsyɛ ηghàànə, n̄lɔɔ ηkabə ȳi ηghà'atə n̄ifa a mbo b̄isogyè bya ¹³ nswon a mbo bo mə, “Bɛɛ bi betə

ghuu nî ànnù, nì swon mə, 'Bì'í kì sí bwii aà bwíi ñgǎnyөгѐnnù Yesu jya i zí nítugə, nìzì ñyərə aku yi yá.' ¹⁴ Gúmnàà à bə tɛ'ɛ yuyu'u, wa boŋ bí'í ka zi mánjì yíi mə bí'í ka tsyà ghu i ghìrə tá ñgí'í yí tsù tá ì wa'à a nu bù kuu bē.”

¹⁵ Bìsogyè bya bi kwərè ñkabə ya ntigə ñghɛɛ ñghìrə wa ajàn yíi mə bìlii bya bi lɛ nswon aà. Nzi nywe'e sii, baYuda bo burə kì bii mə à nì ànnù yíi mə a lɛ mfè'è aà.

Ajàn yíi mə Yesu à lɛ zì ntsi'í ñgǎnyөгѐnnù jì mfa ndi'í yí ñwè ya a mbo bo aà

¹⁶ Ñgǎnyөгѐnnù Yesu jya ñìghum ntsò mò'ɔ i lɛ mfè'è ñghɛɛ a ala'a Galilea wa a atu nta'a mə Yesu à lɛ mfigìtè mə tá bobo zi mbòontè ghu aà.

¹⁷ Bô yè mē Yesu aa, mmii yi, ka mə kaa bo bí mɔ'ɔ bí lɛ wa'à bii mə, tsi'í a annù nñkon, à nì Yesu aà. ¹⁸ Yesu a swon a mbo bo mə, “Nwí à fâ àdà'a tsim a aburə bo bí a nsyɛ a mbo mè:

¹⁹ Nì ghɛɛ lá a mbo ñgwè'è mu ñù ntsim fàa a atu nsyɛ, ñghìrə waa tá bo tigə ñgǎnyөгѐnnù jâ; ñka mmurə nî waa a ñkì nî ñkúm Ta, nì yi Mu nì yi Azwí yí Làà. ²⁰ Ñkii ndi'í nî waa mə tá bo ka nyu'u ñkii nləə nî ñdì'í tsim jii mə mè kì fa a mbo bù aà. Tá nì zi mə mè ka tswe a mbo bù a ñgòn bìnòò bì tsim i ywe'e a noò ñlwí'í m̀bì yu.”

cxxiii

Bafut
Bafut: N̄toò Kristo yî N̄sigìnè: mìkàà yî mfiì New
Testament

copyright © 1999 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bafut

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2022-10-27

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 27 Oct 2022

5d039b4a-c9a1-50b1-8a61-176cf48aa271